

PÉK 2006

IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia

Program – Tartalmi összefoglalók

PÉK 2006

IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia

2006. április 20-22.

Program

Tartalmi összefoglalók

Szerkesztette:

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem

Szeged, 2006

ISBN 963 482 761 6

Kiadó:

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
www.edu.u-szeged.hu/phd

Felelős kiadó:

Csapó Benő, a Doktori Iskola vezetője

Technikai szerkesztő: Börcsökné Soós Edit, Kelemen Rita

Olvasószerkesztő: Korom Erzsébet, Molnár Edit Katalin

Borítóterv: Kelemen Rita

Készült:

Juhász Nyomda Szolgáltató Kft.

6771 Szeged, Makai út 4.

Tel./Fax: (62) 431789

juhasznyomda@invitel.hu

www.juhasznyomda.hu

Felelős vezető: Juhász Péter ügyvezető

KÖSZÖNTŐ

A PÉK 2006 – IV. Pedagógiai Értékelési Konferencia Tudományos Bizottságának és Szervezőbizottságának nevében tisztelettel köszöntöm a konferencia résztvevőit, a konferenciakötet olvasóit.

Az első Értékelési Konferenciát *Csapó Benő* 2003-ban hívta életre. A konferencia a *Szegedi Műhely* néven ismert, *Nagy József* és tanítványai körül kialakult empirikus pedagógiai kutatóközösségekben gyökerezik. E szakmai háttérre építve indult el a Szegedi Tudományegyetemen (korábbi nevén József Attila Tudományegyetemen) 1991-ben a pedagógiai értékelési szakértő szakos egyetemi képzés. A képzés jelenleg pedagógus szakvizsgát ad, egykori hallgatói a hazai közoktatás meghatározó szakemberei, többen közülük aktív pedagógiai kutatók.

Konferenciánkat az évről évre egyre sikeresebb, és egyre szélesebb körben ismert szegedi értékelési konferenciák hagyományába ágyazva, de strukturájában megújítva, a tudományos és nemzetközi normáknak megfelelően szerveztük. A konferencia szakmai színvonalát a prezentációk bírálati rendszerének bevezetésével biztosítjuk. E strukturális változtatással azt kívánjuk elérni, hogy az értékelési konferencia minél több, a neveléstudomány terén munkálkodó szakembernek adjon lehetőséget eredményeinek bemutatására, megvitatására szakmai fórum keretében.

A konferencia elsősorban a pedagógiai értékeléshez kapcsolódó elméleti előadások, empirikus kutatások, innovatív értékelési módszerek, a pedagógiai értékelést a közoktatásban és a felsőoktatásban alkalmazó vizsgálatok, fejlesztő programok, pedagógiai kísérletek, innovatív oktatási módszerek eredményeinek bemutatása számára kíván teret adni.

A nyílt, objektív bírálati rendszer bevezetésének időszerűségét, létjogosultságát bizonyítja a konferencia – várákozásainkat is meghaladó – pozitív fogadtatása. A rendezvényre 91 szerző nyújtott be jelentkezést a konferenciák szokásos műfajaiban: szimpózium, tematikus előadás és poszter. A bíráló bizottság javaslata alapján a Tudományos Programbizottság öt szimpózium, 45 tematikus előadás és 13 poszter bemutatását fogadta el. Az elfogadott prezentációk a konferencia három napján több párhuzamosan futó szekciót töltenek meg.

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően plenáris előadások gazdagítják a konferencia programját. A konferenciát megnyitó előadásában *Mark Kinney*, a Toledo-i Egyetem professzora a tanulók felzárkóztatása érdekében az Egyesült Államokban tett lépésekről, ezek hatásáról beszél. *Nagy József* előadásában az alapkészségek hatékony fejlesztésének feltételeit elemzi: a kritériumorientált értékelésről és fejlesztésről szól. *Barabás Katalin* a pedagógiai értékelésben eddig kevésbé ismert területről, az iskolai egészségnevelés, -fejlesztés lehetőségeiről ad áttekintést. *Csapó Benő* a konferencia záró előadásaként a longitudinális pedagógiai kutatások jelentőségéről, módszertanáról tart plenáris előadást.

Örömmel mondhatom el, hogy a *Pedagógiai Értékelési Konferencia* mára már a pedagógiai értékeléssel foglalkozó szakemberek éves konzultációs fórumává, szakmai és baráti találkozójává vált. E konferenciák – az Országos Neveléstudományi Konferencia mellett – a hazai neveléstudomány második legszélesebb körben ismert olyan fórumát jelentik, amely eleget tesz a nemzetközi tudományos konferenciák normáinak.

Bízom abban, hogy a jelen konferencia a tudományos eredmények megosztása és megvitatása mellett lehetőséget nyújt a szakmai közösség formálására, értékes személyes kapcsolatok kialakítására, ápolására. Ennek reményében kívánok sok sikert a prezentálóknak, a résztvevőknek hasznos szakmai tapasztalatcserét, és nem utolsósorban kellemes időtöltést!

Józsa Krisztián
a Tudományos Programbizottság elnöke

A KONFERENCIA HÁTTERINTÉZMÉNYEI:

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Tanszék és Neveléstudományi Doktori Iskola
6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30-34., Tel.: (62) 420034

Csongrád Megyei Szak- és Szakmai Szolgáltató Intézet
6726 Szeged, Közép fasor 1-3., Tel.: (62) 431499

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS PROGRAMBIZOTTSÁGA:

Józsa Krisztián (elnök), SZTE
Balázs Ildikó, sulíNova Kht.
Brassói Sándor, OM
Csapó Benő, SZTE
Csíkos Csaba, SZTE
Horváth Zsuzsa, OKI
Korom Erzsébet, SZTE
Pála Károly, sulíNova Kht.
Székelyné Magyarai Nóra, HMPI

A KONFERENCIA SZERVEZŐBIZOTTSÁGA:

Sarusi Etelka (vezető)
Bali Ferencné
Fodor Ágnes
Kelemen Rita
Kovácsné Bakacsi Judit
Pap-Szigeti Róbert
Rózsa Vincéné

A KONFERENCIA HELYSZÍNE:

„Rendezvényház” Csongrád Megyei Pedagógiai és Közművelődési Kht.
6726 Szeged, Közép fasor 1-3., Tel.: (62) 431499

A KONFERENCIA HONLAPJA, E-MAIL CÍME:

<http://www.edu.u-szeged.hu/pek>
pek@edu.u-szeged.hu
Honlapkészítő: Pap-Szigeti Róbert

TARTALOMJEGYZÉK

JELENTKEZÉS A KONFERENCIÁRA	8
RÖVID PROGRAM	9
RÉSZLETES PROGRAM	13
TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK	27
Mark Kinney: A „No Child Left Behind” [Egy gyermek sem marad le] törvény az Egyesült Államokban: mit tanultunk az életbe lépése óta eltelt négy év során? (<i>Plenáris előadás</i>)	29
Az interaktív táblák alkalmazási lehetőségei a pedagógiai gyakorlatban (<i>Szimpózium</i>)	30
Esélyegyenlőség az oktatásban (<i>Tematikus előadások</i>)	36
Tanulási motívumok differenciált vizsgálata és fejlesztése (<i>Szimpózium</i>)	42
Szövegek és tanulás (<i>Tematikus előadások</i>)	48
Nézőpontok az óvodai neveléssel kapcsolatos értékelési tevékenységekről (<i>Szimpózium</i>)	54
Matematika- és informatikaoktatás (<i>Tematikus előadások</i>)	61
Felsőoktatás (<i>Tematikus előadások</i>)	67
Nagy József: Kritériumorientált értékelés (<i>Plenáris előadás</i>)	72
Pedagógiai értékelés (<i>Tematikus előadások</i>)	73
Ismeretátadás és képességfejlesztés (<i>Tematikus előadások</i>)	79
Barabás Katalin: Az iskolai egészségnevelés, -fejlesztés hatékonyságának értékelési lehetősége (<i>Plenáris előadás</i>)	85
Mérés-értékelés a szakiskolákban a szakiskolai fejlesztési program keretén belül (<i>Szimpózium</i>)	86
Mozgáskultúra és egészségnevelés (<i>Tematikus előadások</i>)	93
Társas viselkedés (<i>Tematikus előadások</i>)	98
Közoktatás (<i>Poszterszekció</i>)	103
Felsőoktatás (<i>Poszterszekció</i>)	112
Kisiskolások elemi készségeinek fejlettsége (<i>Szimpózium</i>)	118
Oktatásügy, oktatáskutatás (<i>Tematikus előadások</i>)	124
Oktatás és hatékonyság (<i>Tematikus előadások</i>)	129
Csapó Benő: Hosszmetszeti vizsgálatok iskolai kontextusban (<i>Plenáris előadás</i>)	135
A KONFERENCIÁN PREZENTÁLÓ RÉSZTVEVŐK LISTÁJA	136
NÉVMUTATÓ	140

JELENTKEZÉS A KONFERENCIÁRA

A konferenciára szimpózium, tematikus előadás és poszter kategóriákban lehetett jelentkezni. A tervezett prezentációk absztraktját elektronikus úton, a konferencia weboldalára (www.edu.u-szeged.hu/pek) lehetett feltölteni 2006. január 15. és február 15. között. Minden benyújtott absztraktot a Tudományos Programbizottság által felkért két-két bíráló véleményezett.

ABSZTRAKT

Az absztrakt a benyújtott prezentáció rövid tartalmi összefoglalója, terjedelme szóközzel együtt 2500–3000 karakter, melynek tartalmaznia kellett: (1) a prezentáció címét, (2) műfaját (poszter, tematikus előadás, vagy szimpózium előadás), (3) a szerző(k) nevét, (4) három kulcsszót és (5) a bekezdésekre tagolható szöveget. Az összefoglaló javasolt tartalmi egységei: rövid szakirodalmi háttér, a kutatás célja, módszerei, fontosabb eredmények, az eredmények értékelése, a kutatás pedagógiai relevanciája. Az absztraktnak szakirodalmi hivatkozásokat nem kellett tartalmaznia.

Szimpózium részeként benyújtott előadások absztraktja a fent leírtakkal azonos. Emellett a szimpózium szervezője a teljes szimpózium absztraktját is benyújtotta, amely ugyancsak 2500–3000 karakter és tartalmazza (1) a szimpózium előadóinak nevét és az előadások címét, (2) a felkért opponens nevét, (3) a szimpózium tartalmi összefoglalóját. A szimpóziumok 4–5 előadásból szerveződhetnek.

A POSZTEREK ÉS A TEMATIKUS ELŐADÁSOK ABSZTRAKTJÁNAK BÍRÁLATI SZEMPONTRENDSZERE

1. A kutatás elméleti háttére (0–5)
2. A kutatási kérdések megfogalmazása (0–5)
3. Alkalmazott módszerek (0–5)
4. Az eredmények bemutatása és értelmezése (0–5)
5. Elméleti, gyakorlati és oktatáspolitikai jelentőség (0–5)
6. Általános minőség, szerkezet, stílus (0–5)

A SZIMPÓZIUMOK BÍRÁLATI SZEMPONTRENDSZERE

A szimpózium előadásainak bírálata a fenti leírt szempontrendszer alkalmazásával folyt. Emellett a szimpózium egészének értékelése a szimpózium szervezettsége, belső logikája alapján történt (0–5).

PREZENTÁCIÓK ELFOGADÁSA

A fenti szempontok alapján a bírálók legfeljebb 30 pontot adhattak a prezentációkra. A két bíráló értékelésének összege így legfeljebb 60 pont volt. Abban az esetben, ha a két bíráló által adott pontszám eltérése elérte a 10 pontot, további, harmadik bíráló felkérésére került sor. A szimpóziumok szervezettségének megítélésére 5–5 pontot, összesen 10 pontot adhattak. Az alábbi kritériumnak eleget tévő prezentációkat fogadta el a Tudományos Programbizottság:

- *Szimpóziumok*: a bírálók által adott pontszámok összegének átlaga előadásonként legalább 45 pont, a szimpózium egészére legalább 8 pont.
- *Tematikus előadások*: a bírálók által adott pontszámok összege legalább 40 pont.
- *Poszterek*: a bírálók által adott pontszámok összege legalább 25 pont.

PROGRAM

2006. április 20. (csütörtök)

- 12.00 – 13.00 **REGISZTRÁCIÓ**
- 13.00 – 13.30 **MEGNYITÓ**
- 13.30 – 14.30 **PLENÁRIS ELŐADÁS**
A „No Child Left Behind” [Egy gyermek sem marad le] törvény az Egyesült Államokban: mit tanultunk az életbe lépése óta eltelt négy év során?
Előadó: *Mark Kinney*
- 14.30 – 15.00 *SZÜNET*
- 15.00 – 16.40 **SZEKCIÓK**
– Az interaktív táblák alkalmazási lehetőségei a pedagógiai gyakorlatban (Szimpózium)
– Esélyegyenlőség az oktatásban (Tematikus előadások)
- 16.40 – 17.00 *SZÜNET*
- 17.00 – 18.40 **SZEKCIÓK**
– Tanulási motívumok differenciált vizsgálata és fejlesztése (Szimpózium)
– Szövegek és tanulás (Tematikus előadások)
- 20.00 *SVÉDASZTALOS VACSORA*

2006. április 21. (péntek)

- 9.00 – 10.40 SZEKCIÓK**
- Nézőpontok az óvodai neveléssel kapcsolatos értékelési tevékenységekről (Szimpózium)
 - Matematika- és informatikaoktatás (Tematikus előadások)
 - Felsőoktatás (Tematikus előadások)
- 10.40 – 11.00 SZÜNET*
- 11.00 – 11.45 PLENÁRIS ELŐADÁS**
Kritériumorientált értékelés
Előadó: *Nagy József*
- 11.45 – 13.00 EBÉD*
- 13.00 – 14.40 SZEKCIÓK**
- Pedagógiai értékelés (Tematikus előadások)
 - Ismeretátadás és képességfejlesztés (Tematikus előadások)
- 14.40 – 15.00 SZÜNET*
- 15.00 – 15.45 PLENÁRIS ELŐADÁS**
Az iskolai egészségnevelés, -fejlesztés hatékonyságának értékelési lehetősége
Előadó: *Barabás Katalin*
- 15.45 – 16.00 SZÜNET*
- 16.00 – 17.40 SZEKCIÓK**
- Mérés-értékelés a szakiskolákban a szakiskolai fejlesztési program keretén belül (Szimpózium)
 - Mozgáskultúra és egészségnevelés (Tematikus előadások)
 - Társas viselkedés (Tematikus előadások)
- 17.40 – 18.00 SZÜNET*
- 18.00 – 18.40 POSZTERSZEKCIÓK**
- Közoktatás
 - Felsőoktatás
- 20.00 ZENÉS VACSORAEST*
-

2006. április 22. (szombat)

- 9.00 – 10.40 SZEKCIÓK**
- Kisiskolások elemi készségeinek fejlettsége (Szimposium)
 - Oktatásügy, oktatáskutatás (Tematikus előadások)
 - Oktatás és hatékonyság (Tematikus előadások)
- 10.40 – 11.00 SZÜNET*
- 11.00 – 11.45 PLENÁRIS ELŐADÁS**
Hosszmetszeti vizsgálatok iskolai kontextusban
Előadó: *Csapó Benő*
- 11.45 – 12.00 KONFERENCIA ZÁRÁSA**
- 12.00 – 13.00 EBÉD*

RÉSZLETES PROGRAM

12.00 – 13.00 Regisztráció

13.00 – 13.30 Megnyitó

A konferenciát megnyitja:

Szabó Gábor
a Szegedi Tudományegyetem rektora

A résztvevőket köszönti:

Almási Tibor
a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja

Csapó Benő
a Pedagógiai Értékelési Konferenciák alapító elnöke

Bali Ferencné
a Rendezvényház Kht. ügyvezető igazgatója

Józsa Krisztián
a PÉK 2006 konferencia elnöke

13.30 – 14.30 PLENÁRIS ELŐADÁS

Mark Kinney:

A „No Child Left Behind” [Egy gyermek sem marad le] törvény az Egyesült Államokban: mit tanultunk az életbe lépése óta eltelt négy év során?

Levezető elnök: *Csikos Csaba*

15.00 – 16.40

SZIMPÓZIUM

<p>Az interaktív táblák alkalmazási lehetőségei a pedagógiai gyakorlatban</p> <p>ELNÖK: <i>Bedő Andrea</i></p> <p>OPPONENS: <i>Csapó Benő</i></p>	<p>Az interaktív tábla bemutatása <i>Bedő Andrea</i></p>
	<p>A Promethean tábla interaktív használata <i>Kővári Eszter</i></p>
	<p>A szavazóegység használata <i>Bedő Andrea és Gyarmati Anikó</i></p>
	<p>A szavazórendszer alkalmazási lehetőségei a matematika-órán <i>Kelemen Rita</i></p>

15.00 – 16.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Esélyegyenlőség az oktatásban</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Fazekasné Fenyvesi Margit</i></p>	<p>Hátrányos helyzetű tanulók természettudományos műveltsége <i>B. Németh Mária</i></p>
	<p>Esélyegyenlőség az oktatásban – informatika a látássérültek szolgálatában <i>Szakácsné Nagy Szilvia</i></p>
	<p>Hiperaktívként azonosított kisiskolások tanulmányi eredményeinek felmérése <i>Benyák Anikó</i></p>
	<p>Krónikus veseelégtelen gyermekek (gyógy)pedagógiai jellemzői: iskolázottsági adatok – egy pilóta vizsgálat eredményei <i>Vargáné Molnár Márta, Molnár Miklós Zsolt és Zászkaliczky Péter</i></p>
	<p>Az Alapozó (idegrendszer-fejlesztő) Mozgásterápia eredményességi mutatói és hatásvizsgálata pszichoszociális szempontból <i>Csaplár Péterné</i></p>

17.00 – 18.40

SZIMPÓZIUM

<p>Tanulási motívumok differenciált vizsgálata és fejlesztése</p> <p>ELNÖK: <i>Molnár Éva</i></p> <p>OPPONENS: <i>Fülöp Márta</i></p>	<p>Tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja <i>Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit</i></p>
	<p>Az iskolai félelmek kvalitatív vizsgálata <i>Rapos Nóra</i></p>
	<p>A tanulási motiváció jellegzetességei hátrányos helyzetű és roma tanulók körében <i>Fejes József Balázs</i></p>
	<p>Számítógéppel segített oktatás hatása hátrányos helyzetű tanulók motivációjára <i>Molnár Éva</i></p>

17.00 – 18.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Szövegek és tanulás</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Molnár Edit Katalin</i></p>	<p>Az olvasásképesség fejlettsége az iskoláskor elején <i>B. Németh Mária, Molnár Éva és Dózsa Monika</i></p>
	<p>Az Index of Reading Awareness (IRA) kérdőív magyarországi vizsgálata <i>Csíkos Csaba</i></p>
	<p>A szövegvizualizáció eszköztárának alkalmazási lehetőségei a tankönyvelemzésben <i>Sramó András</i></p>
	<p>A 10 és 14 éves korosztály iskolai fogalmazásainak néhány szövegstatistikai jellemzője és témafüggő ritmikai struktúrája <i>Huszár Zsuzsanna</i></p>
	<p>A magyar történelem pozitívnak és negatívnak vélt eseményei, korszakai 7. és 11. évfolyamos tanulók válaszaiban <i>Kinyó László</i></p>

20.00

SVÉDASZTALOS VACSORA

9.00 – 10.40

SZIMPÓZIUM

<p>Nézőpontok az óvodai neveléssel kapcsolatos értékelési tevékenységekről</p> <p>ELNÖK: <i>Villányi Györgyné</i></p> <p>OPPONENS: <i>Badics Tiborné</i></p>	<p>Az értékeléssel kapcsolatos tudás hatása az értékelés folyamatára és az eredmények értelmezésére, felhasználására <i>Szombathelyiné Nyitrai Ágnes</i></p>
	<p>Levelező tagozatos óvodapedagógus hallgatók külső óvodai gyakorlatáról készült szöveges értékelések elemzése <i>Vargáné Balogh Orsolya</i></p>
	<p>Az értékelés helye, szerepe az óvodai nevelés dokumentumaiban <i>Villányi Györgyné</i></p>
	<p>Folyamatkövető értékelés az óvodában <i>Kissné Takács Erika</i></p>
	<p>Óvodai portfólió <i>Makó Józsefné</i></p>

9.00 – 10.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Matematika- és informatikaoktatás</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Vidákovich Tibor</i></p>	<p>A szöveges feladatok szerepe a jelen és a jövő matematika-oktatásában <i>Kelemen Rita</i></p>
	<p>Valószínűségi gondolkodás fejlődése a középiskolában <i>Nagy Dóra</i></p>
	<p>Az utca matematikája: preventív fejlesztő kísérlet 2–3. évfolyamon <i>Tóth Jánosné és Vári Lászlóné</i></p>
	<p>A MATANDA korongos abakusz bemutatása <i>Csordásné Anda Éva</i></p>
	<p>Óvodai számítógépes képességfejlesztő alkalmazások elemzése <i>Pethő Balázs</i></p>

9.00 – 10.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Felsőoktatás LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Rapos Nóra</i></p>	<p>Tanár szakos egyetemi hallgatók értékelési tudása és kompetenciái <i>Kovácsné Duró Andrea</i></p>
	<p>Írás-tudás: Tanár szakos egyetemi hallgatók szövegalkotási képessége és pedagógiai tudása <i>Molnár Edit Katalin</i></p>
	<p>A felsőoktatási intézmények hallgatóinak informatikai kompetenciái <i>Dancsó Tünde és Baksa-Haskó Gabriella</i></p>
	<p>E-Portfolio az oktatásban és a tanárképzésben <i>Szerencsés György</i></p>

11.00 – 11.45

PLENÁRIS ELŐADÁS

Nagy József:

Kritériumorientált értékelés

Levezető elnök: *Józsa Krisztián*

11.45 – 13.00

EBÉD

13.00 – 14.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Pedagógiai értékelés LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Molnár Gyöngyvér</i></p>	<p>Néhány gondolat az értékelésről a tantárgyi obszervációs vizsgálatok tükrében <i>Radnóti Katalin</i></p>
	<p>Szöveges értékelés az alapfokú oktatás első két évfolyamán – innováció vagy eszközcsere? <i>Békési Kálmán, Busi Etelka, Lénárd Sándor és Rapos Nóra</i></p>
	<p>Írásbeli szöveges értékelések a tanulást támogató értékelés perspektívájából <i>Kálmán Orsolya</i></p>
	<p>A fejlesztő értékelés nemzetközi tendenciái <i>Vass Vilmos</i></p>
	<p>A 13 éves tanulók informatika tudásának mérése <i>Dancsó Tünde</i></p>

13.00 – 14.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Ismeretátadás és képességfejlesztés</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Nagy József</i></p>	<p>A tanulási képességek fejlesztése tantárgyi tartalmakkal <i>Zentai Gabriella és Pap-Szigeti Róbert</i></p>
	<p>A fogalmi fejlődés nyomon követésének lehetőségei az iskolában <i>Korom Erzsébet</i></p>
	<p>Tanulócsoporthoz jellemző tudásszerkezetének vizsgálata a tudástér-elmélet segítségével <i>Tóth Zoltán</i></p>
	<p>A környezetismeret-tankönyvek képességfejlesztő hatása <i>Nagy Lászlóné</i></p>
	<p>Tudástérképek készítése és alkalmazása <i>Nagy Czirok Lászlóné és Kárász Péter</i></p>

15.00 – 15.45

PLENÁRIS ELŐADÁS

Barabás Katalin:

Az iskolai egészségnevelés, -fejlesztés hatékonyságának értékelési lehetősége

Levezető elnök: *Korom Erzsébet*

16.00 – 17.40

SZIMPÓZIUM

<p>Mérés-értékelés a szakiskolákban a szakiskolai fejlesztési program keretén belül</p> <p>ELNÖK: <i>Kiss Róbert</i></p> <p>OPPONENS: <i>Gaál Edit</i></p>	<p>A szakiskolai fejlesztési program és a pedagógiai értékelés <i>Gál Ferenc</i></p>
	<p>Értékelési gyakorlat a szakiskolákban a fejlesztési program kezdetén és végén <i>Ranschburg Ágnes</i></p>
	<p>A Szakma 2003. SZFP I. „F” – projekt szakiskolai alapvizsga-kísérlete <i>Gálosné Szűcs Emília</i></p>
	<p>Gyakorlatorientált közismereti informatikai mérések és vizsga a szakiskolákban <i>Kiss Róbert</i></p>
	<p>A mérés-értékelési szakértők intézményi munkájának össze-szítése és megítélése a szakiskolai fejlesztési program I. „F” mérés-értékelés projektjében <i>Berkéné Sajti Ilona</i></p>

16.00 – 17.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Mozgáskultúra és egészségnevelés</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Buda András</i></p>	<p>Az egészségnevelési programok és szerepük Hódmezővásárhely általános iskoláiban <i>Nagy Judit és Barabás Katalin</i></p>
	<p>Főiskolai hallgatók egészségképe – összehasonlító vizsgálat <i>Szarvasné Mátó Veronika és Benkő Zsuzsanna</i></p>
	<p>Értékelés és osztályozás az iskolai testnevelésben <i>Vass Miklós, Prisztóka Gyöngyvér, Papp Gábor és Telek István</i></p>
	<p>A mérés-értékelés lehetőségei a néptáncoktatásban <i>Kovács Henrik</i></p>
<p>Társas viselkedés</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Lénárd Sándor</i></p>	<p>Az együttműködés és a versengés a tanórán <i>Fülöp Márta, Sándor Mónika és Orosz Gábor</i></p>
	<p>Kooperatív módszerek alkalmazása a webprogramozás tanításában <i>Pap-Szigeti Róbert</i></p>
	<p>Iskolák közti nemzetközi partnerkapcsolatok sikeressége és kudarca az eTwinning projekt magyar résztvevőinek szemszögéből <i>Dorner Helga és Lakatosné Török Erika</i></p>
	<p>Nevelési vizsgálatok – az értékeltek értékelése <i>Hercz Mária</i></p>

18.00 – 18.40

POSZTERSZEKCIÓ

<p>Közoktatás</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Molnár Éva</i></p>	<p>A Zuglói Pedagógiai Szakmai Központ által a 2005/2006. tanévben szervezett tantárgyi mérések néhány eredménye <i>Kováts Antalné</i></p>
	<p>A közoktatási alapellátás helyzete Baranya megyében <i>Reisz Terézia</i></p>
	<p>Összetett pedagógiai folyamatok hatékonyságának mérése <i>Kiss László</i></p>
	<p>A kommunikatív nyelvtudás mérése és értékelése a középszintű német nyelvi érettségi íráskészség vizsgarésze alapján <i>Vígh Tibor</i></p>
	<p>Iskolai hatásmechanizmusok <i>Hercegh Judit és Buda András</i></p>
	<p>Összefüggések a kreativitás és a társas viselkedést meghatározó személyiségvonások között dráma tagozatos tanulók körében <i>Kasik László</i></p>
	<p>Az órai interakció mérése <i>Kertész Károly</i></p>
	<p>Számítógéppel segített önellenőrző módszer az elektronikus tananyag visszakerdezésére <i>Lénárt Anett</i></p>

18.00 – 18.40

POSZTERSZEKCIÓ

Felsőoktatás LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Csikos Csaba</i>	A Veszprémi Egyetemen angoltanárként végzetek egy csoportjának véleménye a kibocsátó intézmény angoltanárképzéséről <i>Bankó Marietta</i>
	Gyakorlati követelmények a testnevelőtanár-képzésben – hallgatói szemmel <i>Prisztóka Gyöngyvér, Tóvári Ferenc, Vass Miklós és Papp Gábor</i>
	Üzenet egykori iskolámba. Tanárjelöltek pedagógusképei <i>Engler Ágnes és Kóródi Márta</i>
	Tapasztalatok az EKF Neveléstudományi Tanszékének levelező hallgatói körében végzett „hallgatói elégedettség” mérésről <i>Keller Magdolna és Mogyorósi Zsolt</i>
	A pedagógusképzésben alkalmazott projektmunka értékelési elemei (esettanulmány) <i>Kopp Erika</i>

9.00 – 10.40

SZIMPÓZIUM

<p>Kisiskolások elemi készségeinek fejlettsége</p> <p>ELNÖK: <i>Józsa Krisztián</i></p> <p>OPPONENS: <i>Nagy József</i></p>	<p>A számolási készség fejlődése az iskoláskor első két évében <i>Józsa Krisztián és Kelemen Rita</i></p>
	<p>Alapkészségek fejlettsége Békéscsaba első osztályos tanulói körében <i>Zentai Gabriella és Hrabovszki Mihály</i></p>
	<p>Az elemi kombinatív képesség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltárása 4–8 évesek körében <i>Hajduné Holló Katalin</i></p>
	<p>Tanulásban akadályozott gyermekek elemi alapkészségeinek fejlődése <i>Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit</i></p>

9.00 – 10.40

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Oktatásügy, oktatáskutatás</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Korom Erzsébet</i></p>	<p>Az oktatáskutatás helyzete Magyarországon <i>Draskovits Ildikó</i></p>
	<p>A romániai magyar középfokú oktatás és annak minősége: dinoszaurusz vagy kaméleon? <i>Mandel Kinga</i></p>
	<p>A Közoktatás Minőségéért Díj modell szerinti szervezeti szintű értékelés <i>Sárköziné Kollárits Edit</i></p>
	<p>Az új érettségi rendszer a tanulók szemszögéből <i>Holik Ildikó</i></p>
<p>Oktatás és hatékonyság</p> <p>LEVEZETŐ ELNÖK: <i>Nagy Lászlóné</i></p>	<p>A fejlesztő értékelés és a tanítási módszerek kölcsönhatása <i>Hunya Márta</i></p>
	<p>A szükséges kérdések válaszai <i>Buda András</i></p>
	<p>Az iskolarendszeren kívüli oktatás hatékonyságmérése – felvetések és kérdések <i>Gordon Győri János</i></p>
	<p>Értelemgazdag tanulás a hazai iskolákban <i>Habók Anita</i></p>
	<p>Angol nyelvi készségek fejlettsége a 10. évfolyamon és az iskolák hozzáadott pedagógiai értéke 2004–2005-ben Bács-Kiskun megyében <i>Hornyák Zoltán és Albert Csilla</i></p>

11.00 – 11.45 PLENÁRIS ELŐADÁS

Csapó Benő:

Hosszmetszeti vizsgálatok iskolai kontextusban

Levezető elnök: *Molnár Éva*

11.45 – 12.00 A konferencia zárása

A konferenciát zárja:

Józsa Krisztián

a PÉK 2006 konferencia elnöke

Korom Erzsébet

a PÉK 2007 konferencia elnöke

12.00 – 13.00 EBÉD

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

A „NO CHILD LEFT BEHIND” [EGY GYERMEK SEM MARAD LE] TÖRVÉNY AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN: MIT TANULTUNK AZ ÉLETBE LÉPÉSE ÓTA ELTELT NÉGY ÉV SORÁN?

Mark Kinney

Toledo-i Egyetem, Ohio, USA

A „No Child Left Behind” törvény Bush kormányzat kísérlete az amerikai közoktatás megreformálására. Kötelezővé teszi a tanulói teljesítmények felmérését különböző évfolyamokon annak megállapítására, hogy a diákok teljesítik-e az ezekre az évfolyamokra a szövegértés és a matematika terén megállapított követelményeket. Míg a közoktatás fejlesztése nemes célkitűzés, sok amerikai pedagógus megkérdőjelezi, hogy a törvény maga bölcs lépés-e abban a formában, ahogyan jelenleg érvényesül. Számos tagállam oktatási minisztériuma egészen egyenesen beperelte a szövetségi kormányt, amiért az több területen is elhanyagolta azokat a mechanizmusokat, amelyek segítenék a törvény érvényesítését és támogatnák a tanárokat.

Mi a gond? Az, hogy egyetlen gyermek se maradjon le, olyan cél, amelynek eléréséért minden jó tanár küzd. Azt gondolhatnánk, hogy egy, e magasztos küldetést segítő törvényben minden lelkiismeretes pedagógus hinne, egy ilyen törvényt mindegyikük támogatna. Miért láznak hát ellene nagy számban tanárok, iskolai vezetők, állami oktatásirányítók?

Előadásomban bemutatom a szövetségi törvénykezésnek a „No Child Left Behind” törvényhez vezető történetét. Amellett érvelek, hogy a „No Child Left Behind” törvény ígéretének hitelessége a következő feltételek teljesülésétől függ: (1) az oktatás minden diák számára kívánatos eredményei megfelelő mélységben ismertek és elfogadottak; (2) a standardizált értékelés megfelelő eszköz a diákok teljesítményének és az iskola hatékonyságának mérésére; (3) a tömeges méretű standardizált értékelés hatásos és hatékony mechanizmus az oktatáspolitikai megvalósítására; (4) a közoktatáspolitikai működtethető piaci erők alkalmazásával; (5) a pedagógusok nem teljes kapacitással dolgoztak a törvény bevezetése előtt és az oktatás eredményessége növelhető úgy, hogy kívülről rendeljük hozzá a hatékonyság mércéit.

A kérdés tehát az: teljesíthetők-e ezek a feltételek? Tárgyalni fogom mindegyik feltételt és megállapítom, a rendelkezésre álló legjobb források alapján miként értékelhetők ezek. Különös fontosságúak lehetnek a konferencia hallgatósága számára a kutatás céljával, gyakorlatával és használatával kapcsolatos szempontok, illetve hogy mit tudunk meg az iskolákban végzett kutatásról és tömeges szintű kutatásról.

Rámutatok, hogy e feltételek teljesítésének megítélése rendkívül széles skálán mozog. Hogy az oktatás az USA-ban valóban vitatott terület – olyan terület, amelynek szereplői versengenek egymással a többiek feletti ellenőrzésért. Állítom, hogy a szakpolitika alakítását tekintve különös, hogy az USA szövetségi kormánya jogot formál a közoktatás eredményeinek kijelölésére, mert az USA szövetségi alkotmánya az oktatásért való felelősséget az egyes tagállamokhoz rendeli. Bemutatom, hogyan alakult ki ez a helyzet.

Megvizsgálom, mivel gyarapodik a tudásunk a tömeges standardizált értékelés alapján a szövetségi szakpolitika érvényesítésének helyességéről. Hosszabban tárgyalom a törvény hatását az USA-beli kutatói közösségre. A törvény csodálatos lehetőséget kínál többé-kevésbé összehasonlítható longitudinális adatokból álló közoktatási adatbázisok létrehozására, ami pedig kutatómódszertani és felhasználási újítások kipróbálására teremt lehetőséget. Miközben a kutatói közösség bevezeti az újításait ebbe az értékelési folyamatba, komoly kérdéseket kell átgondolnia; ezek közül is fölvetek néhányat.

AZ INTERAKTÍV TÁBLÁK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A PEDAGÓGIAI GYAKORLATBAN

Elnök: Bedő Andrea
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens: Csapó Benő
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

Az interaktív tábla bemutatása

Bedő Andrea
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

A Promethean tábla interaktív használata

Kővári Eszter
Consult – Exim, Budapest

A szavazóegység használata

Bedő Andrea* és Gyarmati Anikó**
*SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola
**Consult – Exim, Budapest

A szavazórendszer alkalmazási lehetőségei a matematikaórán

Kelemen Rita
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az oktatás, nevelés olyan aktív folyamat, amely során különböző eszközök segítségével próbálják a pedagógusok a tananyagot az érzékelés, a megfigyelés számára megragadhatóvá tenni. Amikor a megtanítandó anyag jellegzetességei ezt nem teszik lehetővé, a nehézségek leküzdésére jó lehetőséget biztosít a diákok számára, ha szimuláció útján vizuálisan is információt szerezhetnek környezetükről, illetve ha interaktív módon tudnak részt venni az oktatási folyamatban.

Az interaktív tábla a tanórai munka támogatására kifejlesztett új eszköz. A tábla használata az Európai Unió országai közül Anglia közoktatásában már elterjedt. Az angol BECTA kutatási központ több kutatása foglalkozik az interaktív tábla használatának hatékonyságával. Az eszköz magyarországi elterjedtsége egyelőre szórványos, azonban az OM által kiadott sajtóközlemény alapján 2010-ig 40000 tantermet kívánnak felszerelni vele.

Igen fontos, hogy a pedagógusok elsajátítsák a táblák használatának módszertanát mielőtt az ténylegesen bekerül a közoktatásba, ellenkező esetben csak az iskolákban kihasználatlanul álló drága felszerelés lesz, és nem a motivációt erősítő, a megtanító folyamatokat és a hatékonyságot javító prezentációs eszköz.

A szimpóziium négy előadása egymásra épül. Az első általánosan mutatja be az interaktív táblákat, kitekint a nemzetközi kutatások eredményeire, és összehasonlítást ad a Magyarországon kapható táblákról. A második előadás egy konkrét interaktív tábla, a Promethean típusának a szoftverét, alkalmazásának lehetőségeit mutatja be. A Promethean cég interaktív táblája az ActiveBoard egy ACTIVstudio2 nevezetű szoftver segítségével a legmodernebb multimédiás technológiát kínálja, amelynek segítségével a számítógép vezérlése közvetlenül a tábláról lehetséges. A tábla gazdag eszköztára sok lehetőséget biztosít arra, hogy a tanórákon a pedagógus erősítse az interakciókat a diákok között, illetve a diákok és a pedagógus között.

A harmadik előadás keretében az előadást meglátogatók számára interaktív módon lehetőség nyílik az ActiVote szavazóegységek és a használt szoftverek kipróbálására. A szavazóegységek a pedagógiai értékelésben komoly szerephez juthatnak, hiszen segítségükkel a tanárok másodpercek alatt közvetlen visszajelzést kaphatnak (papírmentesen) a diákok tudásáról, arról, hogy a diákok milyen szinten értették meg, sajátították el a tárgyalt tananyagot. A negyedik előadás egy konkrét megvalósulást mutat be matematika tantárgyban. Egy fővárosi gimnáziumban, az előző előadásban bemutatott szavazórendszerrel végzett tudásszintmérés körülményeit bemutató prezentáció segít megérteni az eszköz pedagógiai jelentőségét.

AZ INTERAKTÍV TÁBLA BEMUTATÁSA

Bedő Andrea

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: IKT, interaktív tábla

Az interaktív tábla olyan, a pedagógiai folyamatban jól használható IKT eszköz, amely egy szoftver segítségével kapcsolja össze a táblát és a számítógépet úgy, hogy annak vezérlése a tábláról lehetséges, illetve a táblára került tartalmak a számítógép háttértárolójára menthetővé válnak. A vezérlés a tábla típusának megfelelően kézzel vagy „vaktollal” lehetséges.

A táblákat többféle paraméter jellemzi, és mint minden számítástechnikai hardver eszköznél, itt is folyamatosan jelennek meg újdonságok. A prezentációban bemutatom a fejlesztési lehetőségeket, a fejlesztések előrevetített irányvonalait is. A tábla mindenképpen csak eszköze a pedagógiának, a cél a tanári hatékonyság növelése interaktív eszközök bevonásával. Az interaktív eszközök használatával a pedagógusok a tudás kognitív és affektív tényezőire egyaránt hathatnak.

Az eszközök jól alkalmazhatóak az oktatásban különböző életkorokban és tantárgyakban egyaránt. Az eszközök használatának hatékonysága azon múlik, hogy az azokat használó tanár pedagógiailag mennyire felkészült, milyen feladatokat állít össze, milyen módszereket alkalmaz.

Már 2001 tavaszán egy pályázat keretében a szakképzési intézmények közel 1000 interaktív táblához jutottak hozzá. A RAABE kiadó gondozásában hamarosan megjelenik a „Tanári létkérdések” című kapcsolókönyv az interaktív táblák bemutatásával foglalkozó fejezete. A Sulinet honlapja alatt megjelent az interaktív táblákat népszerűsítő portál, amely Wikipedia alapú közösségi hely, azaz a pedagógusok tölthetnek fel anyagokat az aktív táblákkal kapcsolatban, közösen építhetnek egy közös tudásbázist. Folyamatosan jelennek meg magyar nyelven az interaktív táblákkal foglalkozó közlemények, melyek a pedagógusok számára adnak módszertani segítséget a táblák tanórai használatához. Fontos tehát, hogy a pedagógusok ezeket a forrásokat megismerjék, tartalmukat használják.

A szociálpszichológiából közismert tény, hogy az embereket befolyásolja mások viselkedése, más emberek reakciója hatást gyakorol arra, ahogyan gondolkodunk, cselekszünk. A többiek gondolatai, érzései, viselkedése által gyakorolt hatás többnyire pozitív és helyénvaló. Mindezt az oktatásra vetítve elmondhatjuk, hogy az osztály, illetve egy-egy csoport tagjainak kölcsönös interakcióiból kollektív bölcsesség adódhat. Ezt a folyamatot segítve válhat az interaktív tábla az oktatási folyamat hatékonyságát segítő multimédiás eszközzé.

A PROMETHEAN TÁBLA INTERAKTÍV HASZNÁLATA

Kővári Eszter
Consult – Exim, Budapest

Kulcsszavak: IKT, interaktív tábla

Az interaktív tábla használatát el kell sajátítani pontosan úgy, mint bármely más technikai eszközét. A tábla nagyon sok olyan lehetőséggel bír, mint hagyományos elődje, de ennél tovább is mutat. Előadásunk keretében a tábla nyújtotta lehetőségekkel ismertetjük meg a konferencia résztvevőit.

Az interaktív tábla a tanteremben több olyan funkciót is elláthat, amik eddig a tanteremben különféle segédeszközök (tábla, vetítövászón, TV, video) meglétét kívánták. A legegyszerűbb esetben az ACTIVstudio2 flipcharttal pontosan úgy dolgozhatunk, mint egy fehér vagy fekete krétás táblával, azzal a különbséggel, hogy több színt és különböző vonalvastagságot is választhatunk. Egyszerű táblaként filctollal is használható. A számítógép képernyőjének tartalmát egy projektor segítségével kivetíthetjük az Aktív Tábla speciálisan kifejlesztett ütés- és karcolásálló felületére, ami így egy óriási monitorként szolgál. A tábla matt fehér felülete tökéletes, csillogásmentes vetítést biztosít. Videóhoz vagy DVD-hez kapcsolva TV-ként is működtethető. A tábla tartozéka egy vezeték nélküli elektromos ceruza, amely helyettesíti az egeret, és kezeli a kedvelt Windows alkalmazásokat, valamint az ACTIVstudio2 szoftvert.

A szoftver segítségével az anyag kibővíthető jegyzetekkel, kiemelésekkel és speciális effektekkel. A flipchart tartalma újonnan létrehozható vagy előhívható. A könyvtárak tetszés szerint bővíthetők.

Az ACTIVstudio2 eszköztára személyenként beállítható, így minden felhasználó a saját tudásának megfelelő szinten dolgozhat. Lehetőség van arra is, hogy minden előadó külön, egyedi beállítást használjon. A flipchartok tárolhatók, másolhatók, nyomtathatók, vagy más formátumba exportálhatók.

Az ACTIVstudio2 teljes körű kézírás-felismerő lehetőséget nyújt. Nem szükséges gyakorlás, az eszköz felismeri a szabadkézi karaktereket/szimbólumokat. Közvetlenül a flipchartra írhatunk, majd a szoftver a szabadkézi írást lefordítja szerkeszthető formába. A felismerőeszköz más alkalmazások (Word, Excel) esetén is használható.

A flipchartok a jegyzetekkel együtt kinyomtathatók, exportálhatók HTML, PowerPoint, Word, PDF, vagy image fájlként.

Az előadás során az említett lehetőségeket mutatjuk be részletesen a mindennapi pedagógiai gyakorlatba ágyazva.

A SZAVAZÓEGYSÉG HASZNÁLATA

Bedő Andrea* és **Gyarmati Anikó****

**SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola*

***Consult – Exim, Budapest*

Kulcsszavak: IKT, szavazóegység, interaktív tábla

Az iskolákba bekerülő mérőeszközök befolyásolják az értékelési kultúra fejlődését; egy szavazórendszer az értékelés rögzítését gyorsítja fel és könnyíti meg. Az előadás interaktív módon zajlik, minden konferencialátogató kipróbálhatja a szavazógép működését, betekintést kaphat a kérdések összeállításának technikai megvalósításába.

Az ACTIVote2 készülékeket regisztrálni kell a regisztrációs nyomógommbal. Egy egyszerű program segítségével regisztrálható minden ACTIVote2 készülék, így bármelyik használható névtelenül, vagy egy megnevezett felhasználóhoz társítva.

Hat üzemmód közül lehet választani:

- Demo üzemmód alkalmi (ad hoc) kérdéssel;
- Névtelen üzemmód alkalmi (ad hoc) kérdéssel;
- Megnevezett üzemmód alkalmi (ad hoc) kérdéssel;
- Demo üzemmód előkészített kérdéssel;
- Névtelen üzemmód előkészített kérdéssel;
- Megnevezett üzemmód előkészített kérdéssel.

Az „ad hoc” kérdések a pillanatnyi ihlet hatására születnek, például ha eszünkbe jut egy kérdés az előadás közepén. Ezt rögtön szavakba önthetjük vagy felírhatjuk egy flipchart oldalra. A rendszert úgy tervezték, hogy könnyen igazodik az ilyen ad hoc kérdésekhez. Egy vagy több előre elkészített kérdést is feltehetünk, és tárolhatjuk őket egy flipcharton a későbbi előadásunkhoz. Megkönnyíti munkánkat a flipchart kérdések előkészítésénél, ha a Question Master Wizardot használjuk. A Question Master mintakérdéseket is tartalmaz, de természetesen saját kérdéseinket is beírhatjuk a kérdéskönyvtárba.

Az eredményeket grafikus formában is kijelmezhetjük, amihez különböző megjelenítési formákat választhatunk, megnézhetjük, hogy ki mit válaszolt, hány ember válaszolt minden kérdésre. Összefoglaló grafikont készíthetünk az összes feltett kérdésről, amely automatikusan hozzáadja a válaszokat, így teljes egyéni pontszámokat kapunk.

Exportálhatjuk az eredményeket text fájlba, amely kinyomtatható és kiadható a hallgatóságnak visszajelzéseként, de Microsoft Excel-be is exportálhatjuk az eredményeket további analízis céljából.

A technikai megvalósítást közösen a konferencia résztvevőivel együtt tervezzük.

A SZAVAZÓRENDSZER ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A MATEMATIKAÓRÁN

Kelemen Rita

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: IKT, szavazóegység, interaktív tábla, matematika

A matematikát akkor lehet megszerettetni, ha a diákoknak sikerül felfedezniük annak szépségét. Ha a diákok számára egy érdekes, új eszköz kerül be az oktatási folyamatba, akkor annak hatása motivációs szempontból is jelentős. A matematikaoktatásban alkalmazott számítógép-használat során különböző szoftverek segítségével megvalósíthatóvá vált olyan anyagok elemzése, amelyekre korábban nem, vagy csak nehézkesen volt lehetőség.

A számítógépek, multimédiás eszközök a matematikaoktatás terén nemcsak érdekes és újszerű problémák felvetésére, szemléltetésére szolgálhatnak, hanem a matematikaoktatás módszertanának, azon belül az órai értékelés tudományos kutatásának segítő eszközei is lehetnek egyben.

Az interaktív táblához kapcsolódó ActivVote szavazórendszer az oktatásban olyan új, hogy jelenleg még publikált kutatás nem kapcsolódik hozzá. (Az ACTIVvote a Promethean cég által forgalmazott, rádióhullámokkal működő szavazórendszer.)

Előadásunk során a szavazórendszer egy matematikaórai felhasználási lehetőségét, valamint az óra alatt a diákok tudásáról nyert adatok azonnali és utólagos feldolgozását mutatjuk be. Az adatoknak az óra közben történő gyors, azonnali feldolgozása a tanár számára visszajelzést nyújt a diákok munkájáról, ami alapján a pedagógus az óra menetét hatékonyabbá teheti. Az azonnali visszajelzés alapján az óravázlatban előre meghatározott elágazási pontok tervezhetők, és ezeken az óra menete a szavazórendszerrel mért eredményeknek megfelelő irányban folytatható.

A szavazórendszerrel nyert adatok utólagos feldolgozása, empirikus elemzése a tanulástani folyamatban a diák, tanár, osztály, iskola szintű értékelést segítheti.

Prezentációnkban bemutatjuk egy budapesti gimnázium matematika csoportjában a szavazóegységekkel végzett mérés módszertanát, adatfeldolgozási lehetőségeit, eredményeit. A szavazóegységekkel történő mérés és a hagyományos papír-ceruza tesztelés előnyeit, hátrányait hasonlítjuk össze, kiemljük a szavazóegység használhatóságát az adatrögzítésben, adatfeldolgozásban.

Az eszköz egyik legnagyobb előnye a digitális adatrögzítés, amellyel a kapott adatokat az ismert számítógépes formátumokban el lehet menteni. Az adatok Excelben is megjeleníthetők, valamint a táblázatkezelő szoftverből az adatok importálhatók SPSS formátumba is, ami lehetőséget nyújt azok további elemzésére. A szavazórendszernek az adatgyűjtésben, adatkezelésben való hatékonysága egyelőre kihasználatlan a tudományos kutatások terén. Előadásunkban kitekintést kívánunk adni a szavazórendszereknek a pedagógiai értékeléshez kapcsolódó empirikus kutatásokat segítő lehetőségeiről, lehetséges szerepéről.

ESÉLYEGYENLŐSÉG AZ OKTATÁSBAN

Levezető elnöke: Fazekasné Fenyvesi Margit
*KRE Tanítóképző Főiskolai Kar,
 ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar*

Előadások:

Hátrányos helyzetű tanulók természettudományos műveltsége

B. Németh Mária
Szegedi Tudományegyetem, MTA–SZTE Képességkutató Csoport

Esélyegyenlőség az oktatásban – informatika a látássérültek szolgálatában

Szakácsné Nagy Szilvia
TSF GFK Gazdaságmatematika és Informatika Tanszék

Hiperaktívként azonosított kisiskolások tanulmányi eredményeinek felmérése

Benyák Anikó
NYME, ATEK

Krónikus veseelégtelen gyermekek (gyógy)pedagógiai jellemzői: iskolázottsági adatok – egy pilóta vizsgálat eredményei

Vargáné Molnár Márta*, Molnár Miklós Zsolt** és Zászkaliczky Péter***
**ELTE-BGGYFK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék*
***Semmelweis Egyetem, I. sz. Belgyógyászati Klinika*
****ELTE-BGGYFK Általános Gyógypedagógiai Tanszék*

Az Alapozó (idegrendszer-fejlesztő) Mozgásterápia eredményességi mutatói és hatás-vizsgálata pszichoszociális szempontból

Csaplár Péterné
Földváry Gábor Általános Iskola, Tass

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS MŰVELTSÉGE

B. Németh Mária

MTA–SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: természettudományos műveltség, alkalmazható tudás, PISA

Az előadás az SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport „Hátrányos helyzetű tanulók értékelése és differenciált fejlesztése” című programjában végzett természettudományos műveltségvizsgálat eredményeit mutatja be korábbi vizsgálatok tükrében.

A „Tudomány a mindennapokban” teszttel eddig három vizsgálatban és 6., 8. és 10. évfolyamokon mértük a tanulók természettudományos műveltségét. Először 2002-ben (1) a KÁOKSZI Mérési Központjának országos vizsgálatában 7100, illetve (2) az MTA-SZTE Képességkutató Csoport nagyvárosi felmérésében 1200 és végül 2004-ben (3) az SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport kutatásában közel 2000 dél-alföldi tanuló oldotta meg a feladatokat.

A teszt a PISA műveltségfelfogását adaptálva életszerű szituációkban alkalmazható, az eligazodást segítő, megértett tudást, a természettudományos műveltséget méri. A tantárgy-tesztekben megszokott típusú feladatok megoldásához a természettudományos tantárgyak hivatalos tanterveiben szereplő ismeretek szükségesek. A feladatok az iskolában tanultak új helyzetben történő alkalmazhatóságának méréséhez a vizsgált fogalmakat kiemelik a szaktárgyi közegből, életszerű közegbe helyezik őket és a megoldandó problémát a hétköznapi kommunikációnak megfelelően fogalmazzák meg.

A teljesítmények 50%pont körüliek, a hátrányos helyzetű részmintában a legalacsonyabbak, a nagyvárosiban a legmagasabbak. A vizsgált korcsoportok eredményei néhány százalékpontnyi szignifikáns különbségeket mutatnak. A vizsgált műveltségi szintek fejlődésének üteme a vizsgált populációkban eltérő. Az adatok arra utalnak, hogy az iskolai évek alatt az ismeretek és azok közvetlen alkalmazása hasonló tempóban gyarapszik, a természettudományos szemlélet alakulásában ellenben tovább nő a hátrányos helyzetű tanulók lemaradása. Az eredményeket osztályok szintjén elemezve újabb bizonyítékot találunk arra, hogy az iskolák, osztályok teljesítményei között viszonylag nagy és változó különbségek vannak. A teljesítmények közepes, szignifikáns összefüggést mutatnak az induktív gondolkodás és a szövegértés fejlettségével, a szülők iskolai végzettségével. Az osztályzatokkal való összefüggés a nyolcadik évfolyamon szorosabb, mint a középiskolában.

Adataink alapján úgy tűnik, hogy a hétköznapi helyzetek sikeres kezelését lehetővé tevő tudás leggyengébben ható láncszemei az iskolában tanult ismeretek, és feltehetően meghatározó faktorok bizonyos kognitív képességek. Az eredmények arra is utalnak, hogy a tudás alkalmazhatóságában egyéb tényezők is szerepet játszanak, amelyek feltárásához újabb kutatásokra van szükség. Az eredmények fontos jelzése, hogy a beavatkozások megtervezésekor főként a tanítás módszereire kell helyezni a hangsúlyt, továbbá a különböző életkorokban más-más teljesítménymódosító tényezőkre kell odafigyelni.

ESÉLYEGYENLŐSÉG AZ OKTATÁSBAN – INFORMATIKA A LÁTÁSSÉRÜLTEK SZOLGÁLATÁBAN

Szakácsné Nagy Szilvia

TSF, GFK, Gazdaságmatematika és Informatika Tanszék

Kulcsszavak: látássérültek esélyegyenlősége, információs akadálymentesítés, oktatás

A KSH adatai szerint Magyarországon 2001-ben 44 ezer súlyos látásfogyatékos tartottak nyilván (köztük 35,9% 60 év alatti; 20% rendelkezett középiskolai és csak 5% felsőfokú végzettséggel). Fontos, hogy a számukra nyújtott segítségünket mindig a szocializáció aspektusából való megközelítés jellemezze, amelynek egyik legmeghatározóbb része az oktatás és nevelés. Az új 2005. évi CXXXIX. törvény célja többek között az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése a felsőoktatásban is (2.§ (h) pont). Az eddigiekhez képest egyre több érintett hallgató jelenhet meg az ország oktatási intézményeiben. Előadásunk fő célja, hogy bemutassuk azokat az informatikai eszközöket, amelyeket a látássérült hallgatók használnak integrált képzésben való részvételük során. Szó esik a beszélő számítógép, képernyő-nagyító program, elektronikus Braille-kijelző, -nyomtató, optikai karakter-felismerő, nagyító, jegyzetelő, olvasótévé, olvasógép és Internet alkalmazási lehetőségeiről is.

Miért fontos, hogy foglalkozunk a témával? Az érintettek köre egyre bővül. Az elmúlt években a súlyosan látássérültek számára is országsszerte egyre több lehetőség nyílt számítógép-kezelés alapjainak elsajátítására. Például néhány éve a Budapesti Műszaki Főiskola Neumann János Informatikai Főiskolai Kara kidolgozott egy komplex képzési programot a rászorultak – nagyrészt érettségizett diákok – számára. Ennek keretében az eddigiek során 86 vak és gyengén-látó tett sikeres ECDL START vizsgát, közöttük számos egyetemi hallgató.

HIPERAKTÍVKÉNT AZONOSÍTOTT KISISKOLÁSOK TANULMÁNYI EREDMÉNYEINEK FELMÉRÉSE

Benyák Anikó
NYME, ATFK

Kulcsszavak: hiperaktivitás, tanulási zavar, tanulmányi eredmény

Egy olyan kutatás több eleme kerül bemutatásra, amely 2002-ben indult hat győri általános iskola első osztályosainak körében (N=317) a hiperaktivitás és az alapkultúrtechnikák elsajátításához szükséges pszichikus alapfunkciók területén. A diagnosztikus kritériumrendszerekre alapozva a korábbi kutatások utalnak arra, hogy a hiperaktív csoportba sorolható gyermekek között nagy számban találhatunk olyanokat, akikre a fokozott mozgásos aktivitás és impulzivitás jellemző, ugyanakkor mozgásaik célvezéreltek, cselekvésük hatékony, a tanuláshoz szükséges pszichikus alapfunkciókat vizsgáló tesztekben pedig legalább átlagos vagy átlag feletti teljesítményt nyújtanak (*F. Földi Rita*). Az ő esetükben a tünetek elsősorban a környezetet zavarják, amelynek elvárásai ütköznek a gyermek magatartásával, és féltő, hogy sokszor alapvetően ezen zavaró magatartás alapján értékeli a pedagógus a gyermeket. Hangsúlyozható, hogy a pedagógus és a gyermek közötti kapcsolat minősége ebben az életkori periódusban meghatározza a gyermek tanuláshoz való viszonyát, motivációját; a pedagógus általi értékelés kihat a gyermek csoportban elfoglalt szociális pozíciójára, önértékelésére és tanulmányi teljesítményére is.

Első osztályban azonosítottuk a hiperaktívnek minősíthető gyermekek alcsoportjait az említett funkciókra vonatkozó próbákban nyújtott teljesítményük alapján, majd felmértük a tanulmányi eredményeiket negyedik osztályban (2005-ben).

Alkalmazott módszerek:

- a hiperaktivitás vizsgálatára: Conners rövidített tanári minősítő skálája (a címben ezért szerepel a hiperaktívként azonosított kifejezés, ugyanis nem a már diagnosztizált hiperaktív gyermekeket céloztunk meg);
- a tanuláshoz szükséges pszichikus alapfunkciók vizsgálatára: *Porkolábné Balogh Katalin* által összeállított, csoportos szűrésre alkalmas tesztek (figyelemvizsgálat, Edtfeldt-teszt, a DPT 2 próbája: betűalakok felismerése, mértani formák másolása);
- a tanulmányi eredmény vizsgálatára: dokumentumelemzés a tantárgyankénti osztályzataokra vonatkozó adatokról.

Azon gyermekek közül, akiknél a pedagógus által észlelt fokozott motoros aktivitás és impulzivitás nem társult a figyelem és egyéb kognitív funkciók zavarával, azoknál sem volt jobb tanulmányi eredmény regisztrálható negyedik osztályban azokhoz viszonyítva, akiknél a hiperaktivitás és funkciózavar együttes előfordulását azonosítottuk első osztályban. Az utóbbi alcsoportban nagyobb számban fordul elő ugyanakkor az osztályokból való időközbeni távozás, lemorzsolódás. Ezek az eredmények újra felhívják a figyelmet a pedagógus értékelő megnyilvánulásainak jelentőségére a tanulói teljesítmény alakulásában, valamint a kedvezőbb feltételek biztosításának szükségességére az általunk azonosított gyermekek fejlődésében.

KRÓNIKUS VESEELÉGTELEN GYERMEKEK (GYÓGY)PEDAGÓGIAI JELLEMZŐI: ISKOLÁZOTTSÁGI ADATOK – EGY PILÓTA VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Vargáné Molnár Márta*, Molnár Miklós Zsolt** és Zászkaliczky Péter***

*ELTE-BGGYFK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak
Pedagógiája Tanszék

**Semmelweis Egyetem, I. sz. Belgyógyászati Klinika

***ELTE-BGGYFK Általános Gyógypedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: krónikus vesebetegség, oktatási esélyegyenlőség, (gyógy)pedagógiai mérőeljárások

Nem ismertek hazai adatok a gyermekkorú veseelégtelen betegek pedagógiai ellátására vonatkozóan. A betegek életfenntartó vesepótló kezelésén túlmutatóan, hosszú távú életesélyeiket meghatározó egyéb tényezők (pl. iskolai pályafutásuk) ismerete alapvető fontosságú, de mostanáig kevés figyelmet kapott. Tervezett vizsgálatunk során a teljes hazai veseelégtelen populáció esetében felmérjük, hogy a gyermekek az értelmi és környezeti tényezőik által meghatározott állapotuknak megfelelő iskolatípusban és fokon tanulnak-e. Jelen absztraktban a pilótavizsgálat eredményeit prezentáljuk.

A budapesti dialízis centrum 9 betegét tanulmányoztuk, ők a teljes magyar betegpopuláció (70–80 fő) 10–12%-át adják. A pilóta vizsgálat során szülői interjút és (gyógy)pedagógiai vizsgálatot alkalmaztunk. A szülői interjú magába foglalta az alapvető szociodemográfiai, a család életvitelével kapcsolatos, valamint a fogyatékosági, hospitalizáltsági és az egészségi állapotot jelző paramétereket. Az interjú másik része a gyermekek iskolai, illetve oktatási pályafutására vonatkozott. A gyógypedagógiai vizsgálat a TKVSZRB-k által alkalmazott pedagógiai diagnosztikai vizsgálati elemek részletességét vette alapul. Továbbá életkortól függően felvettünk egyes DIFER szubteszteteket, Brunet-Lézine tesztet.

A betegek életkora $9;11\pm 3;7$ év/hónap volt, a 9 betegből 5 volt fiú. A vizsgált 9 gyermekből 8 érte el a tanköteles kort. A tanköteles vagy képzési kötelezett korú gyermekekből 2 beteg nem kezdte el az iskolát, a többiek pedig a 7 éves kort meghaladóan. Az elvégzett osztályok száma évekként elmaradt az életkor szerint elvárhatótól (átlag \pm szórás: $1,4\pm 1,14$ év). Speciális tantervű általános iskolába nem járt egyetlen gyermek sem. Az iskolai életutat több alkalommal szakították meg évekre (medián; (min.-max.): 0,75; (0–2)). A fogyatékos fejlődéshez hasonló megkésettség tapasztalható szinte minden területen. Motorikus gyengeség, pszichomotoros lassúság jellemző, súlyos elmaradás a beszéd fejlődésében, emlékezetgyengeség, téri és kiemelten az idői tájékozódás zavara, emberalakábrázolás gyengesége (Goodenough; RQ: med.; (min.-max.): 78,5; (67–83)), a Bender tesztbeni teljesítmény szintén évekként elmarad az átlagostól (medián; (min.-max.): 3,5; (3–5)). Az alapkultúrtechnikák terén szintén több évnyi különbség mutatkozik az életkor és az (elvárható/teljesített) osztályfok közt. A vizsgált betegek szüleinek iskolai végzettsége és szociális státusza igen alacsonynak bizonyult. A legmagasabb iskolai végzettség a szakközépiskola volt, s összesen három édesapa dolgozott teljes munkaidőben.

Eredményeink alapján megállapíthatjuk, hogy a vizsgált gyermekekre kiemelten jellemző az iskolai fejlődésbeli elmaradás, ami szükségessé tenné a gyógypedagógiai segítséget.

AZ ALAPOZÓ (IDEGRENSZER-FEJLESZTŐ) MOZGÁSTERÁPIA EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓI ÉS HATÁSVIZSGÁLATA PSZICHOSZOCIÁLIS SZEMPONTBÓL

Csaplár Péterné

Földvály Gábor Általános Iskola, Tass

Kulcsszavak: sajátos nevelési igényű gyerekek, kognitív fejlesztés, pszichomotoros fejlesztés, szociális háttér

Az előadás az Alapozó (idegrendszer-fejlesztő) Mozgásterápia eredményességi mutatóit és hatásvizsgálatát ismerteti pszichoszociális szempontból: hároméves terápiás munka eredményeit, kudarcait, és ezek okait kutatja, a gyerekek pszichoszociális, szociokulturális háttérét vizsgálja az eredményesség szempontjából.

Világjelenség, hogy egyre több gyermek jön a világra enyhébb vagy súlyosabb fokú központi idegrendszeri sérüléssel, részképesség-kieséssel, idegrendszeri eredetű koordinációs, figyelemi, magatartási, beszéd, gondolkodási, beilleszkedési problémával. A velük foglalkozó szakemberek figyelmébe ajánljuk az Alapozó Terápiát mint idegrendszer-fejlesztő terápiát. Ennek helye a kognitív és pszichomotoros fejlesztésben van, valamint az alapvető kultúrtechnikák fejlődését segíti, így hatékony az anyanyelv fejlesztésében is.

A kutatási kérdés: a terápia eredményessége mennyire függ a szülő iskolai végzettségétől, és a családok anyagi helyzetétől? Az iskolában integrációban végzett terápia csak bizonyos fókig eredményes. Miért reked meg a munka egy bizonyos idő után? Megvizsgáltuk a terápia hatását különböző környezetekben: többségi általános iskolába integráltan, egyesületi keretek között és magánvállalkozásban. 5–12 éves gyermekekből álló 50 fős minta adatait dolgoztuk fel; mozgásvizsgálatot végeztünk velük, a teljesítményeket különböző szempontok szerint ötfokú skálán értékeltük. A gyermekek szocializáltsági fokáról is gyűjtöttünk adatokat a következő szempontok szerint: szabálytudat, kapcsolatteremtő képesség, kreativitás, önbizalom, értékrend kialakulása. Megvizsgáltuk a családok anyagi helyzetét, a szülők iskolai végzettségét, a szülői hozzáállást a terápiához (ki irányít? szülő–gyerek–iskola).

A Terápia pedagógiai jelentősége: minden esetben értünk el fejlesztési eredményeket, de ahol jó a pszichoszociális háttér, az eredmények kimagaslóan jobbak. Az eredmények tükrében kidolgoztuk a terápia sikerességére vonatkozó módszertani ajánlásokat, lehetséges megoldásokat, hogy minél több kisgyerek szabaduljon meg a tanulási nehézségeitől, ezzel lehetővé válhat egy boldog, kiegyensúlyozott, kudarcmentes gyermekkor, ami a gyermekek életpályájának sikeréhez is hozzájárul.

TANULÁSI MOTÍVUMOK DIFFERENCIÁLT VIZSGÁLATA ÉS FEJLESZTÉSE

Elnök: Molnár Éva
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Opponens: Fülöp Márta
MTA Pszichológiai Kutatóintézet

Előadások:

Tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja

Józsa Krisztián* és Fazekasné Fenyvesi Margit**

**SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék*

***KRE Tanítóképző Főiskolai Kar; ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar*

Az iskolai félelmek kvalitatív vizsgálata

Rapos Nóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

A tanulási motiváció jellegzetességei hátrányos helyzetű és roma tanulók körében

Fejes József Balázs

SZTE, BTK, Pedagógia szak

Számítógéppel segített oktatás hatása hátrányos helyzetű tanulók motivációjára

Molnár Éva

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az utóbbi évek pedagógiai kutatásai és elméleti megközelítései egyre inkább kiemelték a tanulási motívumok meghatározó szerepét a képességek fejlődésében és az iskolai eredményességben. A kutatók felismerték, hogy a motívumok szoros összefüggésben állnak az alapképességek fejlődésével, és a motívumok hiánya, illetve fejletlensége iskolai kudarcokhoz, eredménytelenséghez, lemorzsolódáshoz vezethet. Bár a motiváció fontossága megkérdőjelezhetetlen, kutatása nem tükrözi a jelentőségét. A motiváció természetéből adódóan vizsgálata komplex, kvalitatív és kvantitatív módszereket is ötvöző eljárásokkal valósítható meg. Az egyes motívumok fejlődéséről, szociokulturális meghatározottságáról, fejlesztési lehetőségeiről kevés információ áll rendelkezésünkre. Ezért is tartottuk szükségesnek egy olyan szimpózium létrehozását, amely a tanulási motívumok vizsgálatának különböző módszereit mutatja be különböző mintákon. *Józsa Krisztián* és *Fazekasné Fenyvesi Margit* előadásukban tanulásban akadályozott gyermekek motivációját vizsgálták, a többségi gyermekekével összehasonlítva. Eredményeik a két vizsgált csoport motívumai között jelentős különbségekre hívják fel a figyelmet. *Rapos Nóra* az érzelmek, ezen belül az iskolai félelmek kvalitatív eszközökkel történő vizsgálatát ismerteti, összevetve a kvantitatív eljárásokból származó sajátosságokkal és tapasztalatokkal. *Fejes József Balázs* hátrányos helyzetű és roma gyerekek tanulási motivációját és szociokulturális háttérét vizsgálja. *Molnár Éva* egy hátrányos helyzetű tanulókra irányuló, számítógéppel segített oktatással történő fejlesztőkísérlet eredményeiről számol be. A fejlesztés eredményei szerint jelentősen javult minden vizsgált motívum. A szimpózium előadásai jelentős tapasztalatokkal gazdagítják a tanulási motiváció szakirodalmát, ugyanakkor vizsgálati és fejlesztési lehetőségekre nyújtanak megfelelő kiindulási alapot.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK TANULÁSI MOTIVÁCIÓJA

Józsa Krisztián* és Fazekasné Fenyvesi Margit**

*SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

**KRE Tanítóképző Főiskolai Kar; ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai
Főiskolai Kar

Kulcsszavak: tanulási motiváció, tanulásban akadályozottak, 2–10. évfolyam

A többségi gyermekek tanulási motivációjának vizsgálatára az utóbbi években több országos vizsgálatot is végeztünk. E vizsgálatoknak köszönhetően ismertté vált néhány tanulási motívum életkori változása, a többségi tanulók esetében országos sztenderddel rendelkező kérdőívek állnak rendelkezésünkre. Korábbi vizsgálatainkban feltártuk a tanulási motívumok és a képességfejlődés, valamint az iskolai tanulás eredményességének összefüggését. Az iskoláskorú többségi gyerekek nagymintás vizsgálatában a kérdőíves módszer tekinthető a legelterjedtebbnek.

Nem ismertek ugyanakkor olyan hazai empirikus vizsgálatok, amelyek a tanulásban akadályozott gyerekek motívumainak feltárására irányulnának, s ilyen kutatásokban a nemzetközi szakirodalom sem bővelkedik, jóllehet nem szorul különösebb indoklásra, hogy ennek a területnek a vizsgálata az ő esetükben is legalább olyan fontos, mint a többségi tanulóknál. Kutatásunkban ezért a tanulásban akadályozott tanulók motívumainak vizsgálatára vállalkoztunk. Az elsődleges kutatási feladat az alkalmas mérőeszköz kidolgozása és kipróbálása volt. Vajon a tanulásban akadályozott gyermekek esetében megbízhatóan alkalmazhatók-e az önjellemező kérdőívek? Melyek az ő esetükben a kérdőív-összeállítás sajátos szempontjai? Lehetséges-e olyan, a többségi gyerekekével azonos eszközt alkalmazni, amellyel a tanulásban akadályozott és a többségi gyerekek tanulási motívumai összehasonlíthatóvá válnak?

Empirikus vizsgálatunk keretében közel 100 tanulásban akadályozott és 500 többségi 8–16 éves gyermek tanulás motívumait mértük fel és hasonlítottuk össze. Vizsgálatunk azt mutatja, hogy a kérdőíves módszer megbízhatóan alkalmazható a tanulásban akadályozott gyermekek esetében is. A tanulásban akadályozott és a többségi tanulók motivációjában jellegzetes eltérések mutathatók ki. A tanulásban akadályozott gyermekeknél sokkal erőteljesebbek a tanulás szociális motívumai, a biztonságsszükséglet. Az önálló elsajátítás motívumai ugyanakkor kevésbé fejlettek. Az életkor előrehaladtával a többségi tanulókhöz hasonlóan a tanulásban akadályozott gyermekeknél is kimutatható a motívumok erősségének csökkenése.

Eredményeink olyan következtetések megfogalmazását engedik meg, amelyek új megközelítésben mutatják be a tanulásban akadályozottak motívumrendszerét, annak működési mechanizmusát. Megmutatkozik az eltérő környezet, a mentális deficit hatása, az önértékelés eltéréseinek jelentősége. Adataink alapján a mérőeszközt továbbfejlesztjük, majd kutatásunkat nagymintás vizsgálat keretében megismételjük. Ezt követő kutatási lépés lehet a tanulásban akadályozott tanulók esetében a tanulás motívumok összefüggésrendszerének feltárása: kapcsolódásuk a családi háttérhez, kognitív mutatókhoz, fejlődési mutatóhoz stb.

AZ ISKOLAI FÉLELMEK KVALITATÍV VIZSGÁLATA

Rapos Nóra

ELTE, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: iskolai félelmek, kvalitatív vizsgálat

Életünk minden területén megfigyelhető az érzelmek mindent átható természete. S bár az információk elsődlegessége látszólag hangsúlyosabb szerephez jut környezetünkben, valójában gyakorta az információk halmazából is érzelmi érintettségünktől meghatározottan válogatunk. Épp ezért lehetséges, hogy az érzelmek évszázadok óta folyamatosan megújuló témája a különböző tudományterületeknek, s talán pont ez az oka annak is, hogy a szerteágazó elméletek mellett még igen sok a megválaszolatlan kérdés.

Az érzelmekutatások többsége kvantitatív vizsgálatok eredményeit összegzi, így alakult ez a félelmek esetén is. A kvalitatív kutatási stratégia választását jelen esetben döntően az motiválta, hogy a gyermek személyét állítottuk az iskolai félelmek középpontjába. Olyan módon igyekeztünk megérteni a már rendelkezésünkre álló eredményeket, hogy közben elfogadtuk, hogy a gyermek maga is értékelő, konstruáló, jelentésadó lény, így félelmeit leginkább az ő személyes narratívumain keresztül ismerhetjük meg. A kvantitatív vizsgálati eljárást az is indokolta, hogy az érzelmeinket leginkább közvetett úton lehet vizsgálni, hiszen nehéz őket verbalizálni, visszaidézni, s talán még nehezebb a klasszikus formában alkalmazott kérdőívek kérdéseire válaszolni. Ezért olyan, a pedagógusok számára is alkalmazható módszereket kívántunk keresni, amelyek közelebb engednek a tanulók iskolai félelmeinek közvetlenebb megértéséhez.

A vizsgálat célja egyrészt a korábbi kvantitatív kutatások eredményeit rendszerezve csomópontokat alkotni az iskolai félelmek kvalitatív vizsgálatához; másrészt olyan kutatási eljárások kipróbálása, amelyeket még nem, vagy ritkán alkalmaztak a félelmek pedagógiai szempontú értelmezésében.

A vizsgálat módszerei: Metafora-vizsgálat, fókuszcsoporthoz beszélgetés, szülői–tanulói nézetek megismerésére irányuló mélyinterjúk. Ezeket egészítette ki az érzelmekutatások során már alkalmazott forgatókönyv-vizsgálat, amelynek speciális iskolai vonatkozásait értelmeztük.

A vizsgálat eredményei: A fenti módszerek komplex alkalmazásával mód nyílt az iskolai félelmek okának több szintű, átfogó pedagógiai értelmezésére. Így meghatározhatóvá váltak társadalmi-, családi-, tantermi- és személyiségbeli tényezők és ezek összefüggései. A kutatás során alkalmazott módszerek, s általában az ezeket generáló kvalitatív szemléletű vizsgálatok, bár korlátozták az eredmények általánosíthatóságát, lehetővé tették az érzelmi élmény személyes tartalmának feltárását. Ez a többlet mindenképp támogathatóvá teszi az érzelmekutatások során e módszerek alkalmazását is az eddig ismert eljárások mellett.

A vizsgálat során hangsúlyosabb szerephez kívántuk juttatni a közvetlen pedagógiai folyamatban az érzelmek szerepét, hiszen elképzelésünk szerint ez teszi lehetővé azok megértését is. Jelen esetben az iskolai félelmek okainak pontosabb ismerete teremtett alkalmat arra, hogy azok adaptív felhasználására és leküzdésére pedagógiai módszereket keressünk.

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ JELLEGZETESSÉGEI HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ÉS ROMA TANULÓK KÖRÉBEN

Fejes József Balázs
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Kulcsszavak: tanulási motiváció, hátrányos helyzet, roma tanulók

A hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikertelenségeinek felszámolásában az iskola alapvető feladata a családi háttér kedvezőtlen feltételeinek ellensúlyozása. A hátrányos szociokulturális környezet hatásai közül leggyakrabban a készségek, képességek átlagtól elmaradt fejlettségét és a tanulási motiváció hiányát emelik ki. Míg a családi környezet készségek és képességek fejlődésre gyakorolt hatásával számos empirikus tanulmány foglalkozik, addig a családi háttér és a motiváció kapcsolatát elemző vizsgálatok száma mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban szerény. A hazai kutatásokból mindössze annyi látszik biztosnak, hogy a tanulók motivációja és a szülők iskolai végzettsége között nincs közvetlen összefüggés.

Munkánk célja a hátrányos helyzet tanulási motivációra gyakorolt hatásának feltárása, azoknak a motívumoknak a láthatóvá tétele, amelyekre az iskolának kiemelt figyelmet kell fordítania az oktatási lemaradások megszüntetése érdekében. További kérdéseket vet fel a hátrányos helyzetűek jelentős részét kitevő roma gyermekek motivációja: e népcsoport több szempontból sajátos helyzete alapján feltételezhető, hogy számos motívum esetében a többségi társadalomtól eltérő jellegzetességek fedezhetők fel.

Vizsgálatunk keretében 7. osztályos diákok (N=247) tanulási motívumairól és családi körülményeiről gyűjtöttünk információkat tanulói, illetve tanári kérdőívek segítségével. Mintánkban belül a következő alcsoportok különíthetők el: (1) hátrányos helyzetű nem roma tanulók, (2) hátrányos helyzetű roma tanulók, (3) jó körülmények között nevelkedő nem roma és (4) jó körülmények között nevelkedő roma tanulók.

Az olvasáshoz és a számoláshoz kötődő énképre, a tanulás gyakorlati értékére, a tanulópedagógus kapcsolatra és a tanulási elismerésvágyra fókuszáló mérőeszközünket a DMQ kérdőív *Józsa* (2003) által adaptált változatával egészítettük ki az elsajátítási motiváció és a kudarcfélelem esetében.

Az adatok értékelése még folyamatban van, így a következőkben hipotéziseim egy részét ismertetem. A szakirodalom áttekintése alapján nagy a valószínűsége, hogy a hátrányos helyzetű tanulók körében a vizsgált motívumok az átlagnál fejletlenebbek, a szülők tanuláshoz való viszonyának és a tanulás gyakorlati értékének pedig vélhetően központi szerepe van az iskolai teljesítményekben. A roma tanulók esetében a tanulási motivációt tovább gyengítik a többségi iskola és a roma társadalom között mutatkozó kulturális különbségek.

Reményeink szerint tanulmányunk hozzájárul ahhoz a folyamathoz, amelynek végeredményeként a tanulási motiváció kialakítását és fejlesztését tervszerűen végző pedagógiai gyakorlat jön létre.

SZÁMÍTÓGÉPPAL SEGÍTETT OKTATÁS HATÁSA HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK MOTIVÁCIÓJÁRA

Molnár Éva

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: tanulási motívumok, önszabályozó tanulás, számítógépes oktatás

A hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása napjaink pedagógiai fejlesztéseinek kulcsfontosságú céljai közé tartozik. Az utóbbi évtizedben számos kutatás vizsgálta a családi háttér miatt, illetve az iskolai szegregáció következtében hátrányos helyzetben lévő tanulók oktatásának lehetőségeit. Az OECD az egyik leghatékonyabb oktatási módszernek tekinti a számítógépes oktatást, amely a leggyengébb, hátrányos helyzetű tanulók tanulási esélyeit növeli. A nemzetközi kutatási eredmények szerint az oktatási informatikai eszközök hatásosan fejlesztik a tanulási és szociális hátrányokkal küzdő, kevésbé motivált, szorongó fiatalok értelmi képességeit, hatékony tanulási stratégiák használatára serkentik őket, miközben javítják én-képüket és az iskolával kapcsolatos attitűdjeiket.

Az előadás alapjául szolgáló kísérlet célja 7. évfolyamos hátrányos helyzetű tanulók képességeinek, tanulásának, tanulási motívumainak fejlesztése számítógéppel segített oktatáson keresztül. Fő kutatási kérdésünk az volt, hogy mennyiben okozza a lemaradást a képességek hiánya, a tanulási stratégiák nem hatékony alkalmazása, a tanulási motívumok fejletlensége és mennyiben a szociokulturális háttér. A számítógépes fejlesztés közvetett módon irányult a képességekre és motívumokra.

A fejlesztő kísérletet előméréssel indítottuk, amelyben képességteszteket (induktív, kombinatív, olvasás) és önszabályozó tanulási kérdőívet (tanulási stratégiák, tanulási motívumok) töltöttek ki a tanulók. A fejlesztés zárásaként utómérést végeztünk, amelyben az előmérésben használt mérőeszközöket, illetve azokkal ekvivalens teszteseteket alkalmaztunk. A fejlesztés során különböző tantárgyi órákon számítógéppel segített oktatás zajlott.

Az eredményeink azt mutatták, hogy az iskolai eredményességet leginkább a képességek, a tanulási stratégiák és motívumok fejletlensége határozza meg, mintsem a szociokulturális háttér. Ugyanakkor az előméréshez képest szignifikánsan jobb eredmények születtek a vizsgált területeken, illetve a tanulási motiváció terén. A fejlesztés hatására minden vizsgált motívum (elsajátítási, teljesítmény, önhatékonyosság) szignifikáns fejlődést mutatott. A tanulók jobban törekedtek arra, hogy a tanulnivalót elsajátítsák, hogy jobb jegyeket szerezzenek, illetve jobban bíztak képességeikben az egyes tanulási feladatok megoldása során.

Eredményeink rámutattak arra, hogy az egy éves számítógéppel segített oktatás a hátrányos helyzetű tanulók esetében erőteljes fejlődést ért el. A tanulók nem csak gondolkodási képességük fejlődésében, hanem iskolai attitűdjükben, tanulási motívumaikban és a tanulási stratégiák hatékony alkalmazásában jelentős pozitív változást értek el. Fejlesztő kísérletünk eredménye azt bizonyítja, hogy a hátrányos helyzetű tanulóira irányult fokozott oktatási, pedagógusi figyelem hatványozottan megtérül, hiszen a felzárkóztatás során megvalósul az oktatás legfontosabb funkciója, az esélyegyenlőség megadása.

SZÖVEGEK ÉS TANULÁS

Levezető elnöke: Molnár Edit Katalin
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

Az olvasásképesség fejlettsége az iskoláskor elején

B. Németh Mária*, Molnár Éva** és Dózsa Monika***
**Szegedi Tudományegyetem, MTA–SZTE Képességkutató Csoport*
***SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék*
****Herman Ottó Általános Iskola, Tatabánya*

Az Index of Reading Awareness (IRA) kérdőív magyarországi vizsgálata

Csíkos Csaba
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

A szövegvizualizáció eszköztárának alkalmazási lehetőségei a tankönyvelemzésben

Sramó András
PTE, KTK

A 10 és 14 éves korosztály iskolai fogalmazásainak néhány szövegstatistikai jellemzője és témafüggő ritmikai struktúrája

Huszár Zsuzsanna
PTE, BTK, Neveléstudományi Intézet

A magyar történelem pozitívnak és negatívnak vélt eseményei, korszakai 7. és 11. évfolyamos tanulók válaszaiban

Kinyó László
SZTE, BTK, Pedagógia szak

AZ OLVASÁSKÉPESSÉG FEJLETTSÉGE AZ ISKOLÁSKOR ELEJÉN

B. Németh Mária*, Molnár Éva és Dózsa Monika*****

**Szegedi Tudományegyetem, MTA–SZTE Képességkutató Csoport*

***SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék*

****Herman Ottó Általános Iskola, Tatabánya*

Kulcsszavak: olvasásképesség, olvasáskészség, követő vizsgálat

Az előadás a SZTE Oktatásméleti Kutatócsoportja által 2003-ban indított, „A közoktatás szerepe az élethosszig tartó tanulásra való felkészítésben” című, Magyarországon újszerű, oktatási környezetben folyó követéses kutatási programjában végzett országos olvasásvizsgálat eredményeit mutatja be.

Napjaink olvasáskutatása többféle pedagógiai és pszichológiai elmélet mentén folyik, a vizsgálatok különböző olvasásfogalmakra épülnek. E felmérés a PISA a funkcionalitás oldaláról közelítő műveltségkonceptiójának adaptálásával vizsgálta a második évfolyam olvasásképességének fejlettségét. A PISA alapelveinek – életszerű szövegek, formai és műveleti változatosság – és a NAT elvárásainak figyelembevételével elkészült teszt – egy elbeszélő, élményadó (mese) és egy dokumentumszerű, informáló (plakát) szövegtípusok felhasználásával – az információ-visszakeresés és a szövegértelmezés műveletekkel működtetni az olvasásképességet. A teszt megbízhatóan mér (Cronbach $\alpha=0,86$).

A felmérésben 127 iskola 245 második osztálya vett részt. A tesztek 4856 másodikos tanuló oldotta meg. A minta régiókénti lefedettség, a tanulók neme és a szülők iskolai végzettségével jellemzett szociokulturális háttér szempontjából reprezentatív.

A vizsgálat során 74 % pontos összteljesítményt és erősen jobbra tolódott teljesítmény-eloszlásokat kaptunk. Mivel Nagy József szóolvasó-készség vizsgálata szerint a tanulók a 2. évfolyam végén a kritikus szókészlet 75%-ával rendelkeznek, a mese 83 % pontos átlaga valószínűleg annak tudható be, hogy a szöveg a fogalomhasználata megfelel szókészletüknek, és a szöveg sémájának azonosítása sem okoz gondot. Ugyanakkor az informáló, dokumentum típusú a plakát, a 8–9 évesek számára több ismeretlen szót, szókapcsolatot tartalmaz, és nagyobb azoknak a tanulóknak az aránya, akiknek nincs a megértést, a szövegben való tájékozódást elősegítő sémája.

Az osztályok között kimutatott jelentős különbségek és az olvasásképesség fejlettségének területi helyzetképe azt jelzik, hogy a meseszerű szöveget is csak kevésbé értő gyermekek felzárkóztatása, és az optimális fejlettségi szintet már elért többiek továbbfejlesztése csak változatos, széles nehézségi spektrumú programokkal lehetséges. Ugyanakkor az eredmények regionális/megyei eloszlása, és a rendelkezésre álló háttér adatokkal való összefüggések egyértelműen jelzik, hogy további kutatásokra van szükség az olvasásképesség fejlettségét illetően. A szülői háttér mellett más, feltehetően a területi sajátosságokkal összefüggő, intézményi, infrastrukturális tényezők feltárására is szükség lesz.

AZ INDEX OF READING AWARENESS (IRA) KÉRDŐÍV MAGYARORSZÁGI VIZSGÁLATA

Csíkos Csaba

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: olvasás, metakogníció, kérdőíves vizsgálat

Kutatásunkban az olvasásra vonatkozó tanulói tudást vizsgáltuk. Vizsgálatunk tisztán empirikus jellegű abban az értelemben, hogy nem elemezzük, miként értelmezik különböző szerzők az olvasásra vonatkozó tudatos gondolkodási folyamatokat (*reading awareness*). Mi *Jacobs* és *Paris* (1987) kérdőívének (IRA, *Index of Reading Awareness*) magyar adaptációját használtuk, kettős céllal: 1) a kérdőív érvényességét és reliabilitását elemeztük nagy mintán és 2) az egyes kérdésekre adott válaszok leíró statisztikai elemzésével a 3. osztályos tanulók olvasásra vonatkozó meggyőződéseit térképeztük föl.

A mintába 4663 tanuló került, akik együttesen terület és településtípus szerint a magyarországi 3. osztályos tanulókat reprezentálják. A tanulók egy longitudinális vizsgálatban vesznek részt, így a további években is lehetővé válik a kérdőív ismételt bemérése, mivel az a 3-5. osztályos tanulók számára készült. A kérdőív 20 kérdést tartalmaz, mindegyiknél 3 válaszlehetőséggel, amelyek között van 0, 1 és 2 pontos.

A kérdőív Cronbach-alfa reliabilitás-mutatója (0,40) nem érte el azt a szintet, hogy pszichometriai értelemben egységes mérőeszközzől beszéljünk. Az alacsony reliabilitás egyik oka lehet, hogy a magyar 3. osztályos tanulóknak még nem alakult ki mérhető pszichikus struktúráként egy olvasásra vonatkozó meggyőződés-rendszer.

A 20 kérdés 4 pszichikus területhez tartozik (bár ezeket a területeket igen nehéz empirikusan validálni): adott feltételek mellett használható stratégiákra vonatkozó tudás (*conditional knowledge*), tervezés (*planning*), szabályozás (*regulation*) és értékelés (*evaluation*).

Amennyiben a kérdőívet kérdés-sorozatként kezeljük, és az egyes itemek leíró statisztikai mutatóit elemezzük, bőséges információhoz jutunk 3. osztályosaink olvasással kapcsolatos tudatos gondolkodási folyamatairól. A 16. kérdés például így szólt: „Egy történetnek melyik részét ugrod át olvasás közben?” A tanulók átlaga 0,39 lett, és 73%-uk válasza a 0 pontos opció volt: „Soha nem ugrom át semmit olvasás közben.” Ezek az adatok az olvasás módszertani problémái mellett oktatásunk tekintélyelvűségére is rámutathatnak. Bár az IRA kérdőív mint mérőeszköz nem egy egységes pszichikus struktúrát mér, a tanulói válaszmintázatokból kikövetkeztethető, hogy 3. osztályos tanulóink már markáns meggyőződésekkel rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy szerintük mitől lesz valaki jó olvasó.

A SZÖVEGVIZUALIZÁCIÓ ESZKÖZTÁRÁNAK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A TANKÖNYVELEMZÉSben

Sramó András
PTE, KTK

Kulcsszavak: tankönyvelemzés, szövegvizualizáció, többdimenziós skálázás

A múlt század végének informatikai fejlődése a vizualizáció terén is új lehetőségeket teremtett nagy mennyiségű szöveges adatok kezelésére. Szövegvizualizációs technikák alkalmazása különösen akkor indokolt, ha nagy mennyiségű, ám alacsony strukturáltságú, dokumentum(ok) formájában rendelkezésre álló szöveges adatok belső szerkezetét és természetét kívánjuk megismerni, feltárni. Ezen technikák szokásos közelítésmódja, hogy a szöveget először egy magas dimenziószámú adathalmazba konvertálják, majd többváltozós statisztikai módszerek alkalmazásával az így előállított adathalmaz alacsonyabb, néhány dimenziós vetületeit szerkesztik meg, amelyek már grafikusan is megjeleníthetők. Néhány alkalmazás betekintést nyújt szövegszerű adathalmazokba, feltárva dokumentumok hasonlósági struktúráját (pl. WebSOM, ThemeSpace), adott szöveg időbeli menetét, adott téma fejlődését (ThemeRiver), illetve a gyakoribb szavak és kifejezések kapcsolatait (Pajek).

A szövegvizualizáció egy szöveg(csoport) matematikai szerkezetét kívánja feltárni. Ennek a folyamatnak három szintjét különböztethetjük meg:

- elsőrendű statisztikák alkalmazása: szóstatisztikák, gyakoriságok, konkordanciák;
- másodrendű statisztikák: klaszterező algoritmusok a dokumentumon belüli vagy dokumentumok közötti szerkezet feltárására;
- harmadrendű statisztikák: szemantikai szerkezet feltárása mesterséges intelligencia algoritmusokkal.

Ezeket az eljárásokat hol szövegelemzésnek, hol tartalomelemzésnek nevezik, és elmondható, hogy jól bejártott, ma már döntő többségükben automatizált eszközök állnak rendelkezésünkre az elemzés végrehajtásához. A legtöbb szoftver a másodrendű statisztikák alkalmazásáig jut el következő lépéseken keresztül:

- A szövegbázis (korpusz) rögzítése. Ekkor még nincsenek kulcsszavak, témák, témakörök, előre definiált struktúrák sem a vizualizációhoz, sem az elemzéshez.
- Tartalomelemzés végrehajtása. A megfogalmazott elemzési szempontok alapján valamilyen automatizált eszközzel statisztikai feldolgozásra alkalmas adatok előállítása. Tankönyvek esetén nincs szükség teljes szövegfeldolgozásra, hanem egy konkordancia alapján kulcsszavakat célszerű kiválasztani, és ezek abszolút és relatív elhelyezkedését vizsgálni a szövegben.
- Klaszterelemzés végrehajtása. Ezzel a lépéssel vázolható fel a vizsgált szöveg belső struktúrája a megadott elemzési szempontok szerint.
- Többdimenziós skálázás. A klasztercentroidok elhelyezése kétdimenziós térben.
- Az eredmény grafikus megjelenítése.

Az előadás egy kiválasztott tankönyv példáján mutatja be a fenti elemzési folyamatot, és animációk segítségével illusztrálja a kapott eredmények többcélú hasznosíthatóságát. A tankönyvelemzés módszertani lehetőségeinek statisztikai és számítógépes megoldási lehetőségeit a pedagógiai praxis szempontjából a digitális tananyagok terjedése különösen is indokoltá teszi.

A 10 ÉS 14 ÉVES KOROSZTÁLY ISKOLAI FOGALMAZÁSAINAK NÉHÁNY SZÖVEGSTATISZTIKAI JELLEMZŐJE ÉS TÉMAFÜGGŐ RITMIKAI STRUKTÚRÁJA

Huszár Zsuzsanna

PTE, BTK, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: fogalmazások ritmikai struktúrája, szövegstatisztika, Zipf-törvény, Galois-gráf

A 10–16 éves tanulók írásbeli szókincsének rendelkezésre álló gyakorisági adatai felhasználásával előadásunk első részében a Zipf-féle szógyakorisági törvény érvényesülését vizsgáljuk egy fogalmazásvizsgálat mintegy 600 000 szavas magyar nyelvű reprezentatív mintájára. A *George Kingsley Zipf* által 1949-ben elsőként az angol nyelvre, s azóta több nyelvre is kimutatott törvényszerűség nem a nyelvhasználók egyéni stratégiáiból adódik, bár a nyelvhasználók tartják fenn, illetve állítják elő a nyelv strukturális vonásaként. A természetes nyelvek univerzális jellemezőjeként feltételezett törvényszerűség kutatásunkban a magyar nyelvre vonatkozóan is megerősítést nyert, és *Nagy József* is felhívta a figyelmet alkalmazhatóságára az olvasástanításban.

A kvantitatív elemzés részeként a korpuszon belül a 4. és 8. évfolyam érvelő fogalmazásainak szövegstatisztikai elemzését mutatjuk be összesen több mint 1000 fogalmazás reprezentatív bázisán. Ez a leíró funkciójú rész az alsó tagozat végén és ez elemi oktatás kimenetén veszi számba a tanulók fogalmazási teljesítményének néhány kvantitatív jellemzőjét: a mondatok számát, a szavak számát, a három-, ill. többszótagú szavak számát és arányát, a különböző szavak számát és a különböző szavak arányában kifejeződő lexikai sűrűséget. Adataink szerint a statisztikai jellemzők a fogalmazás témájától függetlenek. Míg terjedelmi bővülés kimutatható, a lexikai sűrűség lényegében változatlan, vagyis negyedikről nyolcadikra a fogalmazások nem válnak fogalmi szempontból dúsabbá, árnyaltabbá, bár bonyolultságuk valamelyest növekszik a hosszabb szavak nagyobb arányú használatával.

A kutatás során alkalmazott kvalitatív metodikán belül a tartalomelemzést emeljük ki. Tartalomelemzési kategóriarendszerünkön belül pedig az idői léptékre vonatkozó ún. ritmikai kategóriacsoport adatai alapján a fogalmazások ritmikai struktúráját mutatjuk be a strukturális elemzés Galois-gráfos módszerével. A gráfok elemzésekor érdeklődésünk a vizsgált két évfolyam szövegeinek különböző idői léptékek (perc, óra, nap, hét, hónap, évszak, év stb.) megjelenítésével összefüggő sajátosságaira és a ritmikai struktúra tartalomfüggő vonásaira irányul. Galois-gráfok pedagógiai alkalmazása terén *Takács Viola* eredményei és módszertani útmutatásai jelentenek közvetlen kutatási előzményeket.

Az iskola témájú fogalmazások ritmikai struktúrájának lapja a nap és az óra, s a negyedik évfolyamról a nyolcadikra ez a kettős kiindulópont gazdagodik, illetve komplexebbé válik, távlatosabb ritmikai elemekkel telítettebbé. A felnőttiségről szóló fogalmazások ritmikai képzetének alapja a generációs lépték, s némiképp meglepő módon nyolcadikra az évfolyam struktúrája a negyedik struktúrához képest nem komplexebbé válik, hanem egyszerűsödik.

A MAGYAR TÖRTÉNELEM POZITÍVNAK ÉS NEGATÍVNAK VÉLT ESEMÉNYEI, KORSZAKAI 7. ÉS 11. ÉVFOLYAMOS TANULÓK VÁLASZAIBAN

Kinyó László
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Kulcsszavak: történelmi események megítélése, tartalomelemzés, narratív szemléletmód

A szociális reprezentáció narratív szemléletmódját képviselő kutatók (1) egy adott kultúra hagyományaira és történelmére vonatkozó ismereteket a néphistóriai, nemzeti elbeszélések áthagyományozásából eredeztetik, valamint (2) figyelembe veszik azt a lehetőséget, hogy egyes történelmi események jelentőségét különböző társadalmi csoportok vagy különböző életkorú személyek eltérően ítélik meg. Ez a kiindulópont a történelem tanítása és tanulása szempontjából két fontos kérdést is felvet. Különböző életkorokban az oktatás mennyiben járul hozzá a sorsfordító események elsajátításához? Mivel magyarázható az események jelentőségének esetleges átrendeződése?

A narratív készség fejlődését felmérő kutatás előzményeként a különböző életkorú tanulók történelmi gondolkodásmódjai egyes jellegzetességeinek feltárására, a diákok történelmi eseményekkel kapcsolatos nézeteinek elemzésére vállalkoztunk. A következőket vizsgáltuk: (1) a tanulók történelmükből mit tartanak leginkább pozitívnak és negatívnak, (2) miért; (3) a válaszokban és indoklásokban kimutatható-e különbség életkorok szerint; (4) van-e összefüggés a narratív készség fejlettsége és aközött, hogy a kérdőívben a tanulók nem jelöltek meg eseményt (hiányzó adat), alapvetően hibás választ adtak (pozitív helyett negatív történelmi eseményt választottak), vagy a kérdéshez illeszkedő megfelelő választ adtak.

A 2005 decemberében lezajlott nagymintás felmérésben 7. (N=414) és 11. (N=428) évfolyamos tanulók vettek részt. A kérdőív felvételére a narratív készség fejlettségét vizsgáló teszt kitöltése előtt került sor, elemei a *László János* és *mtsai* által 2001-ben végzett vizsgálat kérdésstruktúráján alapultak. A tanulók nyílt kérdésekre adott válaszainak értékelésekor az esemény- és érvelési kategóriákat a tartalomelemzés módszerével határoztuk meg. A kategóriaváltozók közötti összefüggéseket kontingencia-táblázatok segítségével értelmeztük, a mintákat homogenitás-vizsgálattal hasonlítottuk össze, a változók közötti összefüggéseket kereszt-tábla-elemzéssel tártuk fel.

Az eredmények szignifikáns különbséget jeleznek a két évfolyam között mind a pozitívnak, mind a negatívnak ítélt eseményekben, és hasonlóképpen szignifikánsak a különbségek az érvelési kategóriákban. Kimutatható az összefüggés a teszteredmény-kategóriák és a kérdőívben azonosított három választípus között is: a magasabb teszteredmény-kategóriába tartozó tanulók nagyobb arányban adnak a kérdőív kérdéseire illeszkedő megfelelő választ. A két évfolyam eltérő gondolkodásmódját mutatja, hogy a 11. évfolyamos tanulók esetében az általános iskolások érvelési kategóriái szűknek bizonyultak, ezért újabbak bevezetésére is szükség volt: a pozitív eseményekhez tartozó érvelésekben megjelenik például a dicső múltat hangsúlyozó; a negatív érvelésekben pedig a helytelen döntéseket előterbe helyező kategória.

Vizsgálatunk eredményei és a szakirodalom is alátámasztják, hogy a narratív szemléletmód alkalmazása a pedagógiai kutatásokban új összefüggések feltárásához vezethet.

NÉZŐPONTOK AZ ÓVODAI NEVELÉSEL KAPCSOLATOS ÉRTÉKELÉSI TEVÉKENYSÉGEKRŐL

Elnök: Villányi Györgyné
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Opponens: Badics Tiborné
Tolna Megyei Humán Szolgáltatók Központja

Előadások:

Az értékeléssel kapcsolatos tudás hatása az értékelés folyamatára és az eredmények értelmezésére, felhasználására

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Levezető tagozatos óvodapedagógus hallgatók külső óvodai gyakorlatáról készült szöveges értékelések elemzése

Vargáné Balogh Orsolya
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Az értékelés helye, szerepe az óvodai nevelés dokumentumaiban

Villányi Györgyné
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Folyamatkövető értékelés az óvodában

Kissné Takács Erika
Kurucz utcai Óvoda, Debrecen

Óvodai portfólió

Makó Józsefné
ÁMK Négy Vándor Óvoda, Baracs

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

A szimpóziium az értékelés helyét és szerepét járja körül a kisgyermekneveléssel kapcsolatban. Az előadók saját kutatási tapasztalataik bemutatásával, valamint munkaterületükön megvalósuló innovatív tevékenységek bemutatásával adnak hangot véleményüknek és fejtik ki nézeteiket az értékelés fontosságáról, alkalmazásának speciális jellemzőiről. Sokszor elhangzik, hogy „az óvodában nem értékelik a gyermekek viselkedését, tevékenységeit, majd az iskolában van ennek helye” vagy „...nincs szükség szöveges értékelésre a felsőoktatásban, elég a minősítés”. Sok esetben panaszkodnak a szülők, hogy az óvodapedagógusok csak dicsérik a gyereket, és így nem kerülnek felszínre a problémák, a fejlődési lemaradások, a hiányosságok, a tehetségek. Mindezen általánosított megállapításokat cáfolják a szimpóziium előadásai. A szimpóziium előadásainak közös pontjai a következők:

- fontos szerepet tulajdonítanak az értékelésnek, akár a főiskolai alapképzésben, akár a kisgyermeknevelés folyamatában történik;
- kiemelik, hogy a megismerés fontos alapja az értékelésnek;
- a kisgyermek és a főiskolai hallgató önmagához mért fejlődésének, változásának a megfigyelése mint módszer kapja a legfontosabb szerepet az értékelésben;
- az értékelés szemléletbeli és módszerbeli változására van szükség a mai kor jellemzőinek megfelelően – óvodában a nevelési értékek, főiskolán az oktatási értékek alapos ismerete alapján.

A feldolgozott témák aktualitását egyrészt az adja, hogy a főiskolai képzés pályaszocializációs szerepe az elvárásoknak megfelelően fejlődjön, a fejlesztő vizsgálati eszközök a célnak megfelelően speciálisan kerüljenek alkalmazásra az óvodai nevelésben. Másrészt az Óvodai nevelés országos alapprogramjában megfogalmazott elveknek megfelelően valósuljon meg az értékelés az óvodai nevelés gyakorlatában, a dokumentációk mindehhez adjanak megfelelő alapot az eredményes megvalósítás érdekében. Az óvodai nevelés esélyteremtő feladatát csak akkor tudja maradéktalanul megvalósítani, ha az óvodapedagógus képes az ön-értékelésre, ismeri a speciális, az óvodáskorú gyermekeknek megfelelő értékelési módszereket, a gyermeki megismerésen alapuló fejlesztő munkát végez, és innovatív képességek birtokában kreatívan gondolkodik.

AZ ÉRTÉKELÉSEL KAPCSOLATOS TUDÁS HATÁSA AZ ÉRTÉKELÉS FOLYAMATÁRA ÉS AZ EREDMÉNYEK ÉRTELMEZÉSÉRE, FELHASZNÁLÁSÁRA

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: diagnosztikus értékelés, DIFER, a fejlődés segítése

Az értékelés iránti igény, a megnyilvánulásainkra a számunkra fontos emberektől való reakció várása egész életünk folyamán pszichés szükséglet. Az értékeléssel kapcsolatos korszerű tudásunk gyökerei az 1960-as évekre nyúlnak vissza; Tyler modellje, Scriven elmélete a diagnosztikus, formatív és a szummatív értékelés funkcióinak, alkalmazási lehetőségeinek megkülönböztetéséről, Glaser felfogása a kritériumorientált értékelésről, az 1990-es évek motivációkutatásai eredményeképpen tudjuk azt, hogy a jó értékelés elsősorban az intrinzik motivációt erősíti. Mindezt számtalan magyar kutatás és publikáció is erősítette (Nagy József, Csapó Benő, Falus Iván, Báthori Zoltán, Vidákovich Tibor, Józsa Krisztián stb.).

Az 1990-es években a humán szférában is egyre inkább terjedt a minőségbiztosítás, amelynek köszönhetően megnőtt az egzaktságra törekvés: a mérőeszközök használatának terjedése, a mérőeszközökkel kapcsolatos kívánalmak differenciálódása figyelhető meg. A humanisztikus pszichológia térhódítása, a motiváció- és attribúciókutatások eredményei, az egyén személyiségének lehető legmagasabb szintű kibontakoztatására törekvés, a differenciált, egyénre szabott bánásmód fontosságának hangsúlyozása pedig az értékelés pszichológiai vonatkozásait emelték ki, illetve segítettek ezek árnyalt kidolgozásában. – A különböző alternatív pedagógiai elképzelések az értékelés egyedi módszereinek kidolgozásával tovább gazdagították az értékeléssel kapcsolatos pedagógiai tudást.

Oktatóként, kutatóként és szülőként azonban az értékeléssel kapcsolatos nézetek olyan sokszínűségével találkozom, amely már esetenként kezelhetetlen zűrzavarként jelenik meg számomra. (A mérés fetisizálása és a méréstől való viszolygás, bizonyos fogalmak kerülése, pontatlan, adott esetben egymásnak ellentmondó értelemben történő használata stb.). Ph.D. témám az összefüggés-kezelés fejlődése és a fejlődés segítése 4-8 éves gyermekek körében, kutatómunkámat a DIFER segíti. Kutatásaim során egyre inkább megerősödött bennem, hogy ahhoz, hogy a DIFER ténylegesen diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszerként működjön, rendkívül fontos, hogy az alkalmazói egy nyelvet beszéljenek (ami semmiféleképpen nem jelent uniformizált szakmai gondolkodást).

Az értékeléssel kapcsolatos attitűdök és tudás feltérképezése, a szükséges tennivalók megfogalmazása érdekében az óvónők és a végzős óvodapedagógus hallgatók körében kérdőíves vizsgálatot végeztem saját fejlesztésű mérőeszkővel. A minta összetétele:

- a főiskola gyakorló óvodáinak óvónői (kb. 30 fő);
- végzős óvodapedagógus szakos levelezős hallgatók (kb. 100 fő, közülük kb. 50-en dolgoznak óvónői munkakörben);
- végzős nappali tagozatos óvodapedagógus hallgatók (kb. 30 fő).

Az előadás e vizsgálat néhány fontosabb eredményét mutatja be.

LEVELEZŐ TAGOZATOS ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK KÜLSŐ ÓVODAI GYAKORLATÁRÓL KÉSZÜLT SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSEK ELEMZÉSE

Vargáné Balogh Orsolya
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: szöveges értékelés, óvodapedagógus képzés, szakmai gyakorlat

Az óvodapedagógus hallgatók képzésének egyik legfontosabb eleme a gyakorlati képzés. A 77/2002. Kormányrendelet értelmében az óvodapedagógus szakon a megszerzendő 180 kreditpontból szakmai gyakorlati képzésben 25–43 kreditpont teljesítendő, ebből intézményen kívüli gyakorlaton 27–30 kreditpont. A gyakorlati képzés meghatározó szerepet játszik az óvodapedagógus hallgatók képzésében, pályaszocializációjukban.

A levelező tagozaton folyó óvodapedagógus képzés sajátos helyzetben van a nappali tagozatoshoz képest. Levelező tagozaton nagyobb a hallgatói létszám, és ezért kevesebb a lehetőség a személyes kapcsolatokra és a hallgatók gyakorlati munkájának visszajelzésére. Ezért kiemelkedően fontosak azok a gyakorlatok, amikor személyes kapcsolatba kerülnek a hallgatók gyakorló óvodapedagógusokkal. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán a levelező tagozatos hallgatók képzésében a külső, tehát nem gyakorló óvodában töltött gyakorlati idő teszi ki a gyakorlati képzés 83%-át. A hallgatók 5 féléven keresztül vesznek részt külső gyakorlaton, összesen 200 órát töltenek az óvodákban. Mindezzel elengedhetetlenül fontos a hallgatók számára a szakvezető óvodapedagógusoktól kapott visszajelzés, akik a gyakorlati és írásbeli munkájukat szóban, érdemjeggyel és a főiskola által adott szempontsor alapján szövegesen értékelik.

A szöveges értékelés visszajelzés nemcsak a hallgató, hanem a főiskola számára is, hiszen ebből derül ki, hogy az elméleti képzésben melyek a megerősítésre szoruló területek, illetve milyen hiányosságokat kell még pótolni a képzés során. Kutatásomban a hallgatók gyakorlatára vonatkozó a szöveges értékeléseket vetettem dokumentumelemzés alá három szempontból: (1) a szöveges értékelés tartalma, és az osztályzat összefüggései; (2) a szempontsorra adott válaszok tartalma; (3) az értékelések pályaszocializációhoz való hozzájárulása. A szakvezető óvodapedagógusok által a 2005/2006-os tanév őszi félévében a II. és III. évfolyamos hallgatók számára írt 100 darab szöveges értékeléseket vizsgálok meg. Az eredmények alapján értékelem a főiskolai szempontsor hatékonyságát, illetve rávilágítok az osztályzaton túlmutató, részletesebb szöveges értékelés pályaszocializációban betöltött szerepére.

AZ ÉRTÉKELÉS HELYE, SZEREPE AZ ÓVODAI NEVELÉS DOKUMENTUMAIBAN

Villányi Györgyné

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: óvodai nevelés tartalmi irányítása, dokumentációs rendszer, egymásra-építettség

A 2001-es országos óvodakutatás eredményeiből tudjuk, hogy az óvodákban folyó ellenőrzés, értékelés elvei a helyi nevelési programok kétharmad részében megtalálható. Egyharmad részükben az ellenőrzés és értékelés tartalmi jellemzőre is adnak iránymutatást, módszertani ajánlásokat. Szép számmal vannak azonban olyan programok, ahol teljesen hiányzik az értékelés. Változtatásokra a programbeválás folyamatában, a programmódosítás során volt lehetősége az intézményeknek (2004-ben).

Az óvodák megteremtették az értékelési-mérési rendszerek egyéni arculatát, sajátos feldolgozási módjait. Az értékelés láncolata speciális egységet alkot az óvodai dokumentumokban. A helyi nevelési programok elvekben megfogalmazott értékelési rendszere meghatározza a többi dokumentum: az intézményi minőségfejlesztési program, a csoportnapló és a gyermeki fejlődést nyomon követő fejlődési napló tartalmi jellemzőit.

Az önállóan megírt helyi nevelési programok 30%-a helyi innovációkra épült 1999-ben, és ez 40%-ra emelkedett a programok felülvizsgálata során 2004-ben. A helyi nevelési programok módosításai azt mutatják, hogy 49%-ban jól hasznosították az óvodapedagógusok az eltelt négy év tapasztalatait. Ezek is az óvodapedagógusok széleskörű érdeklődését és a szakmai információk aktív megkeresését, felhasználását igazolják.

Az óvodák 37%-ában írásos dokumentációk készülnek az óvodába lépéskor a gyermekek nyelvi, kommunikációs és mozgásfejlettségéről. Erre épülve tervezik az óvodapedagógusok a képességfejlesztés feladatát.

A programbeválás folyamatában a saját készítésű csoportnaplók megjelenése, a gyermeki fejlődésről készülő feljegyzések egyedi vezetésének kialakítása és az ilyen irányú jó tapasztalatok továbbadása kap hangsúlyt a szakmai fejlesztésekben. Ezen a téren folytatott kutató feltáró munkák által összegyűjtött jó gyakorlatok CD formájában kerülnek forgalomba 2006-ban (OKI, Differenciált fejlesztés).

A csoportnaplók egyedi vezetési módjai, az innovációkra épülő naplóvezetési struktúrák nagyon jól szolgálják az értékelés feladatait. Ez azt mutatja, hogy az óvodapedagógusok folyamatosan elszakadnak a megszokáson alapuló csoportnapló-vezetéstől, megjelennek a pozitív változások: a helyi igényekhez, a gyermekek egyéni fejlődési üteméhez igazodó értékelési eljárások alkalmazása, egyéni fejlesztési tervek készítése. A csoportnaplók, fejlődési naplók bejegyzései a folyamatos nyomon követést teszik lehetővé, ami jól szolgálja a megismerésre épített fejlesztő értékelést.

Az intézményi munkaterv a vezetői értékelés elveit, módszereit tartalmazza, segíti a feladatok minőségi megvalósítását. E munkálatokban az önértékelés kiemelt feladatként jelentkezik a vezetői és pedagógusi munkában.

A helyi programírás és a programbeválás munkálatai szemléletbeli és tartalmi változásokat eredményeztek az óvodai értékelési tevékenységekben, hozzájárultak a szakmai fejlődéshez.

FOLYAMATKÖVETŐ ÉRTÉKELÉS AZ ÓVODÁBAN

Kissné Takács Erika

Kurucz utcai Óvoda, Debrecen

Kulcsszavak: megismerés, képességfejlesztés, önmagához viszonyított értékelés

Az előadás a gyermeki megismerés, fejlesztés, értékelés rendszerét és eszköztárát mutatja be egy nyolc kötetes könyvcsalád tükrében.

A debreceni Kurucz utcai Óvodában többéves innovációs munkával fejlesztettünk ki az Egyéni Képességfejlesztő Programot, amelynek magyarországi óvodai adaptálását és gyakorlati bevezetését 1997-ben végeztük el. Két fő célunk volt óvodai nevelés-fejlesztés folyamatának kulcsfontosságú kérdéseire választ adni és a képességek teljes rendszerét lefedni. Öt fő képességterületen az adott gyermek aktuális fejlettségi szintje határozza meg az adott időszak aktuális fejlesztési feladatait (a szenzitív időszakokat, a gyermeki szükségleteket, attitűdöket, ismereteket figyelembe véve). A program óvodába lépéstől iskolába lépésig nyomon követi a gyermek fejlődését, tanköteles korban a kimeneti szinthez képest is vizsgálja a gyermek fejlettségét.

Az Egyéni Képességfejlesztő Program jellemzői:

- Az óvodába lépő gyermekekről az óvodapedagógus anamnézist vesz fel, megkérdezi a szülőt a gyermek addigi életéről, rögzíti a gyermek beilleszkedésének tapasztalatait (1. könyv).
- Az óvodába járó gyermek aktuális fejlettségi szintjét az óvodapedagógus rendszeresen (3 havonta) megállapítja, meghatározza a fejlesztési feladatokat (2–6. könyvek).
- Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében az átlagtól eltérő fejlettségű gyermekek esetében a Belső Gondozó segítségének igénybevételevel alkalmas.
- A tanköteles korú gyermekek fejlettségi szintjének megállapítására (az önmagához, illetve a kimeneti szinthez viszonyított fejlettség) megállapítása is alkalmas (7. könyv).

A megismerés–értékelés folyamatában, az óvodában alkalmazott módszerek, eszközök közül a megfigyelésnek adunk prioritást.

Értékelés során a Kurucz utcai óvodában végzett pedagógiai folyamat lépései: Az adatgyűjtés, amely a gyermek megismerését jelenti. Az elemzés során megállapítható a gyermek önmagához viszonyított fejlettsége. A fejlesztés a helyi nevelési program elvei szerint történik, az óvodai kompetencia-alapú tanulás-szervezési gyakorlat kialakításával (8. készülő kiadvány). Az értékelés, az elért eredmények számbavétele az óvodában kiegészítő adatgyűjtéssel folytatódik (3 havonta ismételt, a PDCA-SDCA logika szerint) mindaddig, míg óvodába jár a gyermek.

A legkorszerűbb elméleti ismeretek és többéves innovációs gyakorlati tapasztalat alapján kidolgozott – jelenleg egyedülálló, hiányt pótló – 8 kötetes könyvcsalád bármely nevelési program szerint működő óvoda, óvodapedagógus munkáját segítheti a rendszeres megismerő–fejlesztő–értékelő munkában, amely a törvényi előírások megvalósításán túl az uniós elvárásoknak, a szülői igényeknek való megfelelést is segíti.

ÓVODAI PORTFOLIÓ

Makó Józsefné

ÁMK Négy Vándor Óvoda, Baracs

Kulcsszavak: fejlettség, fejlődés dokumentálása, együttműködés

Az előadás témaja az óvodáskorú gyermek egyéni fejlődésének követése és a fejlődés dokumentálása. Az előadás során be kívánom mutatni a portfólió elméleti háttérét, használatának saját intézményre vonatkozó jellemzőit és egy óvodás gyermek portfólióját.

A példát egy franciaországi óvodából hozott ötlet, a gyermekdosszié adta. A 2002 szeptembertől belépő óvodásaink számára SZAK 2002 pályázati támogatással, szakértői irányítással, saját egyetemi tanulmányaim alatt szerzett tudással és a nevelőtestület tapasztalataink felhasználásával Gyermekdosszié, Gyermekportfólió készül. A saját programban megfogalmazott Cél, Feladat, Tevékenység, Módszer, Eredmény folyamatában követjük a gyermekek egyéni fejlődését az óvodai évek alatt. A dosszié tartalmazza a gyermek fényképét, anamnézisést, a családi helyzet leírását, a szociokulturális jellemzőket, a nevelés körülményeit és az egyéni fejlődés sajátosságait.

Az óvodapedagógus feladatai: Az aktuális adatok felvétele, a fejlettség szintjének meghatározása, a fejlődés állomásainak követése és regisztrálása, a családdal való együttműködés eseményeinek követése, az óvodai élet eseményeinek megjelenítése, a dosszié gondozása az óvodai évek alatt. A gyermekek fejlődéséről az óvodapedagógus köteles a szülőt tájékoztatni a nevelési év során két alkalommal. Ennek a feladatnak a portfólió vezetésével maradéktalanul eleget tesz az óvodapedagógus.

A portfólió eszközei: Az egyéni fejlettségi szint mérésére használt eszközök az óvodapedagógusok szakmai felkészültségének megfelelően: gyermekrajzok elemzése, REFER, DIFER, Bender A, Sindelár és más módszerek. A sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni fejlesztési terve része az óvodai portfóliónak.

Az alkalmazás feltételei: Az alkalmazás szakmai feltétele a képzés során szerzett általános pedagógiai és pszichológiai tájékozottság, az önképzésben, továbbképzésben szerzett tudás és a saját gyakorlat során szerzett tapasztalatok. Valamilyen szinten minden óvodapedagógusnak értékelnie kell a gyermeket. Értékelés nélkül – legyen az normához vagy saját szinthez viszonyított – nincs tudatos és eredményes egyéni fejlesztés az óvodában.

A portfólió alkalmazásának eredménye: A szülő együttműködik a fejlesztésben az óvodapedagógussal a gyermek óvodáskort megelőző időszakának információi átadásával. Pszichológiai hozadéka az egyéni foglalkozás önértékelésben megnyilvánuló pozitívuma. A gyermekről összegyűjtött információk optimális időben és mértékben segítenek meghatározni az iskolai élet megkezdését és az iskolai haladás tempóját. Lehetséges a gyermekportfólió digitalizált feldolgozása, amelyhez iskolásként saját tanulási, foglalkozási tervvel csatlakozhat a tanuló.

MATEMATIKA- ÉS INFORMATIKAOKTATÁS

Levezető elnök: Vidákovich Tibor
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

A szöveges feladatok szerepe a jelen és a jövő matematikaoktatásában

Kelemen Rita
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Valószínűségi gondolkodás fejlődése a középiskolában

Nagy Dóra
Szegedi Tudományegyetem, TTK, Matematika szak

Az utca matematikája: preventív fejlesztő kísérlet 2–3. évfolyamon

Tóth Jánosné* és Vári Lászlóné**
**Jász-Nagykun-Szolnok megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok*
***Eötvös József Általános Iskola, Békés*

A MATANDA korongos abakusz bemutatása

Csordásné Anda Éva
MATANDA Komplex Vállalkozás

Óvodai számítógépes képességfejlesztő alkalmazások elemzése

Pethő Balázs
ELTE, Multiped Központ

A SZÖVEGES FELADATOK SZEREPE A JELEN ÉS A JÖVŐ MATEMATIKAOKTATÁSÁBAN

Kelemen Rita

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: matematikaoktatás, szöveges feladatok

Napjainkban jelentős törekvések figyelhetők meg egy jobban használható és a világ változósaival lépést tartó matematika tantárgy formálására hazánkban és külföldön egyaránt. Az iskolai matematika egyik legfontosabb, nemzetközi és hazai fórumokon egyaránt deklarált szerepe, hogy felkészítse a diákokat az életben való eligazodásra életszerű problémák megismerésével és azok megoldásának begyakoroltatásával. A NAT a matematikaoktatás céljai és feladatai közül legtöbbit a megszerzett matematikatudás iskolán kívüli használhatóságát, valamint az önálló gondolkodás, problémalátás fejlesztését, a problémamegoldói stratégiák elsajátításának fontosságát hangsúlyozza. Azaz az egyenletek, az algoritmikus, szimbólumokkal manipuláló, a számolási készség automatikus alkalmazását kívánó feladatok helyett a hangsúly egyre inkább a szöveges, valós környezetbe ágyazott problémákra kerül át, amelyek a valóságmodellező, és a problémamegoldó elvárásoknak egyaránt eleget tesznek.

Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy áttekintést nyújtsunk a matematikai szöveges feladatok terén publikált nemzetközi kutatások eredményeiről, valamint felvázoljuk ezen eredményeknek a matematikaoktatás hatékonyságának növelését célzó következményeit. Röviden áttekintjük a szöveges feladatok fejlődésének történetét és bemutatjuk a szöveges feladatokkal foglalkozó elméleti modelleket. Ezek ismeretében a szöveges feladatoknak napjaink és a jövő matematikaoktatásában való szerepére összpontosítunk.

Általános megfigyelés, hogy a tanulók jóval nehezebben oldanak meg szöveges problémákat, mint számokkal és szimbólumokkal kitűzött aritmetikai feladatokat. Előadásunkban a szöveges feladatok megoldását kísérő mentális folyamatok vizsgálatával a jelenség hátterében húzódó okokat keressük; a szöveges feladatok megoldásának folyamatát feltérképezve arra keressük a választ, hogy a folyamat mely szakaszai okozhatják a feladatmegoldás kudarcát. Példákat adunk olyan úgynevezett „realisztikus” matematikai szöveges feladatokra, amelyek éppen ezt, vagyis a diákoknak általában problémát jelentő feladatrepresentációs fázist ragadják meg oly módon, hogy a problémában leírt szituáció helyes reprezentálásához elengedhetetlen a valós világ tulajdonságainak, szabályszerűségeinek figyelembe vétele.

Az előadásunkban bemutatásra kerülő kutatási eredmények összegzéseként azt mondhatjuk, hogy ha a matematikaoktatás meg akar felelni deklarált céljának, az életre való felkészítésnek, akkor annak szükséges és hatásos eszköze az, ha a matematikaórán alkalmazott szöveges feladatok nem néhány típusból valók, hanem a feladatok struktúra, tartalom és kontextus szempontjából egyaránt széles palettáról kerülnek ki. Ennek megvalósításához elengedhetetlen, hogy az iskolai matematikaoktatásban helyet kapjanak a valós világból kiemelt, esetenként rosszul, hiányosan meghatározott, vagy esetleg túl sok információt tartalmazó szöveges feladatok és megoldhatatlan problémák is.

VALÓSZÍNŰSÉGI GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE A KÖZÉPISKOLÁBAN

Nagy Dóra

Szegedi Tudományegyetem, TTK, Matematika szak

Kulcsszavak: képesség vizsgálat, valószínűségi és korrelatív gondolkodás

Életünkben gyakran kerülünk olyan helyzetbe, hogy döntést kell hoznunk a jövőre vonatkozóan. Döntéskor megpróbáljuk megjósolni egy jövőbeni esemény valószínűségét az addigi ismereteink alapján. Ez történik, mikor kinézünk az ablakon és a sötét felhők láttán elhalasztjuk az aznapra tervezett szabadtéri kirándulást. A sötét felhők megjelenését ugyanis nagy valószínűséggel, tapasztalataink szerint, eső fogja követni. Ez a gondolkodási forma a korrelatív gondolkodás egy típusa. A modern természet- és társadalomtudomány új eredményei közül nagyon sok valószínűségi összefüggésen alapszik. Ezért fontos az életkornak megfelelő formában az iskolai tananyagba beépíteni a valószínűséggel később a statisztikával kapcsolatos fogalmakat. Az utóbbi években több változtatás is történt a tantervben, hatás-kutatásra azonban eddig még nem került sor.

Az utóbbi évek nemzetközi és hazai tanulmányaiból kitűnik, hogy a képességek fejlődése és fejlesztése egyre fontosabbá válik a pedagógiában (Csapó, 2003). Többek között a szabályok és összefüggések feltárására és fejlődésük feltérképezésére is sor került (Nagy, 2004). A kevés számú hazai empirikus vizsgálat közül érdekes eredményeket hozott a Bán Sándor által 1995-ben elvégzett felmérés (Bán, 1998).

A kutatás fő célja annak vizsgálata volt, hogy milyen szintű és milyen fejlődést mutat a középiskolás tanulók valószínűségi és korrelatív gondolkodása. Annak elemzését is célul tűztük ki, hogy az iskolai valószínűségszámítás-oktatás felkészít-e a mindennapi életbeli helyzetekben szükséges gondolkodási stratégiákra, azaz a középiskolás évek alatt kapott tudás befolyásolja-e a valódi élethelyzetekben használt gondolkodási stratégiákat.

A vizsgálat eszköze egy feladatlap volt, amelynek 7 feladata között találhatóak régi, jól ismert, nemzetközi vizsgálatokban is szereplő és új feladatok is. Ezek mindegyike nyílt végű, tehát önálló szöveges választ igényelt. A felmérés három szegedi középiskola 9. osztályos (86) és 11. osztályos (69) tanulójának részvételével történt. A viszonylag kis elemszám miatt csak hozzávetőleges képet adhat a valószínűségi és statisztikai gondolkodás alapjainak fejlődéséről.

Az elemzés során hagyományos statisztikai és kvalitatív módszereket is használtunk. Kiderült többek között, hogy az ok-okozati összefüggések vizsgálatában a diákok magasabb eredményt értek el, mint az együttjárási problémáknál. Ez a tendencia a nemzetközi vizsgálatok eredményeivel megegyezik.

Az általunk végzett felmérés viszonylag kis mintaszáma, kis feladatszámú, és az iskolák homogenitása miatt a kutatást érdemes kiterjeszteni magasabb és alacsonyabb évfolyamokra illetve ugyanez a kutatás több iskola bevonásával tovább folytatható.

AZ UTCA MATEMATIKÁJA: PREVENTÍV FEJLESZTŐ KÍSÉRLET 2–3. ÉVFOLYAMON

Tóth Jánosné* és Vári Lászlóné**

**Jász-Nagykun-Szolnok megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok*

***Eötvös József Általános Iskola, Békés*

Kulcsszavak: preventív fejlesztő gyakorlatok, különbségek csökkentése, motiváció növelése

Nemzetközi és a hazai vizsgálatok jelzik a magyar iskolarendszer szelektivitását, az iskolák közötti jelentős különbségeket. Egyre inkább előtérbe kerül az esélyegyenlőség biztosítása, a hátrányos helyzetű tanulók segítése. A kisiskolás cigány gyermekek jól és gyorsan végzik el az aritmetikai műveleteket, sokszor jeleskednek azokban a feladat-megoldásokban, amelyekhez kevés iskolában szerzett ismeretre van szükség, de a magasabb évfolyamok követelményeinek teljesítése nehézségekbe ütközik.

A 2004/05. tanévben a SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport támogatásával, a fenti címmel tanulási képességeket fejlesztő kísérletet indítottunk az általános iskola 2–3. évfolyamán. E program kidolgozásával a hátrányos helyzetű, elsősorban a cigány tanulók lemaradását kívántuk csökkenteni. A program célja olyan gyakorlatok kidolgozása, kipróbálása, bemérése volt a matematikai képességek fejlesztéséhez, amelyek alkalmazkodnak a mindennapi élethez, a gyermekek világához, életkori sajátosságaihoz, pszichológiai fejlettségükhöz, eltérő kultúrájukhoz.

A program eredményességét az alábbi hipotézisek vizsgálatával kívántuk igazolni. A kutatásba bevont tanulók estén az átlagosnál nagyobb fejlesztőhatás lesz kimutatható. A mintán belül kisebb mértékben (vagy egyáltalán nem) növekszik a különbség a tanulók legjobban és a leggyengébben teljesítő negyedrésze között, mint a kontroll csoportokban. A matematika attitűd javul a célcsoportban.

Mintánkban mindkét évfolyamon hét osztályt vontunk be a kísérletbe, összesen 109 másodikos, 118 harmadikos tanulót. Az osztályok leggyengébben teljesítő negyedrésze vett részt a fejlesztésben.

A program kezdetekor és befejezésekor teszteltük a tanulók tudását, illetve alkalmaztunk egy háttérkérdőívet, amelyben tanulási-, vásárlási-, és játékszokásokra kérdeztünk rá, mértük a matematika attitűdöt.

Az adatok feldolgozása során középértékeket, szórást, teljesítmény-eloszlást, különbségeket, szignifikanciát és korrelációt vizsgáltunk.

Kutatásunk megerősítette, hogy nagy különbségek tapasztalhatók osztályokon belül. A hátrányos helyzetű tanulók már a kisiskolás kor elején lemaradnak társaiktól. A képzeletbeli olló nyílását sikerült megfékezni fejlesztő kísérletünkkel. A fejlesztett tanulók teljesítménye második évfolyamon 17%-kal javult, harmadik évfolyamon nem romlott. A kontrollcsoportokban második évfolyamon 2,5%-os, harmadik évfolyamon 8%-os teljesítménycsökkenést mértünk. Kiscsoportos fejlesztéssel el tudtuk érni, hogy nem romlott az osztályok gyengébb negyedének a teljesítménye, lelkesebben és eredményesebben vettek részt a matematikaórán. A kontrollcsoportok teljesítménye visszaesett, nem kedvelték a matematika órát.

A MATANDA KORONGOS ABAKUSZ BEMUTATÁSA

Csordásné Anda Éva

MATANDA Komplex Vállalkozás

Kulcsszavak: játékos tanulás, képességfejlesztés, használható tudás

A PISA 2000 vizsgálat adatait megrázónak, lesújtónak nevezik a közoktatás bármely szintjén dolgozók. Az alacsony teljesítményszintek hátterében feltételezett néhány ok:

„...A lexikális ismeretek tömege helyett használható tudás, problémamegoldó gondolkodás, készségek és képességek fejlesztése szükséges!” (*Magyar Bálint*). „Mindaddig folyt a fejlesztésnek, míg a megadott kritériumot el nem éri a gyerek, amennyiben a feladat, a cél, arányban van képességeivel. Minden készség, képesség fejlődése sok éves folyamat eredménye” (*Nagy József*). „A számlálási készség optimális elsajátításának hiányában a matematikatanulás nem lehet eredményes” (*Józsa Krisztián*). „Alkalmazkodni kell az egyéni különbségekhez, különben megindul a kudarcsozogat” (*RomNet*). „A gyermekközpontú tanulásirányítás nem más, mint tapasztalatból kiinduló ismeretszerzés” (*Varga Tamás*).

A fenti néhány idézet tartalmában és összefüggéseiben is elméleti utat jelöl ki annak az eszköznek, amellyel szeretném a 4–10 éves korosztály számára kézzelfoghatóvá tenni a matematikát. A játéknak tűnő eszköz nem más, mint a golyós számológép és a piros-kék korongok ötvöze. A MATANDA híd a tevékenység közbeni ismeretszerzés és az elvont matematikai fogalmak között.

Előnyei:

- Hasonlít a játékhöz, tehát motivál.
- Cselekvés közben történik a feladatmegoldás, vagyis tevékenykedtet.
- Az eszközhasználat során kétféle tevékenységet szervezünk: számfeladatokhoz képet alkotunk, illetve képről számfeladatot írunk.
- A matematika csaknem minden témakörében jól használható.
- A gyengén látó és vak gyermekek, is eredményesen használhatják a piros korongon lévő jelnek köszönhetően.

A kipróbálás eredményei: A fejlesztés és kipróbálás 4 évig tartott, ennek érzékelt hatásai:

- Intenzíven fejleszthetjük a látó gyermekek belső látását, vizuális emlékezetét, képzeletét, figyelemráirányítási képességét, ha bekötött szemmel, tapogatással „olvasnak”.
- A tanulók túlterhelése csökken, mert a vizualitásnak köszönhetően könnyen megértik a „miérteket”, „hogyanokat”.
- A matematikai ismeretek tanítása, gyakorlása mellett a problémamegoldó gondolkodás készségének, képességének fejlődését érhetjük el.
- A külső képek segítségével belső képek alakulnak ki.
- Differenciálhatunk vele, így az egyéni képességekhez igazíthatjuk a célt, a feladatot.
- Kudarcok helyett sikerélményben részesülnek a leggyengébbek is, ezáltal önértékelésük, magatartásuk is jó irányba fejlődik.
- Gyermekközpontú, mert tevékenység és játék közben szerezhetnek a tanulók matematikai ismereteket, használható tudást.
- A fejlesztés időszakában a matematikaórákat a felfedezés heurisztikus élménye jellemezte.

A MATANDA használatával minden tanuló részesülhet ebben az érzésben, miközben eredményeik is jelentősen növekedhetnek.

ÓVODAI SZÁMÍTÓGÉPES KÉPESSÉGFEJLESZTŐ ALKALMAZÁSOK ELEMZÉSE

Pethő Balázs

ELTE, Multimed Központ

Kulcsszavak: óvoda, IKT, képességfejlesztés

A számítógép széles körű oktatási felhasználását tekintve nem meglepő, hogy előtérbe került a számítógép óvodai felhasználásának lehetősége a képességek fejlesztésében és mérésében. A gyermekek számára értelmezhető és hasznos szoftverek készítését a multimédia rohamos fejlesztése tette lehetővé. A Magyarországnál lényegesen nagyobb piacokon és fejlettebb gazdaságokban korán elérhetővé vált az eszközpark és kifizetődővé vált a tartalmak fejlesztése, így az óvodai szoftverek és számítógéppel segített tanulási környezetek mára már hosszabb-rövidebb fejlődési szakaszokon mentek át. Magyarországon az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) által indított Brunsvík program keretében 2004-ben 269, elsősorban hátrányos helyzetű óvoda kapott a gyerekek igényeinek megfelelően kialakított oviszámítógépet, valamint a program pályázatásával egyidejűleg az IBM ajándékként további 70 óvoda tett szert összesen 120 hasonló eszközre. A terület hazai kutatása és a megfelelő tartalmak fejlesztése azonban csak lassan indul be. A programban résztvevő óvodák az egyszerű fordítás eredményeként létrejött Kidsmart programot használhatják, illetve a meglehetősen kicsi magyar piacon található néhány szoftver közül választhatnak.

Kutatásom céljaként egy képesség fejlesztő és részben automatikus mérést lehetővé tevő óvodai alkalmazás kifejlesztését és tesztelését tűztem ki. A kutatás első lépéseként a jelenleg magyar nyelven elérhető óvodás korú gyermekeknek szánt szoftvereket elemeztem mind szoftvertechnikai, mind pedagógiai nézőpontokból. Az elemzés a szoftverek korlátozott száma miatt szinte a teljes hazai kínálatot lefedi.

Előadásomban megmutatom, milyen rejtett vagy nyilvánvaló hibákat tartalmaznak a gyermekeknek szánt szoftverek, milyen szempontok szerint hasonlíthatók össze és jellemezhetők ezek az alkalmazások, valamint mely területek, részképességek, képességek fejlesztésére alkalmazhatók. Áttekintem a nemzetközi szakirodalom hasonló jellegű elemzéseit, illetve kísérleteit a számítógéppel segített óvodai képességfejlesztésre, képességek mérésére.

Ezt követően kísérletet teszek a számítógép óvodai, csoportszobai felhasználásának jellemezésére, olyan irányú rendszer felvázolására, amelyben a számítógép képesség fejlesztő és (részben) automatikus mérő-értékelő funkciói kiaknázzhatók, valamint javaslatot teszek konkrét képességfejlesztő játékok kifejlesztésére.

FELSŐOKTATÁS

Levezető elnök: Rapos Nóra
ELTE, PPK

Előadások:

Tanár szakos egyetemi hallgatók értékelési tudása és kompetenciái

Kovácsné Duró Andrea
Miskolci Egyetem, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Írás–tudás: tanár szakos egyetemi hallgatók szövegalkotási képessége és pedagógiai tudása

Molnár Edit Katalin
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

A felsőoktatási intézmények hallgatóinak informatikai kompetenciái

Dancsó Tünde* és Baksa-Haskó Gabriella**
**Kodolányi János Főiskola; SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola*
***Általános Vállalkozási Főiskola, SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola*

E-Portfolio az oktatásban és a tanárképzésben

Szerencsés György
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

TANÁR SZAKOS EGYETEMI HALLGATÓK ÉRTÉKELÉSI TUDÁSA ÉS KOMPETENCIÁI

Kovácsné Duró Andrea

Miskolci Egyetem, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: tanárképzés, értékelésre felkészítés

Az iskola teljes tevékenységrendszerét átfogó értékelési feladatok egyre inkább megkívánják a tanári értékelő szerep átalakulását. Az e tárgykörben végzett korábbi vizsgálatok közös jellemzője, hogy a tanári munka hatékonyságát befolyásoló tényezők feltárása közben foglalkoznak egy-egy jól körülhatárolt értékelési kérdéssel. Ezt a vonulatot képviselik a készségfejlesztő programokhoz (*Cooper, Berliner*), a tevékenységközpontú tanárképzéshez (*Turney, Gage és mtsai*) és a reflektív pedagógusképzési modellhez (*Schön, Shulman*) kötődő külföldi, valamint a tanárok gyakorlati tudásának feltárására koncentrálnó hazai kutatások (*Falus és mtsai*).

Mindezen előzményeket figyelembe véve a Miskolci Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem V. éves tanár szakos hallgatói körében (N=163), a 2001/2002-es tanévben lefolytatott egyéni kérdőíves vizsgálat során érdeklődésünk középpontjában a tanárjelöltek értékelési nézetei, ismeretei, képességei, valamint a nevelési-oktatási folyamatban preferált értékelési funkciók és módszerek álltak.

Empirikus kutatásunk nyomán megállapíthatjuk, hogy a hallgatók nem látják át az értékelő funkciók komplexitását. Számukra az értékelés – leszűkített értelemben – a tanulók értékelését jelenti. S az ehhez kötődő pedagógiai, pszichológiai tudás vonatkozásában tekintik magukat a legfelkészültebbnek. Az egyes funkciók érvényesítésekor a tradicionális oktatási gyakorlathoz kötődő értékelési módszereket helyezik előtérbe.

A töredékes tudás hátterében vélhetően az értékelés-téma hátrányos helyzete, valamint a gyakorlati tapasztalatok szerzésének szűk körű lehetősége áll. Ugyanakkor a tanulócsoportok heterogenitásának növekedése, a tanulói igényekhez jobban alkalmazkodó fejlesztő értékelés interaktív módszereinek elsajátítása, az egyéb területeken megvalósítandó értékelő feladatok szakszerű ellátása az értékelésre felkészítésnek a képzésben hangsúlyosabb szerepet szánna. Mindez magában foglalhatná az értékelési szituációk komplex kezelésére alkalmassá tevő képességek kialakítását, az értékelésre vonatkozó prekonceptiók feltárását, az alternatív tevékenységek közötti tudatos választás/döntés elsajátíttatását. Ennek megvalósítása az elméleti és a gyakorlati képzés eddigieknél szorosabb szimbiózisát tenné szükségessé: mindenekelőtt a tartalom átalakításával és a saját élményeken alapuló képességfejlesztéssel.

ÍRÁS-TUDÁS: TANÁR SZAKOS EGYETEMI HALLGATÓK SZÖVEGALKOTÁSI KÉPESSÉGE ÉS PEDAGÓGIAI TUDÁSA

Molnár Edit Katalin

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: szövegalkotás, tanulás, tanári tudás

Az előadás két kutatási terület közös kérdését vizsgálja. Az írásbeli szövegalkotás episztemológiai aspektusai, illetve a tanári tudás szerveződése régóta a nemzetközi kutatás középpontjában állnak. Néhány vizsgálat a jól strukturált írásbeli feladatrendszerek fogalmi váltást segítő hatását is bizonyította, *Tynjälä* éppen a tanárrá váláshoz szükséges tudás esetében. Magyar adatok azonban nem állnak rendelkezésre arról, hogy a felsőoktatásban tanulók szövegalkotási képessége megfelel-e a tanulmányaik által támasztott igényeknek. Az anyanyelvi nevelés, illetve a tanárképzés hagyományai lehetővé tették, hogy az írásbeli feladatok túlnyomóan mint az értékelés eszközei jelenjenek meg, így nem problematizálódott sem a fogalmazási képességnek a feladatok végrehajtásához szükséges fejlettsége, sem a szövegalkotási folyamatoknak a tartalmi területek tanulása során betöltött szerepe. A felsőoktatás expanziója, illetve a bolognai folyamatban a tanári képzésbe belépni szándékozó diákok szelekciója azonban elkerülhetetlenné teszi e szempontok figyelembe vételét.

A vizsgálat tanár szakos diákok (N=35) neveléseméleti kurzusokra írott szemináriumi dolgozatainak kvalitatív elemzésével arra keres választ, hogy az írásbeli szövegalkotási képességük mint eszköz lehetővé teszi-e, hogy a tudásukat teljességében megmutassák, illetve hogy a szöveg létrehozása folyamán a tudásuk változzon, vagyis a tanulás, a fejlődés lehetőségét is adja-e számukra. A diákok feladata egy szabadon választott taneszköz neveléseméleti célú elemzése volt. A kurzusokon a szövegalkotás fejlesztését célzó direkt oktatás nem történt, de a lehetséges elemzési szempontok tisztázásához és alkalmazásához rendelkezésükre állt egy írott segédlet és egy közös konzultáció, a dolgozat első fogalmazványának elkészülte után pedig kérhettek egyéni konzultációt és formatív értékelést.

A szövegek elemzése feltárta azokat a főbb problématerületeket, amelyek mind a bizonyítás, mind a továbblépés gátjai lehetnek: a feladatértelmezés pontossága; a szerzői (dolgozati-írói) célkitűzés reflektálatlansága; a történetmondás és az elemzés összemosása; a tudás forrásainak nem kritikai megközelítése; az új tudás alkalmazásának nehézségei; a rendezőelv következetlen alkalmazása; a köznapi beszélt és az akadémiai írott nyelv közti különbségtétel hiánya, illetve az utóbbi ismeretlen volta. Mind a szövegalkotással, mind a neveléseméletben tárgyalt kérdésekkel kapcsolatban tipikusan az ismert köznapi mintákhoz való ragaszkodást láttuk sok szövegben számos olyan ponton, ahol ezek lehetetlenné tették a mélyebb elemzést, reflexiót. A vizsgálat eredményei a tanulni megtanulás olyan nehézségeire hívják fel a figyelmet, amelyek leküzdésében tanárrá válás útján lévők számára az eddiginél több segítséget kell nyújtanunk – nem csak azért, hogy ezáltal a szakterületük és a pedagógia jobb ismerőivé váljanak, hanem azért, hogy a tudatosabb tanulás és gondolkodás stratégiáinak megismerésével majdani diákjaikat is az értelmes tanulás felé tudják segíteni.

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HALLGATÓINAK INFORMATIKAI KOMPETENCIÁI

Dancsó Tünde* és **Baksa-Haskó Gabriella****

**Kodolányi János Főiskola; SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola*

***Általános Vállalkozási Főiskola; SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola*

Kulcsszavak: informatikai kompetencia, tanterv, felsőoktatás

A Nemzeti alaptanterv és az erre épülő kerettanterv az informatika számos területét lefedi, a középiskolák azonban eltérő tartalommal töltik meg helyi tanterveiket, és a helyi adottságoknak megfelelően különböző hatékonysággal teljesítik a követelményeket. A középiskolákban tanított informatikai ismeretek nagyobb része olyan gyakorlati képességet feltételez, amelyet a hallgatók az iskolán kívül önállóan is fejlesztenek és ez tovább növeli az érettségizett tanulók tudásában kimutatható különbségeket. A felsőoktatási intézmények informatika tanszékei évek óta figyelemmel kísérik a felsőoktatásba belépő hallgatók informatikai képességeit. Több intézményben kérdőíves felmérés is készült a hallgatók tudásának feltérképezése érdekében, az adatok feldolgozása pedig a hallgatói tudásszint és az igények figyelembevételével lehetővé teszi a képzési folyamat partnerközpontú fejlesztését.

Hipotézisünk szerint a felsőoktatásba belépő hallgatók tudására csak részben következtethetünk a Nemzeti alaptantervben és a kerettantervben megfogalmazott követelmények alapján, ezért a tantervek ismerete nem elegendő a felsőoktatási informatikatanítás hatékony megtervezéséhez. Előadásunk két intézményben végzett felméréseink eredményeit mutatja be.

Egy alapítványi főiskola első éves hallgatóinak teljes körű felmérése zajlott a beiratkozáskor (N=904). Az adatokat a QuizFaber program segítségével rögzítettük. Az adatfelvétel lehetővé tette a hallgatók néhány szoftver alkalmazására és számítógépes eszközök használatára vonatkozó szokásainak feltérképezését, és rögzítettük a főiskolai informatikai képzéssel szemben támasztott igényeiket is. Az önértékelés hitelességének igazolására néhány informatikai alapfogalom ismeretére is rákérdeztünk. Az adatok alapján következtethetünk arra, hogy milyen arányban használják a hallgatók az egyes programokat és mennyire képesek az egyes funkciók megfelelő alkalmazására. A felmérés lehetővé teszi azt is, hogy az egyes informatikai témakörökben szerzett tudásszinteket összehasonlítsuk és megállapítsuk, mely területeken rendelkeznek a hallgatók elégséges tudással, illetve melyeken szükséges tudásukat kiegészíteni.

A másik felmérés során egy egyetem első éves hallgatóinak teljes körű felmérése zajlott néhány karon, a második félév első informatika óráján (N=406). Az adatfelvétel Excel táblázatkezelővel történt. A kérdőívben a középiskolai informatikaórák számára, a számítógép-használatra fordított időre és a NAT által előírt informatikai ismeretek egy részének az alkalmazási szintjére kérdeztünk rá. A felmérés szerint kimutatható a tanult ismeretek és a hallgatók alkalmazói tudásának kapcsolata is. Például, bár táblázatkezelést a hallgatóknak a háromnegyed része tanult, önálló feladatmegoldásra csak 20% érzi képesnek magát.

Mindkét felmérés eredményei igazolják hipotézisünket, mert bizonyítást nyert, hogy a tananyagok tervezésekor figyelembe kell vennünk a feltárt hiányosságokat, és törekednünk kell ezek megszüntetésére.

E-PORTFOLIO AZ OKTATÁSBAN ÉS A TANÁRKÉPZÉSBEN

Szerencsés György

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: e-Portfolio, IKT, tudásmenedzsment

Manapság az e-Portfolio széleskörűen használatos iskolákban, felsőoktatásban, folyamatos szakmai fejlesztésben, állás-pályázatoknál, szakmai hirdetésekénél, terápiás csoportokban. Ez a világszerte elterjedt digitális eszköz, amely számos nemzetközi kutatás tárgya, Magyarországon még nem nyerte el a jelentőségének megfelelő figyelmet. Alapvető célja a most induló kutatásnak, hogy ezen a tendencián változtassunk, vagyis a hazai információs társadalommal együtt a pedagógus közvélemény jobban ismerje meg, és lehetőség szerint alkalmazza is a világban elért eredményeket. A tanárképzésében többféle értékelés és nyilvántartás jól kapcsolható az e-Portfolio készítéséhez, egy olyan általános dokumentum-kezelési rendszerhez, amelyben a tudományos alapképzés és a tanári kompetenciák együttesen kezelt adatai kerülnek archiválásra, beleértve a pedagógus mindennapi munkáját, a szakmai kapcsolattartást.

A kutatás céljai a következők:

- A téma nemzetközi és hazai eredményeinek feltárása, rendszerezése, áttekintő elemzése.
- Az oktatásban és tanárképzésben eddig alkalmazott e-Portfolio sémák és kialakult szabványok vizsgálata a pedagógiai értékelés szempontjai alapján.
- e-Portfolio képzési tematika kidolgozása a tanárképzés számára.
- Kísérleti projekt tervezése, beillesztése a pedagógus-továbbképzésbe.
- A vizsgálatból levont következtetések alapján az EU várható tendenciáinak azonosítása.

A kutatás módszerei között szerepel a szakirodalom feldolgozása, dokumentum-elemzés és –összehasonlítás, a működő technológiák áttekintése, vagyis a szoftverek, intranet és Internet megoldások rendszerező feltárása. A módszertani eszköztár fontos része az e-kérdőíves vizsgálat és a részt vevő tanárjelöltek és tanárok véleményének vizsgálata interjú formában, amely a kvalitatív elemzés fontos forrása. A kutatás későbbi szakaszában kerül majd sor kontrollcsoportos kísérletre, illetve egy tematikus képzésnek a tanári kompetenciák fejlődésére vonatkozó hatáselemzésére. A képzési tematika szerves része az e-Portfolio értékelési rendszerének kialakítása. Ez egyben az oktatási területre vonatkozó szabványok alapjainak lerakását is jelenti. Az értékelési kritériumok kidolgozása kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt igényel.

A közvetlen eredmények azonnal, illetve rövid távon érzékelhetők. Ilyen eredmény a kísérletben részt vevő tanárjelöltek (és/vagy posztgraduális hallgatók) személyiségfejlődése és az informatikai kultúrában jelentkező lényeges változás, konkrétan az e-Portfolio készítésének kifejlődő képessége. A közvetett eredmények körébe tartozik például egy új követelményrendszer, amely a jelentkezőket és elvégzett munkákat e-Portfolio szabvány szerint értékeli.

KRITÉRIUMORIENTÁLT ÉRTÉKELÉS

Nagy József

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

A kritériumorientált értékelés a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben jelent meg, és a Google kereső mára „criterion-referenced test construction 2005” kifejezéssel huszonötezer-nyi, „criterion-referenced measurement 2005” kifejezéssel negyvenezer-nyi, a „criterion-referenced assessment 2005”-tel pedig százezernyi találatot mutat. Ennek az előadásnak az a célja, hogy a kritériumorientált értékelés kialakulásának, jelenlegi helyzetének és problémáinak rövid bevezető felidézése után ismertesse a szegedi kutatóműhelyben kidolgozott kritériumorientált tesztszerkesztési és értékelési módszereket. Majd a készségek, képességek elsajátítási folyamatainak kritériumorientált diagnosztikus feltérképezését, ennek az értékelési rendszernek a lehetőségeit, előnyeit példákkal szemléltesse. Végül a kritériumorientált fejlesztés lehetőségeinek, eredményességének bemutatására kerül sor.

A hagyományos iskolai értékelés szinte kizárólag normaorientált minősítés, ami nem segíti elő, hogy a legalapvetőbb készségek, képességek (például az olvasás) minden értelmileg ép tanulóban optimálisan használhatóvá fejlődjenek. A kritériumorientált értékelés az elsajátítás elerendő szintjét, kritériumát tekinti viszonyítási alapnak, miáltal az ehhez viszonyított eredmények a még elvégzendő fejlesztési feladatokat mutatják meg. Ez a megközelítés fordulatot, paradigmaváltást ígér. A problémát a kritériumok meghatározása okozza. A szegedi kutatóműhely évtizedek óta folyó kutatásai a kritériumrendszer kidolgozását és az ezekhez viszonyított fejlődési folyamatok diagnosztikus feltérképezését végzik országos reprezentatív mintákon.

Az eddigi kutatások eredményeként rendelkezésre áll a kritériumfajták bizonyítottan használható rendszere, amely a nemzetközileg ismert kritériumokhoz képest új megoldásokat kínál. Továbbá rendelkezésre áll tucatnyi alapvető készség és képesség kritériumorientált diagnosztikus térképe, amelyek a kritériumorientált eredményes fejlesztés alapjául szolgálhatnak. Megkezdődtek a kritériumorientált készség- és képességfejlesztés kísérletei. Ezek egyik eredménye a DIFER programcsomag, valamint az úgynevezett szövegfeldolgozó képességfejlesztés folyamatban lévő kísérletei.

Ezek a kutatások az alapvető készségek és képességek optimális használhatóságú elsajátításának lehetőségét ígérik.

PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉS

Levezető elnök: Molnár Gyöngyvér
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

Néhány gondolat az értékelésről a tantárgyi obszervációs vizsgálatok tükrében

Radnóti Katalin
ELTE, TTK, Fizikai Intézet

Szöveges értékelés az alapfokú oktatás első két évfolyamán – innováció vagy eszközcseré?

Békési Kálmán*, Busi Etelka**, Lénárd Sándor** és Rapos Nóra**
**suliNova Kbt.*
*** ELTE, PPK*

Írásbeli szöveges értékelések a tanulást támogató értékelés perspektívájából

Kálmán Orsolya
ELTE, PPK

A fejlesztő értékelés nemzetközi tendenciái

Vass Vilmos
Veszprémi Egyetem

13 éves tanulók informatika tudásának mérése

Dancsó Tünde
Kodolányi János Főiskola; SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

NÉHÁNY GONDOLAT AZ ÉRTÉKELESRŐL A TANTÁRGYI OBSZERVÁCIÓS VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN

Radnóti Katalin

ELTE, TTK, Fizikai Intézet

Kulcsszavak: obszerváció, adatgyűjtés, tanórai értékelési formák

Az Országos Közoktatási Intézetben 2001. óta folynak a tantárgyak helyzetét feltáró obszervációs munkálatok, amelyek részeként több adatgyűjtés is történt. 2002-ben egy általános iskolai tanárok közt készített felmérésben 152 iskolában tanító, különböző szakos kolléga (2185 fő) válaszait elemeztük. 2003 szeptemberében 155 különböző típusú (4, 6 és 8 osztályos gimnázium, szakközépiskola és szakiskola) középiskola véleményét elemeztük, 2346 tanár válaszaival. Legutóbbi, 2005-ös, vizsgálatunk ennek folytatásaként a tanórák történéseinek világát próbálta feltérképezni strukturált interjú módszerével. Ennek keretében a magyar nyelv és irodalom, illetve a matematikatanárok, valamint az iskolák igazgatóinak megkérdezésére került sor. A vizsgálatban összesen 276 általános és középiskola vett részt az ország minden részéről.

A vizsgálatok részeként próbáltunk képet kapni arról, hogy milyen módon történik a tanórákon a különböző kompetenciák fejlesztése és azok értékelése. Jelen előadásban a tanulók teljesítményének szaktanári értékelésével kapcsolatos kérdésekre adott válaszokból elemzünk néhányat. Célkitűzésünk az volt, hogy képet kapjunk a tanárok értékelési kultúrájáról, annak módszertani gazdagságáról, majd az eredmények tükrében javaslatokat fogalmazzunk meg.

A 2003-as vizsgálatok során érdeklődtünk a tanároktól (öt fokú skála alkalmazásával), hogy milyen jellegű tanulói produktumokat értékelnek. A válaszok szerint a középiskolákban a legnépszerűbb értékelési eszköz a dolgozat íratása (3,94) és a szóbeli felet (3,73). Ezek szoros összefüggést mutatnak a tanárok által alkalmazott tanítási módszerekkel, amelyek közt a frontális jellegűek dominálnak. A különböző számítógépes feladatok (1,69), projektmunka (1,93) értékelése meglehetősen ritka.

2005-ös vizsgálatunk eredményei szerint a tanárok az osztályzatokon és azok változásán kívül is figyelik a tanulók fejlődését, rendszeres szóbeli értékelés (4,31), folyamatos tanulás nyomon követése (4,38), házi feladatok rendszeres értékelése (4,23) és a tanulók órai munkájának figyelése (4,46) révén. A tanárok közepes mértékben veszik figyelembe a tanulók saját önértékelését (3,12), a társak értékelését (2,92), illetve jegyzik fel tapasztalataikat a tanulási folyamatról (3,20). Még ennél is kisebb mértékben értékelnek portfólió, illetve különböző tanulói gyűjtemények alapján (2,71), iskolai és iskolán kívül összeállított tesztek alapján (2,50).

Többdimenziós elemzéseinkből kiderült, hogy a formatív értékelés alkalmazása növeli az általános iskolák eredményességét. Azok az iskolák, ahol a formatív értékelésre nagyobb hangsúlyt fektetnek, nagyobb HÉI-vel rendelkeznek, pozitív korreláció van köztük. Szoros összefüggés van a korszerű tanulásszervezési formák és a formatív értékelés használata között.

SZÖVEGES ÉRTÉKELÉS AZ ALAPFOKÚ OKTATÁS ELSŐ KÉT ÉVFOLYAMÁN – INNOVÁCIÓ VAGY ESZKÖZCSERE?

Békési Kálmán*, Busi Etelka**, Lénárd Sándor**és Rapos Nóra**

**suliNova Kht.*

***ELTE, PPK*

Kulcsszavak: szöveges értékelés, innováció, eszköz-fejlesztés

A projekt célja az értékelési kultúra fejlesztésére irányuló, eszközfejlesztést magában foglaló, kutatási módszerekkel támogatott iskolai innováció megvalósítása volt. Az elméleti tudást az ELTE, az alkalmazást a fejlesztésben részt vevő iskolák fejlesztési folyamatba is bevont tanítói és pedagógiai szakértők képviselték. A projekt a fejlesztő kísérlet és az akciókutatás eljárásaiból merített, ugyanakkor ezeknek módszertanát nem követhette teljesen. A kezdeti két résztvevő után, a szöveges értékelésre vonatkozó törvényi rendelkezések hatályba lépésétől az ország több iskolája csatlakozott a projekthez.

A hazai közoktatásban, beleértve az általános iskola első négy évét is, az adatgyűjtés forrásait korlátozott mértékben, és hitek, vélekedések által befolyásolva különbözőképpen szelektálva veszik igénybe a pedagógusok. Másrészt az értékelés elsősorban a motiválásban (ezen belül is behaviorista értelemben, jutalmazás–büntetés formájában) integrálódik az oktató-nevelő gyakorlatba.

A szöveges értékelési eljárások fejlesztésével – valódi innováció esetén – egyrészt együtt jár az alkalmazó pedagógus diagnosztizáló és elemző készségeinek fejlődése. Másrészt eredményességi mutatóknak tartjuk többek között, ha információgyűjtése rendszeresebbé és strukturáltabbá válik, ha az értékelés a szokottnál jobban beépül az órák tervezésébe, illetve erősíti az információk visszacsatolását a tanulók és a szülők felé.

Munkánk során egy szöveges értékelő csomag fejlesztésével és annak két általános iskolában történt kísérleti bevezetésével párhuzamosan, az eredményesség fenti szempontjainak érvényesülését is vizsgáltuk. Ehhez a tanítók, iskolavezetők és szülők írásbeli, illetve szóbeli kikérdezését végeztük el. (Az első évfolyamos két kísérleti és két kontroll osztályokban tanulók egyes képességeinek (pl. megfigyelés, utánzás, emlékezet) mérésével, a képességek változásának vizsgálatával is kiegészült a kutatás. Nyilvános, a pedagógusok számára is hozzáférhető eszközöket alkalmaztunk, többek között a DIFER-t.

ÍRÁSBELI SZÖVEGES ÉRTÉKELÉSEK A TANULÁST TÁMOGATÓ ÉRTÉKELÉS PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

Kálmán Orsolya
ELTE, PPK

Kulcsszavak: írásbeli szöveges értékelés, fejlesztő értékelés, alternatív iskola

Hazánk iskoláiban a tanulók tanulásának, teljesítményének értékelésében a legjelentősebb szerepet még mindig az osztályozás tölti be. S bár az osztályzat alternatívájaként az alapfokú oktatásban és az alternatív iskolákban megjelenik a szöveges értékelés, ennek értelmezése, értékelése általában megmarad az osztályzattal való összehasonlítás szintjén, vagy az alternatív iskolák egyik sajátosságának leírásaként.

A tanulást támogató értékelés (*assessment for learning*, fejlesztő értékelés) ezzel szemben az értékelést és a tanulást szoros egymásra hatásában értelmezi; a saját tanulási folyamatát érthető és szabályozó tanulót állítja a középpontba; minden esetben a tanuló teljesítményének fejlődésére, fejlesztésére összpontosít, amiről a tanár, a tanulótársak vagy éppen maga a tanuló adhat saját magának visszajelzést.

Kutatásunkban ezért arra vállalkoztunk, hogy egy alternatív iskola, az Alternatív Közgazdasági Gimnázium (AKG) írásbeli szöveges értékeléssel kapcsolatos gyakorlatát egy új, összetettebb megközelítésben, a tanulást támogató értékelés keretében elemezzük. Arra kerestünk választ, hogy a tanárok írásbeli szöveges értékelőiben, illetve a tanulók írásbeli önértékelésében a tanulást támogató értékelés milyen sajátosságai érhetők tetten, s hogy maguk a tanárok és a tanulók hogyan gondolkodnak a szöveges értékelésekről.

Az egy iskola gyakorlatára fókuszáló, kvalitatív jellegű vizsgálatban törekedtünk minél több nézőpont megjelenítésére, ezért az írásbeli szöveges értékelések tartalomelemzése mellett az iskola tanáraival és tanulóival is készítettünk strukturált interjúkat – mindez egy nagyobb iskolakutatási projekt része volt. A tanári minta teljes körű, a tanulói az iskolára nézve reprezentatív, a hat évnyi írásbeli szöveges értékelések, önértékelések kiválasztása pedig a 2005-ben végzetek köréből véletlen mintavétellel történt.

Bár az AKG-ban a szöveges értékelés gyakorlatában a tanulást támogató értékelés szemlélete a maga teljességében nem jelenik meg, a megközelítés egyes elemei tetten érhetők: a fejleszthetőség jelenléte; a tanulási folyamat értékelésének előtérbe kerülése; a tanulás motivációs, önszabályozó oldalát is hangsúlyozó tanulásfelfogás és ehhez kötődő értékelés; a tanulást támogató értékelés összetettsége; a visszajelzések fontossága; és a tanuló értékelésben játszott aktív szerepe. A tanulást támogató értékelés vizsgálata emellett a szöveges értékelések problematikus vonásaira is rámutatott, s egyúttal sikerült feltárni, hogy miben tér el a tanárok, tanulók véleménye és az írásbeli szöveges értékelések tényleges gyakorlata.

A FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉS NEMZETKÖZI TENDENCIÁI

Vass Vilmos
Veszprémi Egyetem

Kulcsszavak: fejlesztő értékelés, közösségi elszámoltathatóság, személyre szabott tanulás

A jelenlegi értékelési gyakorlat elsősorban a tanulás értékelését (*assessment of learning*) tekinteti céljának és nem a tanulás fejlesztéséért (*assessment for learning*) történik. Több nemzetközi szervezet égisze alatt zajlanak elméleti és alkalmazott kutatások a fejlesztő értékelésre vonatkozóan. A fejlesztő értékelés a tanítás során, osztálytermi szituációban gyakran és interaktívan alkalmazott értékelési mód, amely arra szolgál, hogy megállapítsa a tanuló fejlődését és tanulási szükségleteit, és ehhez igazítsa a tanítási folyamatot.

Alapkérdések:

- Van-e folyamatos kapcsolat a tanulás-tanítási folyamatok és az értékelés között?
- Mennyire az osztályzatért tanulnak a diákok?
- Milyen visszajelzéseket kapnak a tanulók a tanulásukra vonatkozóan?

Az előadás a fejlesztő értékelés kereteinek, alapelveinek rövid bemutatásán és a közösségi elszámoltathatóság fogalmának felvillantásán túl részletesen kitér a fejlesztő értékelés nemzetközi folyamataira. Számos ország fejlesztéseinek bemutatásával elsősorban a tanulók, a szülők és a pedagógusok szerepére, feladataira fókuszál. Végezetül sor kerül a folyamatok összegzésére, a következtetések levonására. Alaphipotézis, hogy a fejlesztő értékelés tudatos, tervszerű, a napi pedagógiai jó gyakorlatra építő, lassú, hosszú távú folyamat. (A fejlesztő értékelés eszközeit, a konkrét megvalósítás formáit *Hunya Márta*, az OKI munkatársa ismerteti egy külön előadás keretében.) A fejlesztő értékelés kereteit bemutatván elsősorban érdemes kiemelni a bizalommal teli, a tanulást ösztönző, nyitott, demokratikus légkört. Másodsorban alapvető feladat az operacionalizált célok meghatározása, azaz érthető, konkrét, teljesíthető, mérhető, a tanulási képesség fejlesztését előtérbe helyező; közös, egyeztetett (tanuló, szülő, pedagógus) célok megfogalmazásáról van szó. Nyilvánvaló, hogy a fejlesztő értékelés aktív részvételt kíván meg a tanulótól, szülőtől, pedagógustól egyaránt. Az értékelést segítő és támogató módszertani repertoár a pedagógusmesterség egyik fontos része, az oktatási intelligencia fontos alkotóeleme. Ennek oka, hogy magát az értékelési folyamatot, az eszközöket és az adatokra épülő eredményeket is átláthatóvá kell tenni, nyilvánosságra kell hozni. A közösségi elszámoltathatóság gondolata éppen ezért az elvárható személyes felelősség mellett a kölcsönös egymásrautaltságot is hangsúlyozza. A kiinduló helyzet feltárása, feltérképezése után két kérdés közös (tanulók, szülők, pedagógusok) végiggondolása következik. (1) Hová szeretnénk eljutni? (2) Hogyan szeretnénk a közös céljainkat megvalósítani? Mindez a tanulás és tanórai tervezés konzisztens, egymásra épített kapcsolatát igényli. A személyre szabott fejlesztés előnyei mellett benne rejlik a hatékony differenciálás lehetősége. A fejlesztés és értékelés minden partner számára átláthatóvá és tudatossá válik.

13 ÉVES TANULÓK INFORMATIKA TUDÁSÁNAK MÉRÉSE

Dancsó Tünde

Kodolányi János Főiskola; SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: informatika, IKT műveltség, mérés-értékelés

Az informatikai eszközök használata olyan ismereteket és képességeket igényel, amelyeket a tanulók az iskola mellett számos más helyen is fejleszhetnek. Ma még kevés olyan empirikus vizsgálatról tudunk, ahol az eredményeknek az oktatási folyamatba való visszacsatolása a tanítás hatékonyságának növelését eredményezte volna. A nemzetközi és hazai kutatások között leginkább jellemző különbség, hogy míg az IKT műveltség mérésére készült PISA típusú mérés megvalósítása során elsősorban a tanulók gondolkodásának és problémamegoldó képességének a mérésére és az adatok elemzésére került sor, addig a hazai mérések eredményeit tartalmazó publikációkban elsősorban a tantárgyi tudásszint értékeléséről tájékozódhatunk.

Az általunk összeállított tantárgyi mérőlapot egy budapesti kerület összes hetedik osztályos tanulója (N=438) töltötte ki, a teszt reliabilitása 0,8867. A mérés célja az volt, hogy objektíven megállapíthassuk, a tanulók mennyire sajátították el a tanterv által előírt tananyagot, feltérképezhessük, az egyes tartalmi területeken milyen szintre jutottak, és felszínre kerüljenek a tanítás hiányosságai. A méréssel párhuzamosan hospitáltunk az informatikaórákon, és elemeztük az intézmények belső szabályozó dokumentumait is, így a mérésből származó értékeket a megfigyelési szempontok alapján kitöltött jegyzőkönyvekkel és a tanmenetekről készült szakértői véleménnyel együtt elemezhetjük.

A papíron kitöltendő mérőlap 20 feladatot és 47 ítemet tartalmazott, követelményszint szerint elsősorban felidézés, illetve átalakítás szintű műveletekből épült fel, és a hatodik, valamint hetedik osztályban tanult tantárgyi ismereteket, továbbá a leggyakrabban alkalmazott eljárások lépéseinek tudatos használatát térképezte fel. A teszt megoldását követően felmértük a tanulók tantárggyal szembeni attitűdjét és a diákok megnevezhették azt is, hogy melyik feladat volt a legkönnyebb, illetve a legnehezebb. A legtöbb tanuló annak az algoritmusnak az értelmezését tartotta a legnehezebbnek, amelyben egy téglalap kerületét kellett volna kiszámítaniuk a két oldal ismeretében.

A mérés tapasztalatai alapján az informatikatanítás hatékonyabbá tétele érdekében több javaslat fogalmazható meg; például a tanítás során az egyes szoftverek eljárásainak megismerésekor nélkülözhetetlen a műveletek értelmezése. A teszt eredményei alapján megállapítható, hogy a leggyakrabban alkalmazott programok eljárásai és a többféle programban alkalmazott, de ugyanolyan elven működő eljárások tudatosultak a legjobban a tanulóknak, valamint egyértelműen igazolható az is, hogy problémát okozott a szövegértelmezést igénylő feladatok megoldása. Közvetett eredménynek tekintjük a mérőlap által közvetített követelményeknek a tanítási folyamatba való beépítését, valamint a tanári szemléletmódban bekövetkezett pozitív változásokat.

Az előadás során bemutatjuk a vizsgálat eredményeit, valamint javaslatot teszünk a teszt fejlesztésére és a tanítás korszerűsítésére.

ISMERETÁTADÁS ÉS KÉPESSÉGFEJLESZTÉS

Levezető elnöke: Nagy József
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

A tanulási képességek fejlesztése tantárgyi tartalmakkal

Zentai Gabriella* és Pap-Szigeti Róbert**
*Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba
**Kecskeméti Főiskola, Gépípari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar, Informatika Tanszék

A fogalmi fejlődés nyomon követésének lehetőségei az iskolában

Korom Erzsébet
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Tanulócsoportok jellemző tudásszerkezetének vizsgálata a tudástér-elmélet segítségével

Tóth Zoltán
Debreceni Egyetem, TTK, Kémia Szakmódszertani Részleg

A környezetismeret-tankönyvek képességfejlesztő hatása

Nagy Lászlóné
SZTE, TTK, Biológiai Szakmódszertani Csoport

Tudástérképek készítése és alkalmazása

Nagy Czirok Lászlóné és Kárász Péter
Fazekas G. U. Általános Iskola, Kiskunbalyas

A TANULÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE TANTÁRGYI TARTALMAKKAL

Zentai Gabriella* és Pap-Szigeti Róbert**

**Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba*

***Kecskeméti Főiskola, Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar,
Informatika Tanszék*

Kulcsszavak: kritériumorientált, tartalomba ágyazott fejlesztés, tanulási képességek, fejlesztő kísérlet

A tanulás, a személyiségfejlődés, a társadalmi beilleszkedés szempontjából alapvető jelentőségű képességek optimális elsajátítása minden tanuló esetén célként jelölhető meg. Az országos reprezentatív mintákon történt mérések szerint a tanulás számos fontos készsége, képessége nem fejlődik megfelelően a tanulók többségénél. A tanulók jelentős hányadánál probléma az olvasási képesség fejletlensége. Az olvasástanítás formálisan lezárul az alsó tagozat végén, a felső tagozatos szaktanárok pedig általában nem tekintik feladatuknak, hogy saját szaktárgyuk keretében folytassák az olvasási képesség fejlesztését. A magyar nyelv és irodalom órákon zajló fejlesztésen túl csak a többi tantárgy spontán fejlesztő hatására számíthatunk. Hasonló a helyzet a további fejlesztendő képességek esetén is. A rendszerezési képesség, az összefüggés-kezelő képesség és a kombinatív képesség a gondolkodás és a tudásszerzés szempontjából kiemelkedő fontosságú, a spontán fejlődés azonban egyik képesség esetén sem kielégítő.

A 2004/05. tanévben Nagy József vezetésével indult kísérlet e képességek fejlesztésére irányul. A képességfejlesztő kísérletben az iskolai tananyag felhasználásával megvalósítható kritériumorientált képességfejlesztő program kidolgozásán és kipróbálásán dolgozunk.

A képességek fejlesztése matematika, történelem, természetismeret, magyar nyelv és magyar irodalom tantárgy keretében valósul meg az 5–6. évfolyamon. A fejlesztő program a szakértői javaslatok alapján tantárgyanként kiválasztott 10–10 kulcsfontosságú téma tankönyvi szövegeinek feldolgozására épít. Minden témához összeállítunk kb. 12 oldalnyi képességfejlesztő anyagot, amiből 4 oldal munkafüzet a tanulóknak, és 8 oldal módszertani segédlet a pedagógusok részére. A munkalapok feldolgozása a képességek fejlesztése mellett várhatóan a kulcsfontosságú témák optimális elsajátítását is elősegíti. A programban a hagyományos tanulószervezési kereteket is megváltoztattuk, jelentős szerepet kap a tanulók cselekedtetése, a kooperatív tanulási helyzet.

A 2004 őszi indult programban hat iskola mintegy 300 ötödikes tanulója vesz részt. A fejlesztésben közreműködő közel ötven pedagógust továbbképzés keretében készítettük fel a képességfejlesztő munkára. 2004 májusában elvégeztük a tanulóknál a kísérlethez szükséges előméréseket (intelligencia-vizsgálat, képességek fejlettsége, tantárgyi tudás, tanulási motívumok fejlettsége). 2005 májusában került sor a kísérletben a második mérési alkalomra.

A bemutatásra kerülő adatok szerint a spontán fejlődést szignifikánsan meghaladó fejlődés játszódtott le a fejlesztés hatására. A fejlődés mértéke nem azonos az egyes képességek esetén, de örömteli, hogy a spontán fejlődéshez képest sokkal kisebb azoknak az aránya, akik a képességek alapvető összetevőit sem sajátították el. Ezzel párhuzamosan megnőtt a fejlesztés optimumát elérők aránya. A kutatás az OTKA T043480 pályázati forrásból valósult meg.

A FOGALMI FEJLŐDÉS NYOMON KÖVETÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLÁBAN

Korom Erzsébet

SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: fogalmi fejlődés, fogalmi struktúra feltárása, fogalmi váltást segítő tanítás

Napjainkban, amikor felértékelődik az értelmesen elsajátított, alkalmazható tudás, kiemelkedő szerepet kap az ismeretelsajátítás folyamatának vizsgálata. Az utóbbi néhány évtizedben a kognitív pszichológia eredményeit felhasználva a pedagógiai kutatások egyik jelentős területe lett a fogalmi fejlődés és a fogalmi váltás kutatása.

A tudásterület-specifikus, főként természettudományos témájú vizsgálatok szakítottak az a korábbi felfogással, amely a tanulást pusztán az ismeretrendszer gazdagodásának tekintette, és amelyben a tanuló inkább passzív résztvevőként, mintsem aktív közreműködőként jelent meg. A tanulás konstruktivista megközelítését alapul véve a fogalmi váltás kutatói kiemelik, hogy a tanulás aktív folyamat, amelynek során a tanuló jelentős erőfeszítéseket tesz saját fogalmi rendszerének formálásáért, a régi és az új tudáselemek összeillesztéséért, a tudományos normáknak megfelelő fogalomrendszer elsajátításáért.

A fogalmi váltás kutatásának eddigi eredményei, valamint saját empirikus vizsgálataink tapasztalatai alapján egy jelenleg folyó kutatás keretében olyan tanulási környezet kialakítását tervezzük, amely elő tudja segíteni a fogalmi váltás folyamatát a biológia tantárgy egyes témáinak tanulásában. Az előadás a kísérletet előkészítő munka egyik elemére tér ki. A nemzetközi és a hazai szakirodalom alapján áttekinti és fogalmi fejlődés kutatásában betöltött szerepük, valamint az oktatási gyakorlatban történő felhasználhatóságuk szempontjából elemzi azokat a vizsgálati módszereket, amelyekkel feltárhatók a tanulók előzetes ismeretei és nyomon követhetők a fogalmi rendszer változásai.

Az előzetes ismeretek, naiv meggyőződések, a jelenségekről alkotott mentális modellek feltárása elsősorban interjúk vagy a hétköznapi tapasztalatokhoz kapcsolódó problémafeladatokat tartalmazó írásbeli feladatsorok révén lehetséges. Az így nyert információkat kiegészítheti a fogalomstruktúra és a tudásszerkezet vizsgálata egy-egy jól körülhatárolható téma, fogalomrendszer esetén. Az elemeket, az elemek kapcsolatát a különböző technikával (strukturáltan vagy strukturálatlanul) felvett fogalmi térképek grafikus módon jelenítik meg. Míg az interjúk és a feladatsorok értékelése tartalmi elemzést tesz lehetővé, a fogalmi térképek kvalitatív és kvantitatív módon is feldolgozhatók. Az említett módszerek mellett az előzetes tudás és a tananyag elsajátításának, megértésének sikere diagnosztikus tudásszintmérő tesztekkel és a tudás alkalmazását mérő tesztekkel is vizsgálható a tanítási folyamat különböző szakaszaiban.

A fogalmi rendszert feltáró és megjelenítő módszerek kiegészítik egymást. A tanítási gyakorlatban való felhasználásuknál döntő szempont, hogy gyorsan, egyszerű módon adjanak részletes tájékoztatást a tanár számára. A kísérlet során ezért a tanulói tévképzeteket feltáró tesztek, diagnosztikus tudásszintmérő feladatok és fogalomtérképezési technikák alkalmazására kerül sor.

A kutatómunka a T 048883 számú OTKA pályázat támogatásával zajlik.

TANULÓCSOPORTOK JELLEMZŐ TUDÁSSZERKEZETÉNEK VIZSGÁLATA A TUDÁSTÉR-ELMÉLET SEGÍTSÉGÉVEL

Tóth Zoltán

Debreceni Egyetem, TTK, Kémia Szakmódszertani Részleg

Kulcsszavak: tudásszerkezet, tudástér-elmélet, kémia

A tudásszerkezet, a tudás szerveződésének vizsgálata alapvető fontosságú a fogalmi fejlődés és a fogalmi váltás kutatásában, valamint különböző tényezőknek a tanítás-tanulás hatékonyságára gyakorolt hatásának felderítésében. A nemzetközi szakirodalomban néhány évtizede jelent meg egy erre a célra alkalmas módszer, az ún. tudástér-elmélet.

A *Doignon* és *Falmagne* által 1982-től kidolgozott tudástér-elmélet alapfeltevése szerint, ha egy tanuló meg tud oldani egy, a feladathierarchiában magasabb szinten álló feladatot, akkor várható, hogy minden olyan feladatot meg tud oldani, amely a hierarchiában e feladat alatt helyezkedik el. Ebből kiindulva megadhatjuk egy tudástérben lévő ismeretek (feladatok) szakértői hierarchiáját, és abból levezethetjük a szakértői tudásszerkezetet. Ennek ismeretében pedig meghatározhatjuk az egyes tanulók legvalószínűbb tudásállapotát, megmondhatjuk, hogy a tanuló eddigi tudása alapján milyen új ismeretek befogadására van felkészülve, valamint megalkothatjuk tanulócsoportok jellemző tudásszerkezetét és a tudás szerveződésének legvalószínűbb modelljét.

Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy (a) van-e különbség két különböző gimnázium tanulóinak alapvető fizikai és kémiai mennyiségek ismeretével és alkalmazásával kapcsolatos tudásszerkezetében; (b) mennyiben tér el a tanulócsoportokra jellemző tudásszerkezet a szakértői tudásszerkezettől, (c) alkalmas-e a tudástér-elmélet a vizsgált tanulócsoportok esetén a tudás szerveződésének tanulmányozására.

Az írásbeli felmérést a 2004/2005-ös tanév második félévében végeztük egy "nagyvárosi" és egy „kisvárosi” gimnázium 2–2 osztályának (N=65, ill. 57) bevonásával. A válaszokat dichotóm skálán értékeltük, és az ezekből kapott bináris adatokat megfelelő számítógépes eljárással dolgoztuk fel. Meghatároztuk és összehasonlítottuk a két tanulócsoport kiindulási válaszszerkezetét, jellemző tudásszerkezetét, az ismeretek tanulásának jellemző sorrendjét, valamint a tudás szerveződésének legvalószínűbb modelljét.

Megállapítottuk, hogy mind a tanulócsoportok jellemző tudásszerkezetében, mind az ismeretek egymásra épülésének sorrendiségét kifejező jellemző tanulási útban és a tudásszerveződést leíró feladathierarchiában lényeges különbség van a két tanulócsoport között. Az eltérést részben a két gimnázium eltérő beiskolázási körzetével, részben a vizsgált alapfogalmak tanításának különbözőségével értelmeztük. A tudástér-elmélet segítségével kimutattuk, hogy az alapvető fizikai és kémiai mennyiségek memorizálási technikával történő tanítása és tanulása lényegesen megnehezíti ezeknek a fogalmaknak az alkalmazását a problémamegoldás során. Ezek a fogalmak izolált elemként jelennek meg a „kisvárosi” tanulócsoportra jellemző feladathierarchiában.

Eredményeink szerint a tudástér-elmélet valóban alkalmas arra, hogy az eddigieknél is árnyaltabb képet kaphassunk a tudásszerkezetről, a tudás szerveződéséről.

A KÖRNYEZETISMERET-TANKÖNYVEK KÉPESSÉGFEJLESZTŐ HATÁSA

Nagy Lászlóné

SZTE, TTK, Biológiai Szakmódszertani Csoport

Kulcsszavak: képességfejlesztés, környezetismeret, tankönyvanalízis

A természettudományos tantárgyakat érintő tartalmi modernizáció akkor válik érezhetővé, ha ahhoz igazodva megújul a pedagógusok szemlélete, és az új tantervi követelményeknek megfelelően megváltozik a módszertani repertoár. A környezet- és természetismeret, valamint a biológia tanítására ható tényezőkkel kapcsolatos korábbi vizsgálatokból ismert, hogy módszertani kérdésekben nem a tanterv a legfőbb szabályozó dokumentum. Sokkal inkább a tankönyvek határozzák meg a tanítandó ismeretek körét és a feldolgozás módját. Az eddigi tapasztalatok szerint a direkt tantárgyi fejlesztések sem mozgósítottak kellő mértékben és széles körben a megújításra. Ezzel magyarázható, hogy napjainkban a taneszközjegyzékre kerülő tankönyvektől elvárt, hogy ne csak tartalmukban, hanem szemléletükben, tevékenységirányító didaktikai apparátusukban is feleljenek meg a tantervi követelményeknek, biztosítsák a belépő tanulói tevékenységeket.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a tankönyvek, munkafüzetek tevékenységrendszere, és ebből következően képességfejlesztő hatása esetleges, illetve nagy különbségek vannak a taneszközök között ebben. A kérdések, feladatok nem mindig illeszkednek eléggé a tantárgy cél- és feladatrendszeréhez, követelményeihez, a teljes személyiség fejlesztéséhez.

Jelen vizsgálatunk célja az volt, hogy a tankönyvanalízis módszerét alkalmazva feltárjuk és összehasonlítsuk a környezetismeret-tankönyvek képességfejlesztő hatását, továbbá megvizsgáljuk azok tantervi követelményeknek való megfelelését.

Három kiadó (Apáczai Kiadó, Mozaik Kiadó és Nemzeti Tankönyvkiadó) adott tankönyveinek feladatai, kérdései képezték a vizsgálat tárgyát. A probléma feltárása érdekében gyűjtöttük és kategorizáltuk a feladatokat, kérdéseket aszerint, hogy mely készségeket, képességeket, kompetenciákat fejlesztik, majd megszámoztuk a különböző kategóriákba tartozó elemeket, és megadtuk azok belső arányait. A kapott eredményeket összevettük a tantárgyi célokkal, feladatokkal és a tantervi követelményekkel.

A tankönyvek által szorgalmazott tevékenységrendszerről, azok belső arányairól kapott számszerű adatok lehetővé tették a tankönyvek képességfejlesztő hatásának összehasonlítását, és megállapításokat tehetünk a tantervi követelményeknek való megfelelésre vonatkozóan is. Az elemzés eredményei igazolták feltevéseinket.

A kapott eredmények segíthetik a tananyag tanítása során végzett tudatos képességfejlesztő tanári munkát, hozzájárulhatnak a tankönyvvé nyilvánítás szempontrendszerének és mutatóinak kidolgozásához, továbbá gazdagíthatják a tankönyvanalízis módszertani repertoárját.

A munka a T 048883 számú OTKA pályázat támogatásával készült.

TUDÁSTÉRKÉPEK KÉSZÍTÉSE ÉS ALKALMAZÁSA

Nagy Czirok Lászlóné és Kárász Péter
Fazekas G. U. Általános Iskola, Kiskunhalas

Kulcsszavak: gondolkodástechnika, tanulásmódszertan, támogató szoftverek

Elméleti háttér:

- *Tony Buzan* MindMap néven ismert, a világ nagy részén ismert és angol nyelven jelentős szakirodalomban feldolgozott gondolkodástechnikai, tanulás-módszertani rendszere
- Szoftverek az alkalmazás támogatására
- Kollaboráció és hálózatban végzett munka
- Doctus tudásalapú rendszer

Kutatási kérdések:

- Milyen területeken lehetséges/érdemes alkalmazni a tudástérkép módszerét?
- Az oktatás mely területén és mely szakaszaiban?
- Milyen képességek szükségesek a felhasználó számára?
- Hogyan felel meg a tanár megváltozott szerepének?

Módszerek, minta:

- Pedagógusokkal (közoktatásban, felnőttoktatásban, gyógypedagógiai intézetekben is) és szaktanácsadókkal megismertettük a módszert;
- Általános iskolásokkal és fejlesztésben résztvevő tanulók esetében alkalmaztuk azt;
- Összegyűjtöttük a produktumokat és a kutatásba bevont szereplők véleményét interjúk során.

Eredmények, értelmezés:

- A módszer alkalmazása az oktatás minden területén és szakaszában, a problémamegoldás, a prezentációk készítése, a jegyzetelés, a beszédszerkesztés területén is alkalmazható. Érdemes használni mindenhol, ahol a tudásanyag rendszerezésére van szükség, így a képességfejlesztés területén is.
- Eltérő képességű felhasználók is sikerrel alkalmazhatják. Papír-ceruza alapon is jól működik, számítógép-felhasználói ismeretekkel rendelkezők esetén új lehetőségek tárulnak fel. Mindkét felhasználás jelentős motiváló erővel bír. Gyermekeknél a színes rajz készítése, értelmezése is érdekes, a szoftverrel támogatott mód pedig még izgalmasabb.
- A tanár megváltozott szerepének igen jól megfelel. A tanulás feltételeinek megteremtőjévé válik Tananyagfejlesztés helyi szintre tevődik. Könnyen beépíthetők a helyi tanítási tapasztalatok. Könnyen bekapcsolhat elektronikus forrásokat, képeket, ábrákat, hangzó anyagokat, szövegeket.

Jelentősége:

- Fejleszti a gondolkodás képességét, különösen a rendszerben gondolkodás képességét.
- Új tanulásmódszertani lehetőséget biztosít.
- Motiválja a felhasználót; színesebbé, változatosabbá teheti a tanulási-tanítási folyamatot.
- Képességfejlesztés során is alkalmazható.
- A pedagógusokat innovációra, továbbfejlesztésre sarkallja.
- Magyar nyelven egyelőre nincs a témában hozzáférhető szakirodalom.
- Nem költségigényes; vannak ingyenesen hozzáférhető támogató eszközök.

AZ ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉS, -FEJLESZTÉS HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSI LEHETŐSÉGE

Barabás Katalin

SZTE, AOK, Magatartástudományi Csoport

A magyar populáció aggasztó epidemiológiai adatai különösen indokoltá teszik az egészségnevelői/fejlesztői programok alkalmazását a különböző helyszíneken.

Az egészségfejlesztés olyan tevékenységet jelent, amely pozitív módon javítja az egész társadalom egészségét, megcélozva mind az egészség egyéni, az életmóddal összefüggő, mind strukturális – a tágabb társadalmi/gazdasági/ökológiai – tényezőinek változását, javítását.

Az egészségnevelésnek/fejlesztésnek számos színtere van: a munkahely, az egészségügyi intézmények és a települések mellett az iskola jelenti azt a környezetet, ahol az egészségnevelés leghatékonyabb módon tudja befolyásolni a fiatal generáció egészségmagatartását. Az iskolai nevelőmunka következményeként reményeink szerint a populáció egészségi állapotának mutatói is javulni fognak.

Referátumomban a kimenet-típusú egészségnevelési/fejlesztési modell bemutatását követően azoknak a nehézségeknek a feltárására vállalkozom, amelyek az egészségnevelés hatékonyságának mérésekor merülnek fel.

Az iskolai egészségnevelés/fejlesztés nem korlátozódik az egészségtan oktatására, a tevékenység interdiszciplináris és interszektoriális jellegű. Az iskolai munka minőségi értékelésének nehézsége éppen a tevékenység széles spektrumú alkotóelemeinek elemzéséből adódik.

A vizsgálandó komponensek:

- Az iskola egészségnevelési programjának minőségét szavatolja a jól összeállított kurrikulum, amely a jól tervezett tanmenetet, tanulási és tanítási faktorokat, valamint a tanári kar képzettségét is magába foglalja.
- Lényeges komponens a fizikai és a pszichoszociális környezet, amelynek hangsúlyos szerepe van az egészségmagatartás kialakításában.
- Az iskolai egészségügyi szolgálat minősége, valamint az egészségügyi dolgozók bevonása az oktatásba az egészségnevelés színvonalát ugyancsak befolyásolja.
- A partnerkapcsolati rendszer a szülőkkel, a helyi civil szervezetekkel és önkormányzattal szintén figyelembeveendő komponense az iskola egészség- protektív tevékenységének.
- Az „iskola egészségpolitikáját”, azaz az iskola gyermekek egészsége iránti elkötelezettségének mértékét is a vizsgálandó faktorok közé sorolja az Egészségügyi Világszervezet.

A hatékonyság mérésekor a nemzetközi ajánlások alapján figyelembe kell venni a beavatkozás egészségi (táplálkozás, fizikai aktivitás, szexualitás, kémiai addikciók), társadalmi, gazdasági és politikai impaktjait.

A bemutatásra kerülő egészségfejlesztő tevékenységek azt igazolják, hogy hazánkban mára már az iskolai egészségnevelés változatos formában jelen van, de hatékonyságának ellenőrzése még nem épült be a gyakorlatba.

Előadásommal az egészségnevelés/fejlesztés hatékonyságának mérése iránti igény felkeltését célozom.

MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS A SZAKISKOLÁKBAN A SZAKISKOLAI FEJLESZTÉSI PROGRAM KERETÉN BELÜL

Elnök: Kiss Róbert
Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar, Informatikai Intézet

Opponens: Gaál Edit
Oktatási Minisztérium

Előadások:

A szakiskolai fejlesztési program és a pedagógiai értékelés

Gál Ferenc
NSZI – Szakiskolai Fejlesztési Program

Értékelési gyakorlat a szakiskolákban a fejlesztési program kezdetén és végén

Ranschburg Ágnes
M-ÉRTÉK Számítástechnikai és Oktatási Bt.

A Szakma 2003. SZFP I. „F” – projekt szakiskolai alapvizsga-kísérlete

Gálosné Szűcs Emília
Táncsics Mihály Gimnázium és Általános Iskola, Budapest

Gyakorlatorientált közismereti informatikai mérések és vizsga a szakiskolákban

Kiss Róbert
Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar, Informatikai Intézet

A mérés-értékelési szakértők intézményi munkájának összesítése és megítélése a Szakiskolai Fejlesztési Program I. „F” mérés-értékelés projektjében

Berkéné Sajti Ilona
Péter A. Gimnázium és Szijegyi E. Szakképző Iskola, Szeghalom

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

2003 szeptembere és 2006 májusa között az Oktatási Minisztérium Szakképzés-fejlesztési és Elemzési főosztályának irányításával és a Nemzeti Szakképzési Intézet bevonásával zajlott a Szakiskolai Fejlesztési Program I. projekt. Célként a szakképzés minőségének javítása, a pedagógusok ismereteinek korszerűsítése, a tanulók sikeres életútjának megalapozása, a végzetek elhelyezkedési esélyeinek javítása szerepelt, összhangban az európai uniós szakképzési irányelvekkel. A program egyik tematikus projektjeként tevékenykedett a mérés-értékelés alprojekt, amely feladata volt a tanulói teljesítmény mérésében, értékelésében új módszerek megismertetése és elterjesztése a szakiskolákban oktatókkal. A programba bekapcsolódott 90 iskola közül 57 vett részt aktívan a mérés-értékelési fejlesztő munkában. A 3 év alatt szakértők segítettek az iskolák munkáját, a helyi mérés-értékelési rendszer kiépítését, mérőeszközök fejlesztését a közismereti tantárgyakhoz, műveltségterületekhez, szakmai alapozó tárgyakhoz, háttérváltozók vizsgálatához, tanulói, tanári és intézményi kompetenciák vizsgálatához számos területen az iskola helyi igényeinek megfelelően. Lehetőség nyílt a részt vevő iskolák mérés-értékelési gyakorlatának feltérképezésére, összehasonlító elemzésére. 2005-ben a szakiskolákban alkalmazható vizsgarendszer megtervezése, és próbaméréseinek lebonyolítása történt meg 10 közismereti és 19 szakmai alapozó tárgy esetében. Több mint 200 szakiskolai pedagógus végezte el az akkreditált mérés-értékelési tanfolyamot és alkalmazza a megszerzett elméleti és gyakorlati módszereket az oktatási gyakorlatában. Mindez csak egy kis szelete az elvégzett munkának. A szekció előadásai a 3 éves munkába engednek bepillantani az empirikus mutatókon keresztül, a kezdeti céloktól és feladatoktól kezdve. Képet adnak az ugyan nem reprezentatív mintán alapuló, de az 57 szakiskolában történt felmérés alapján mégis jelentős és úttörő, a szakiskolákban gyakorlatként alkalmazott mérés-értékelési kultúra összetevőiről a fejlődés irányáról. A 2005-ben kifejlesztett és próbamérésekkel vizsgált szakiskolai vizsgakoncepció eredményei és alapelvei szintén helyet kaptak a szekció előadásai között (áttekintő jelleggel és egy konkrét mérési eredményeket bemutató formában is). Az elért eredményekről és a megvalósult fejlesztésekről szóló előadás összefoglalja a 3 év sikereit, és alapot teremt a tapasztalatok levonásán keresztül a 2006-ban induló Szakiskolai Fejlesztési Program II. optimális tervezéséhez és működtetéséhez. További információ a Szakiskolai Fejlesztési Program weblapján olvasható: <http://www.szakma.hu>.

A SZAKISKOLAI FEJLESZTÉSI PROGRAM ÉS A PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELES

Gál Ferenc

NSZI–Szakiskolai Fejlesztési Program

Kulcsszavak: célok, tevékenységek, garanciák

A 2003 őszén megkezdődött Szakiskolai Fejlesztési Program idén májusban lezárul. Míg a Program (közismereti, szakképzési, hátrányos helyzetűek integrációja, minőségbiztosítás) komponenseinek szerepe kezdettől egyértelmű volt, a Mérés-értékelés tematikus („F”) projekt helyét magunknak kellett kijelölnünk ebben a rendszerben. A projekthez 57 szakiskola pályázott.

Az intézményekben Mérés-Értékelési Csoportokat (MÉCS-eket) terveztünk létrehozni, hogy azután elsősorban rajtuk keresztül segíthessük az iskolákat az (akkoriban éppen aktuális) intézményi értékelési rendszer kereteinek kidolgozásában. Fontos feladatunknak tartottuk a MÉCS-tagok mérésmetodikai felkészítését, valamint a mérés korszerű módszereinek és eszközeinek terjesztését. Az alpműveltségi vizsgakísérlet, amely szintén a céljaink között szerepelt, már egy módszert is reprezentál (szakértők és szakiskolákban dolgozó pedagógusok közös munkája egy tudatosan végiggondolt, valid és objektív mérés szerkesztésében és lebonyolításában).

Minden iskolában megalakult és működik a MÉCS, amelyek munkáját nemcsak szakértőink révén, hanem rendszeres regionális tanácskozásainkon is figyelemmel kísértük. Minden iskolából legalább két-három pedagógus elvégezte a projekt által szervezett, méréssel kapcsolatos akkreditált 30 órás tanfolyamot. Jó néhány tantárgyból kísérleti alpműveltségi vizsga feladatsort készítettünk, amelyeket az elmúlt tanévben kis mintán ki is próbáltunk. A felsoroltak tulajdonképpen eredmények egy-egy módszer mentén. A módszerünk lényege, gyökere minden eredménynek azonban az, hogy folyamatosan jelen voltunk az iskolákban. Minden hozzánk kapcsolódott iskolába egy-egy szakértőnk rendszeresen ellátogatott, hogy tanácsokat adjon, és részt vegyen az iskola életében.

A projekt szaporodó anyagai a Fejlesztési Program honlapján, a kiadványaink, amelyekben egyre nagyobb teret igényelnek és kapnak a szakiskolai pedagógusok, hogy bemutassák saját tevékenységüket, méréseiket, azt dokumentálják, hogy nem volt haszontalan a háromévi munka. Az eredményes, hatékony pedagógiai tevékenység elképzelhetetlen szakszerű értékelés nélkül. A következő előadások demonstrálják, hogy jelentős lépéseket tettünk a 3 év alatt a velünk tartó szakiskolákban a szakszerű értékelés felé. Milyen garancia van arra, hogy a projekt lezárulta után is megmarad a felébresztett lelkesedés, tovább pislákol a MÉCSesek fénye? Szakértőink szerint ez igen jelentős részben az iskolaigazgatókon múlik ezután.

ÉRTÉKELÉSI GYAKORLAT A SZAKISKOLÁKBAN A FEJLESZTÉSI PROGRAM KEZDETÉN ÉS VÉGÉN

Ranschburg Ágnes

M-ÉRTÉK Számítástechnikai és Oktatási Bt.

Kulcsszavak: kérdőíves vizsgálat, iskolai tanuló-értékelés, hozzáadott érték

Abban az 57 iskolában, amely a Szakiskolai Fejlesztési Programhoz írt pályázatában megjelölte az értékelést is, amellyel kapcsolatban részt venne a Program munkájában, 2003 szeptemberében kérdőíves vizsgálatot végeztünk. Számos szempontból jártuk körbe az intézmények tanuló értékeléssel kapcsolatba hozható elveit, gyakorlatát, eljárásait.

A kérdőívvel gyűjtött adatok és az iskolák lemorzsolódási adatai között kerestünk összefüggéseket, mivel úgy véljük, hogy a szakiskolákban igen magas lemorzsolódást értékelési sajátosságok is magyarázhatják. A vizsgálatnak a fejlesztési processzus végére tervezett megismétlésétől azt reméljük, hogy a három év alatt tudatosan és nagy ráfordítással végzett munka eredményeit fogja igazolni.

A vizsgálat eszközüül szolgáló kérdőív két nagy fejezetre osztható. Az első rész az iskolai értékelési rendszert igyekszik, míg a második a pedagógusok értékelési gyakorlatára vonatkozó kérdéseket tartalmaz. A kérdőívet mindegyik szakiskolában személyes interjúk formájában vettük fel 2003-ban és 2006 tavaszán. Minden iskolában három-három interjút készítettünk mindkét alkalommal; az igazgatót és az általa kijelölt két pedagógust kérdeztük. A két pedagógussal kapcsolatban azt kértük, hogy az egyik a szakiskola szakmai, a másik a közismereti oldalát reprezentálja. Az adatokat ITEM2 programmal dolgoztuk fel.

Egyetlen iskolatípusban mértünk, a szakiskolában, amely nem írja le a magyar oktatási rendszer egészét. A minta nem reprezentatív még a szakiskolák vonatkozásában sem. Azok az iskolák, amelyek az értékelésüket önkéntes vállalással fejleszteni akarták, valószínűleg nyitottabbak az újra, mint a nem-pályázó többség. Ezzel szemben Magyarországon tudomásunk szerint első ízben vállalkoztunk ennek a – meggyőződésünk szerint – igen fontos, de a hagyományos pedagógiai módszertanban elhanyagolt területnek a felmérésére.

A második adatfelvétel még folyik, eredményekről csak az első adatfelvétel kapcsán beszélhetünk. Az eddigi adatok azt mutatják, hogy az egyéni teljesítmény rendszeres követése és jelesebb alkalmakkor objektív standardhoz való viszonyítása lehet csak a szakiskolai értékelés eredményes módszere. Az egységes értékelési rendszer segítheti a mutatók javulását, de csak akkor, ha az egység nem bürokratikus, merev rendszert, hanem az elvek, és értékek közösségét jelenti.

A konferencia idejére a második adatfelvétel adatainak feldolgozása és a két adatfelvétel adatainak összehasonlítása is megtörténik.

A SZAKMA 2003. SZFP I. „F” PROJEKT SZAKISKOLAI ALAPVIZSGA-KÍSÉRLETE

Gálosné Szűcs Emília

Táncsics Mihály Gimnázium és Általános Iskola, Budapest

Kulcsszavak: szakiskola, alapműveltségi vizsga, kompetenciamérés

A Szakiskolai Fejlesztési Program keretében a Mérés-értékelés „F” projektjén belül az értékelési szakértői hálózat ún. MÉCS-eket, Mérés-Értékelési Csoportokat hozott létre. A pedagógusokat tanfolyamokon készítették fel a mérés-értékelésre. Szaktárgyi szakértők dolgozták ki a tesztek, a szóbeli és a gyakorlati vizsgákat.

Az 1991 óta Szegeden a JATE Neveléstudományi Tanszéke mellett működő kutató-fejlesztő csoport, majd 1996-tól az OKI szervezeti egységeként működő Alapműveltségi Vizsgaközpontban vizsgafejlesztésen dolgozó team több tárgyban és iskolatípusban kipróbálta az alapműveltségi vizsgákat. E munkákban részt vevő három munkatárs, a magyar, a történelem, a matematika vizsgák kidolgozóinak itt szerzett tapasztalatai alapján, de új elképzelés szerint indította el a szakiskolákban a kompetenciákat mérő vizsgarendszer kidolgozását először a jelzett három területen, majd 10 közismereti és 19 szakmai tárgyban.

a vizsga bevezetéséhez és működtetéséhez szükséges előkészítés és működés kipróbálása, valamint a más iskolatípusban tanuló populációhoz képest kevesebb ismerettel, kisebb műveltségi háttérrel rendelkező tanulók számára a közismereti és a szakmai felkészültséghez szükséges képességekre alapozott életközeli, gyakorlati képességek, kompetenciák mérése volt.

Módszerek:

Előkészítő szakaszban

- az alapműveltségi vizsgakonceptió és vizsgakövetelmények szakterületenkénti kidolgozása a NAT 2003 és a Kerettantervek alapján;
- az egyes területek értékelési követelményeinek kialakítása;
- vizsgamodell tervezése;
- mérőeszközök készítése: tesztek, a szóbeli és gyakorlati vizsgák feladatainak megírása;
- az iskolai MÉCS-ek munkájának fejlesztő segítése, felkészítésük a vizsgáztatásra.

Felméréskor – a vizsgák összehangolt működtetése.

Adatelemzéskor

- tanári-tanulói visszajelzések összegyűjtése, elemzése;
- problémák feltárása, az eredmények vizsgálata és összegezése.

Létfontosabb eredmények: a vizsga általános és részletes követelményeinek kidolgozása, a vizsgáztatási segédeszköz-szükséglet feltárása, a mérőeszközök és vizsgamódszerek közkinccsé tétele, kiadványok és segédanyagok készítése.

Pedagógiai jelentőség:

- az egész szakiskolai munkára visszaható szemléletformálás;
- a gyakorlati tanári munka innovatív megújulásának előmozdítása;
- a szakszerűbb és korszerűbb mérési gyakorlattal való szembesítés;
- a szakiskolai pedagógusok korszerűbb mérési-módszertani elméleti felkészültségének segítése;
- a belső műhelymunkákban a nevelők tervszerűbb, tudatosabb, összehangoltabb tevékenységének megvalósulása a helyi értékelési rendszerek kiépítésében és működtetésében a módszertani kultúra fejlesztése.

GYAKORLATORIENTÁLT KÖZISMERETI INFORMATIKAI MÉRÉSEK ÉS VIZSGA A SZAKISKOLÁKBAN

Kiss Róbert

Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar, Informatika Tanszék

Kulcsszavak: gyakorlatorientált informatika, szakiskola, mérés és vizsgakoncepció

A Szakiskolai Fejlesztési Program (SZFP) keretein belül 2005-ben megfogalmazódott feladatként új, a szakiskolai populációra optimalizált vizsgakoncepció és mérőeszközrendszer kidolgozása történt meg, többek között a közismereti informatika tantárgyhoz is. A 90-es években megalkotott Alapműveltségi vizsga tekinthető kiindulópontnak, amely a teljes középiskolai populáció mérésére szolgált. Az eltelt időben azonban az informatikai eszközök és alkalmazói szoftverek rohamos fejlődésével jelentősen ártérteleződött a középfokú oktatásból kikerülőktől elvárt informatikai, alkalmazói kompetencia fogalma. A papír alapú, részben elméleti tudásról a felhasználói, gyakorlatorientált tudás felé tolódott el a hangsúly. Mindez a szakiskolákban még dominánsabban jelentkezik. A kétéves közismereti tantárgyakat tanító szakasz végére kell a tanulókat felruházni az ésszerű és optimális géphasználat képességével, különös tekintettel az IKT felértékelődött szerepére, amely a jelen európai társadalmakban a boldogulás, elhelyezkedés, érvényesülés, kommunikáció, beilleszkedés elengedhetetlen feltétele.

Az SZFP keretein belül olyan közismereti informatikai vizsgakoncepció kidolgozása volt a cél, amely a szükséges technikák gyakorlati feladatok megoldásán keresztül történő vizsgálatát teszi lehetővé, minta-feladatsorok elkészítésével és kis mintán történő bemérésével, a NAT-ban valamint a SZFP tananyagfejlesztéssel foglalkozó komponensében megfogalmazott fejlesztési célok, kompetenciák nyomán, ugyanakkor kellő motivációs hatást is kifejti a feladatok tartalmán keresztül.

A koncepció és a feladatsorok vizsgálata, nem reprezentatív mintaválasztás alapján, a programban részt vevő 57 szakiskola közül 7 iskolában 257 tanulóval történt meg. E próbamérés egyrészt a feladatsorok kipróbálása, másrészt a koncepció gyakorlati megvalósíthatóságának tesztelése volt. A méréssorozatban résztvevők (szaktanárok, tanulók és közreműködők) sok szempontú kérdőívek segítségével véleményezhették a koncepciót, feladatsorokat, lebonyolítási körülményeket, emellett a tanulói teszteredmények elemzésén keresztül vált lehetővé a feladatsorok korrekciója.

Az eredmények a koncepció létjogosultságát igazolták. Az elkészült és bemért feladatok reliabilitás-mutatói (Cronbach α) 0,87 és 0,93 közöttiek. A feladatokon elért tanulói teljesítmények megfelelőek, a szaktanárok és a tanulók véleménye pozitív. A mérési adatok elemzése feltárta a hibákat. Ezek alapján készült záró tanulmány (SZFP, 2005. augusztus 28.) már javaslatokat tett a korrigálás elveire. Az elvégzett munka jó kiindulási alapot biztosíthat a további fejlesztésekhez, hiszen a Fejlesztési Program keretein belül végzett egyéb kérdőíves vizsgálatok azt támasztották alá, hogy a megkérdezett iskolák jelentős részében szerveznek a 10. évfolyam végén belső vizsgákat (részben motivációs céllal). Lehetőségként tehát adódik, hogy egységesíteni lehetne ezeket a vizsgakoncepcióra tett javaslatokkal és a szakiskolákra standardizált feladatbankok segítségével.

A MÉRÉS-ÉRTÉKELÉSI SZAKÉRTŐK INTÉZMÉNYI MUNKÁJÁNAK ÖSSZESÍTÉSE ÉS MEGÍTÉLÉSE A SZAKISKOLAI FEJLESZTÉSI PROGRAM I. „F” MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS PROJEKTJÉBEN

Berkéné Sajti Ilona

Péter A. Gimnázium és Szigeti E. Szakképző Iskola, Szeghalom

Kulcsszavak: szakiskola, minőségbiztosítás, mérés-értékelés

A Szakiskolai Fejlesztési Program elsődlegesen a szakiskolai képzés kulcsfontosságú területeire irányult. Céljai természetesen összhangban voltak mind a lisszaboni stratégiával, mind a Nemzeti Fejlesztési tervvel, az ehhez kapcsolódó operatív programokkal, valamint ezek lebontásával is.

A projekt időtartama alatt figyelemmel kellett kísérni az intézményben folyó mérés-értékelési tevékenységet, melyet a projekt szakértői segítettek. Ezt egyrészt helyszíni szaktanácsadással, másrészt konferenciák szervezésével (regionális, országos) és egyéb eszközökkel tették (pályázatok, segédanyagok, kiadványok megjelenítése).

Kutatási kérdések: A szakértői munka figyelemmel kísérése során több alkalommal élünk a monitoring módszerekkel, melynek alapvetően az volt a célja, hogy a projektvezetés visszajelzéseket kapjon a működtetésről. Az alábbi kérdésekre kerestük a választ:

- Milyen tevékenységeket folytattak szakértőink az iskolákban?
- Milyen számszerűsíthető mutatókkal jellemezhetjük a három év szakmai munkáját?
- Mi a véleménye az iskolák vezetőinek a szakmai segítségről, a szakértők munkájáról?
- Hogyan vélekednek az iskolák a projekt rendezvényeiről?
- Milyen hatása volt a három év alatt a projektnek az intézményi mérés-értékelés napi gyakorlatára?
- Az összesített anyag alapján hogyan lehet folytatni a munkát az SZFP II-ben?

Alkalmazott módszerek, minta, mérőeszközök: Kialakítottunk egy lehetséges minőségbiztosítási rendszert, amelynek keretében a szakértői beszámolók mellett különböző kérdőíveket használtunk a munka megítélésére.

A projektben 57 szakiskola és 36 szakértő vett részt. Minden iskolában működött egy legalább 2 fős Mérés-Értékelés Csoport. A regionális konferenciákon legalább 15 intézmény lehetőség szerint három fővel vett részt. Az országos konferenciákon teljes körű részvételre és mintavételre törekedtünk.

Az eredmények összesítését szakértői szinten megvitattuk, s ezt követően a program honlapjára is feltettük. Több összesítés a projekt saját kiadványaiban jelent meg. Ezek a statisztikai mutatószámok és szöveges elemzések alapot adnak a projekt folytatásához.

A részletes elemzések fontossága több szinten mutatható meg. A projekt szintjén: meg kell ismernünk a három év szakértői munkáját, s visszaigazolást kell adnunk ennek a munkának a szükségességéről, szakmai hasznáról, s magának a projektnek a fontosságáról. A szakértői szinten: minden szakértő megismerhette a róla, a munkájáról, a szakmai hozzáállásáról alkotott képet. Az intézményi szinten: az iskolák milyen segítséget kaptak mérés-értékelési kultúrájuk fejlesztéséhez, ezt hogyan értékelik. A tanulók szintjén: számos mérés elvégzése során képet kaphattunk a tanulói teljesítmények néhány speciális aspektusáról, valamint egy lehetséges alapműveltségi vizsga előkészítéséről.

MOZGÁSKULTÚRA ÉS EGÉSZSÉGNEVELÉS

Levezető elnök: Buda András
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

Az egészségnevelési programok és szerepük Hódmezővásárhely általános iskoláiban

Nagy Judit* és Barabás Katalin**
 *SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola
 **SZTE, ÁOK, Magatartástudományi Csoport

Főiskolai hallgatók egészségképe – összehasonlító vizsgálat

Szarvasné Mátó Veronika és Benkő Zsuzsanna
 SZTE, JGYTFK, Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék

Értékelés és osztályozás az iskolai testnevelésben

Vass Miklós*, Prisztóka Gyöngyvér*, Papp Gábor* és Telek István**
 *PTE, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet
 **PTE, I. sz. Gyakorló Általános Iskola, Pécs

A mérés-értékelés lehetőségei a néptáncoktatásban

Kovács Henrik
 Magyar Táncművészeti Főiskola

AZ EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAMOK ÉS SZEREPŰK HÓDMEZŐVÁSÁRHELY ÁLTALÁNOS ISKOLÁIBAN

Nagy Judit* és Barabás Katalin**

*SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

**SZTE, AOK, Magatartástudományi Csoport

Kulcsszavak: egészségfejlesztés, egészségnevelési program, egészségtudatos életre nevelés

Nemcsak számos nemzetközi összehasonlító vizsgálat, de a hazai kutatások is lesújtó képet nyújtanak a magyar lakosság egészségi állapotáról. A feltárt problémák csak több szakmai terület összefogásával oldhatók meg, amiben a szociálpolitika, az egészségügyi rendszer, valamint a média eszközei mellett az iskolának is, mint szocializációs közegnek, fontos szerep jut. E célkitűzés jegyében tette a Köznevelési törvény 2004. szeptember 1. napjától kötelezővé a pedagógiai programok egészségnevelési feladatokkal történő kiegészítését.

Jelen előadás az egészségfejlesztést meghatározó pedagógiai programok tartalmi elemzése révén nyert eredményeket mutatja be. Vizsgálatunknak e szakaszában a következő kérdésekre kerestük a választ:

- Milyen tartalmakkal tölti meg a ma iskolája, és hogyan transzformálja az egészség fogalmát nevelési feladattá?
- Milyen szerepet vállalnak fel a pedagógusok a program kidolgozása és az egészségnevelés folyamatában?

Kutatásunkban Hódmezővásárhely 11 általános iskolájában 410 pedagógus 3996 tanulót érintő egészségnevelési tevékenységét, egészségnevelési szemléletét, szemléletváltó hajlandóságát, a tanulók szociokulturális háttérét, az abból adódó egészségnevelési lehetőségeket, és az egészségfejlesztési munka hatékonyságának mérési lehetőségét kívánjuk feltárni. Az egészségnevelési programokat dokumentumelemzés módszerével dolgoztuk fel.

Megállapítottuk, hogy önmagában a programok elkészítése is nagy jelentőséggel bír, hiszen helyzetelemzésre sarkall, és a szervezeti szintű fejlesztésre is hat, cselekvési tervként funkcionál, valamint már megkezdődött az egészségtudatos magatartás módszertani alapjáról való gondolkodás. Figyelmet érdemel, hogy a programok, az egészségnevelés keretében felvállalt feladatok megvalósítására elsősorban az osztályfőnöki órákra korlátozódnak, valamint a konkrét tevékenységeket és feladatokat továbbra is főleg az iskolaegészségügyi szolgálat szakembereire bizzák. A pedagógusok gyakorlatába az „egészséges akcióprogramok” épülnek be; az egészségnevelést nem mindennapi, folyamatos és interdiszciplináris tevékenységként fogják fel. A mentálhigiéné szükségét érzékelik, de a programok csak általános alapelveket fogalmaznak meg, nem tartalmaznak egész tanéven átívelő fejlesztéseket. A szociokulturális háttéren alapuló szülői együttműködés jelentőségét kiemelik, de a megvalósításra tervvel nem rendelkeznek. Bízható, hogy az egészségi alapismeretek beépülése a tanulói magatartásba és a személyes példamutatás követelménye is célként jelenik meg.

A kutatás oktatáspolitikai jelentősége: átfogó képet nyertünk az iskolai egészség-fogalom tartalmi komponensrendszeréről, az iskolai egészségnevelési prioritásokról, a pedagógusok egészségnevelésben felvállalt szerepéről, ami további kérdőíves vizsgálatok háttéranyagául szolgálhat.

FŐISKOLAI HALLGATÓK EGÉSZSÉGGÉPE – ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLAT

Szarvasné Mátó Veronika és Benkő Zsuzsanna
SZTE, JGYTFK, *Alkalmazott Egészségtudományi Tanszék*

Kulcsszavak: egészség, egészségfejlesztés, prevenció

Az egészség fogalmáról számos tudományos definíció született, amelyek közül a WHO 1949-es alapdokumentuma tartalmazza a ma is konszenzussal elfogadott meghatározást: „az egészség nem csupán a betegség vagy fogyatékosság hiánya, hanem a testi, lelki és szociális jóllét állapota”. A XX. század egészségértelmezése a pozitív gondolkodást, a jó közérzetet, az önmegvalósítást hangsúlyozza, vagyis az egészség kialakítható, fejleszthető. Kutatók sora vizsgálta, hogy a társadalom és az egyén hogyan vélekedik az egészségről. Az egyén társadalmi és kulturális helyzete nagyban meghatározza a véleményét.

Az egészségfejlesztés az összes nem terápiás egészségjavító módszer gyűjtőfogalma. A prevenció fogalmát az orvostudomány és a hozzá kapcsolódó területeken használják. A prevenció része az egészségfejlesztésnek. A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar Alkalmazott Egészségtudományi Tanszékén 1996 óta folyik egészség-tan-tanár szakos képzés. A végzett hallgatók az egészség-tudományokat alkotó diszciplínák elméletében és gyakorlatában magas szinten képzett szakemberekké válnak. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy komplexebb egészségképpel rendelkeznek-e a képzésben résztvevő hallgatók, mint a más szakterületeken képződők.

Vizsgálatunkat az SZTE JGYTFK egészség-tan-tanár szak, valamint a művelődésszervező szak nappali és levelező tagozatán és a nappali képzésen tanuló tanító szakos hallgatók körében végeztük. Mintánkban 402 fő vett részt; 41,79% művelődésszervező-, 52,24% egészség-tan-tanár- és 5,97% tanító szakos hallgató; 15,17% férfi, 84,83% nő. Az adatgyűjtés *survey* módszerrel történt, amely kiterjedt a vizsgálatban résztvevők egyéni egészség értelmezésére. Az értékelés során nyolc kategóriát állítottunk fel: testi; lelki, szellemi, érzelmi; társadalmi; környezeti; életmód; betegség centrikus; megelőzés; professzionális egészségfejlesztés.

A kapott adatok elemzése megerősítette, hogy az egészség-tan-tanár szakos hallgatók változatosabban, egészség-centrikus megközelítésben értelmezik az egészség fogalmát, egészségképükben jelen van a megelőzés, az egészségnevelés, egészségfejlesztés jelentősége. A vizsgálati elemzések alátámasztották, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók egészségképében hiányosságok és helytelen értelmezések figyelhetők meg.

Az egészség-tan-tanár szakos hallgatók egészségképe képzésük során tovább formálódik, kiteljesedik. A vizsgálati eredmények rámutatnak arra is, hogy a felsőoktatási képzésben résztvevő hallgatók egészségtudatosságának fejlesztése szükséges, hiszen ezek a szakemberek értékformáló szerepet töltenek be a társadalom különböző alrendszeiben.

ÉRTÉKELÉS ÉS OSZTÁLYOZÁS AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSBEN

Vass Miklós*, Prisztóka Gyöngyvér*, Papp Gábor* és Telek István**

*PTE, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet

**PTE, I. sz. Gyakorló Általános Iskola, Pécs

Kulcsszavak: értékelés, osztályozás, iskolai testnevelés

Az osztályzással történő értékelésnek több évszázados hagyománya van a magyar közoktatásban. A XVIII. században kiadott *Ratio Educationis* szerint évente két alkalommal – félévkor és tanév végén – kell a tanulókat értékelni, az összes tantárgyakban elért teljesítményt egyetlen összesített osztályzatban kifejezve. A későbbiek során többször változott az értékelésben használt érdemjegyek száma, jelenleg a közismereti tárgyak – köztük a testnevelés – értékelése ötfokozatú skálán történik. A Közoktatási Törvény azonban módot ad az osztályzással történő értékeléstől eltérő megoldásokra is. Az alsó tagozat 1–3. osztályában csak szóveges értékelés lehetséges. De mód van a felsőbb osztályokban is a szóveges értékelés alkalmazására. Az alternatív tantervek alapján működő iskolák – pl. Waldorf iskolák – a szóveges értékelés hatékonyságát hangsúlyozzák az osztályzással szemben.

Az értékelés mindenek előtt a teljesítmény fogalmával hozható összefüggésbe. A fejlett országokban a teljesítmény az oktatáspolitikai középpontjába került. A nagy nemzetközi összehasonlító vizsgálatok – pl. PISA vizsgálat – eredményei egy-egy ország oktatási rendszerének hatékonyságát is minősítik a tanulók tanulmányi teljesítményén keresztül. A teljesítmény olyan összetevői, mint az eredményesség, a hatékonyság, a minőség az Európai Unióban szorosan összekapcsolódnak a végzettségek kölcsönös elismerésével. A méltányosság mint az oktatási rendszer egyik fontos jellemzője sem ellentétes a minőség kategóriájával. Éppen ellenkezőleg, azok az országok tanulói tudják a legjobb teljesítményt felmutatni, ahol gondot fordítanak az esélyegyenlőségre, a méltányosságra.

A kutatás célja kettős volt: felmérni a diákok testneveléshez való viszonyát, illetve a testnevelésről kialakult képüket. A vizsgálat Magyarország 10 megyéjére terjedt ki, 2005. április-május hónapjában zajlott, 5–8. osztályos tanulókból álló 1479 fős mintán. Kérdőíves adatfelvétel történt; a nyílt és zárt kérdésekre kapott válaszokat egyszerű matematikai – statisztikai módszerekkel elemeztük. A felmérés legfontosabb eredményei:

- A tanulók több mint 90%-a fontosnak tartja a rendszeres testmozgást. Hasonló arányban szeretik a testnevelést.
- A testnevelési osztályzatot egyforma arányban tartják fontosnak, illetve közömbösnek, míg a tanulók egynegyede a „nem fontos” kategóriába sorolja azt.
- Véleményük szerint a többi tantárgyhoz képest nem nehéz jó jegyet szerezni testnevelésből.
- A tanulóknak csupán 15% szeretné, ha testnevelésből szóveges értékelést kapnának osztályzat helyett.

A MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS LEHETŐSÉGEI A NÉPTÁNCOKTATÁSBAN

Kovács Henrik

Magyar Táncművészeti Főiskola

Kulcsszavak: mozgáskoordinációs képességek, néptáncoktatás, fejlődés

A közoktatásban már régóta alkalmazott mérési-értékelési módszerek a művészetoktatásban még nem hódítottak tért. Különösen igaz ez a néptánc oktatására. Művészeti águnkban eddig nem jelent meg olyan mű, amely a mérés-értékelés témakörében közölt volna konkrét információkat.

A pedagógiai kutatások és kísérletek szabályait figyelembe véve indult el a bemutatandó kísérletsorozat. Célja, hogy három korcsoportban (8, 12, 16 évesek) táncos és nem táncos gyerekek mozgáskoordinációs és testnevelési képességeiket hasonlítsa össze. Az első korosztály mintájának kiválasztásánál szempont, hogy az alanyok az adott év október hónapjában már elmúltak 8 évesek, de még nem töltötték be a kilencet; a többi korcsoport kiválasztása is ennek az elvnek megfelelően történt. A második mérési sorozatnál a korábbi vizsgálatban részt vett növendékek képességeit vizsgáltuk.

Válaszra váró kérdések:

- Kimutathatók-e a különbségek a korcsoportok között?
- Milyen irányú és nagyságú változás történt a felmérések között?
- Milyen különbségek mutathatók ki a csoportok teljesítménye között?
- Mely képességek fejlődnek nagyobb mértékben a néptánc hatására?

Mozgáskoordinációs feladatoknál az öt mozdulattípus köré csoportosított gyakorlatokhoz a szükséges alapképességeket (mozgásszabályozó képesség, mozgásalkalmazkodó képesség, mozgástanulási képesség), és részkapességeket (egyensúlyozó, térbeli tájékozódó, ritmusérzék, reakció, kinesztézis, gyorsasági és állóképességi koordinációs képesség) értékeltük. A testnevelési felmérés anyaga az általános iskolákban megszokott feladatokat tartalmazta. A felsorolt, a pedagógus által ismertett gyakorlatokat videoszalagra vettük, majd a felvételeket meghatározott szempontok szerint értékeltük. Egy szempontra maximum 10 pontot adtam. A teljesítmények átlagát feladatonként és feladatcsoportonként kiszámítottam.

A bevezetőben ismertetett négy kérdés két nagy csoportra bontható. Az egyik arra keresi választ, hogy van-e különbség a táncot tanuló gyermekek bizonyos képességei és kortársaik között. Elmondható, hogy a táncos gyermekek mozgáskoordinációs képességei nagyban, míg testnevelési képességeik kisebb mértékben haladják meg kortársaik hasonló képességeit. A másik kérdéscsoport a diákok fejlődését célozta meg. Ez a mozgáskoordináció tekintetében alig tapasztalható. A testnevelési feladatokban az életkor növekedésével mindkét csoportnál egyértelmű javulás mutatható ki.

Az eredmények megbízhatósága és érdekében további mérésekre, valamint a minta növelésére van szükség. Talán az sem elérhetetlen, hogy a PISA felméréshez hasonlóan nemzetközi szinten vizsgálják a művészeti nevelés során elsajátított képességek használhatóságát a hétköznapi életben. Európai viszonylatban egyedülálló művészeti nevelési rendszerünk segítségével esetleg jobb eredményeket is elérhetnénk az összehasonlítás során.

TÁRSAS VISELKEDÉS

Levezető elnöke: Lénárd Sándor
ELTE, PPK

Előadások:

Az együttműködés és a versengés a tanórán

Fülöp Márta*, Sándor Mónika* és Orosz Gábor**

**MTA Pszichológiai Intézet*

***Szégedi Tudományegyetem*

Kooperatív módszerek alkalmazása a webprogramozás tanításában

Pap-Szigeti Róbert

Kecskeméti Főiskola, Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar, Informatika Tanszék

Iskolák közti nemzetközi partnerkapcsolatok sikeressége és kudarca az eTwinning projekt magyar résztvevőinek szemszögéből

Dorner Helga és Lakatosné Török Erika

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Nevelési vizsgálatok – az értékeltek értékelése

Hercz Mária

Kodolányi János Főiskola, Elméleti Pedagógiai Tanszék

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS A VERSENGÉS A TANÓRÁN

Fülöp Márta*, Sándor Mónika* és Orosz Gábor**

*MTA Pszichológiai Intézet

**Szegei Tudományegyetem

Kulcsszavak: együttműködés, versengés, órai megfigyelés

Az együttműködés és versengés mint szociális készségek egyik szocializációs terepe az iskolai tanóra, amely számos lehetőséget nyújt mind strukturált versengésre (versenyre) mind strukturált együttműködésre (kooperatív tanulás) és ezen magatartások spontán megnyilvánulásaira. A pedagógiai pszichológia ezeket a jelenségeket elsősorban kísérleti úton próbálta megérteni, úgy, hogy gyerekeket egy-egy feladat erejéig versengésre vagy együttműködésre készítette, majd mérni igyekezett a tanulásra és az emberi kapcsolatokra kifejtett hatásukat. Olyan vizsgálat, amely tényleges iskolai környezetben, nem mesterségesen előidézett helyzetben figyeli meg ezeknek a hatásait, valamint szocializációját, és egyben kezeli a pedagógust és a tanulót, nem ismert.

Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy két különböző korosztály (második általános iskolai osztály és második gimnáziumi osztály) és különböző szintű iskolák (magas teljesítményű, közepes és gyenge) valamint három különböző tantárgy (olvasás illetve magyar irodalom, matematika és testnevelés) oktatása esetén milyen strukturált és spontán versengési és együttműködési helyzetek adódnak. Ezeket a tanár mennyire tudatosan alkalmazza és kezeli, miképpen monitorozza, és milyen módon befolyásolja az együttműködési és versengési készségeknek az alakulását.

Összesen 12 budapesti iskolában, 24 osztályban 72 tanórát figyeltünk meg. A megfigyeléseket minden esetben hárman végeztük, a jegyzőkönyveket később egyeztetettük.

A megfigyelések során elsősorban arra figyeltünk, hogy milyen, a versengést és az együttműködést bátorító, valamint azt visszafogni, vagy szabályozni igyekvő akciói voltak a pedagógusoknak, illetve a tanulók mikor versengtek és működtek együtt; mikor húzódtak vissza egyiktől vagy másiktól. Figyelmet fordítottunk arra is, hogy miként kezelik a pedagógusok és a gyerekek a győzelmet és a veszteséget, valamint hogyan kezelik azt, ha egy versengő helyzetben valaki nem tartja be a szabályokat.

A vizsgálat egyik eredménye az, hogy a versengést sokkal gyakrabban használják motivációként a pedagógusok, mint az együttműködést. Az általános iskola második osztályában a gyerekek egyértelműen jobban örülnek a versengő, mint az együttműködő feladatoknak és a gimnáziumi megfigyeléseink során csak nagyon kevés tényleges együttműködésre találtunk példát. A pedagógusok kevésbé kezelik a győzelmet és a veszteséget, és nem következtetnek a versengésbeli csalás kezelésében.

KOOPERATÍV MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA A WEBPROGRAMOZÁS TANÍTÁSÁBAN

Pap-Szigeti Róbert

*Kecskeméti Főiskola, Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar,
Informatika Tanszék*

Kulcsszavak: kooperatív módszerek, felsőoktatás, programozás tanítása

A hazai pedagógiai életben gyakran fogalmazódik meg kritika az oktatás hagyományos módszerei ellen. A felsőoktatásban dolgozók a belépő hallgatók képességeinek, tudásának hiányosságai mellett gyakran teszik szóvá a hallgatók motivátlanságát, a tanulás iránt mutatott alacsony érdeklődését, ám mindebben a főiskola hagyományos oktatási módszerei, a nagy hallgatósággra tervezett előadások, a gyakran előadáshoz hasonlóan zajló gyakorlatok sem hoznak pozitív változást. Az utóbbi években általánossá vált kreditrendszerű képzésben a korábbinál sokkal ritkábban alakulnak ki olyan közösségek, amelyek lehetővé teszik a társas tanulás élményének, segítő erejének megtapasztalását. Mivel a sikeres álláskereséshez, a munkahelyre való beilleszkedéshez egyaránt szükségesek a szakmai tudás elemei és a megfelelően fejlett szociális készségek is, a felsőoktatásnak új, ezeket fejlesztő oktatási módszereket kell meghonosítani.

A közoktatásban kipróbált és gyakrabban használt innovatív módszerek a felsőoktatásban is megjelentek. Történtek kísérletek a projekt módszer és a kooperatív módszerek alkalmazására, lehetővé téve a nagyobb hallgatói aktivitást, a társas tanulási helyzetek kialakulását. Egyelőre azonban kevés empirikus tapasztalattal rendelkezünk arról, vajon hatékonyan alkalmazhatóak-e a felsőfokú oktatásban.

A 2006 telén indult kísérletben a webprogramozás tanításában alkalmazható kooperatív módszerek kipróbálását végezzük. A tananyag elemzése során megkerestük azokat az ismereteket, készségeket, amelyek elsajátítását, alkalmazását kooperatív munkaformában végzik a hallgatók.

Kismintás kísérletünkkel azt vizsgáljuk, hogy a hallgatók elfogadják-e a kooperatív munkaformákat, lehetőséget nyújtanak-e a kooperatív módszerek a hallgatók szociális készségeinek és tanulási motívumainak megváltoztatására, és hogy a tananyag elsajátítása nem válik-e kevésbé hatékonyá. A félév kezdetén elvégeztük a tantárgyat felvett hallgatóknál a kísérlethez szükséges előméréseket. *Csapó Benő* tesztjét felhasználva mértük a hallgatók induktív gondolkodását, *Zsolnai Anikó*, illetve *Józsa Krisztián* és *Székely Györgyi* kérdőívét továbbfejlesztve végeztük a szociális készségek és tanulási motívumok fejlettségének mérését. A kísérletben 28 hallgató vesz részt. A kontrollmintát a tárgyat felvett további hallgatókból úgy állítottuk össze, hogy a mérőeszközökön mutatott eloszlása ne térjen el a kísérleti csoportétól.

A kísérlet egy félévet vesz igénybe, a záró mérésekre 2006 májusában kerül sor. Feltételezhető, hogy a program kis hatással lesz a hallgatók induktív gondolkodására, ugyanakkor azt várjuk, hogy a kísérletben részt vevő hallgatók szociális készségében és tanulási motívumaiban mérhető, pozitív változás történik, a szaktárgyi mérésben pedig nem mutatnak a kontrollmintánál gyengébb teljesítményt. Az eredmények ismeretében nyílik lehetőség a kooperatív tananyagok továbbfejlesztésére, a szélesebb körű bevezetésre.

Előadásunkban a hangsúlyt az alkalmazott módszerekre, a használt kooperatív munkaformák bemutatására helyezzük.

ISKOLÁK KÖZTI NEMZETKÖZI PARTNERKAPCSOLATOK SIKERESSÉGE ÉS KUDARCA AZ E-TWINNING PROJEKT MAGYAR RÉSZTVEVŐINEK SZEMSZÖGÉBŐL

Dorner Helga és Lakatosné Török Erika

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: IKT, iskolai partnerkapcsolatok, interkulturális tanulás

Az Európai Unió oktatási stratégiájának egyik legfontosabb céljaként fogalmazta meg az egyén tudásalapú társadalomra való felkészítését. Ennek a folyamatnak fontos eleme az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásának integrálása a tanítási-tanulási folyamatokba. Az IKT iskolai tanulási környezetben történő hatékony felhasználását kívánja (elő)segíteni az EU eTwinning programja, melynek célja, hogy az Internet segítségével a különböző országok tanárai és diákjai nemzetközi partnerkapcsolatokat építsenek ki egymással, ismerjék meg egymás kultúráját, szokásait, projekteket dolgozzanak ki és oldjanak meg együttesen. A közös munka során a résztvevők pedagógiai, szociális és kulturális tapasztalatokra tesznek szert.

Empirikus kutatásunk célja, hogy felderítsük azon tényezőket, amelyek nagymértékben hozzájárulnak az iskolák közti nemzetközi partnerkapcsolatok sikerességéhez, kudarcához. További célunk annak feltárása, hogy az eTwinning programban való részvétel milyen mértékben járul hozzá a diákok interkulturális kommunikatív kompetenciájának (Byram, 1997) kialakításához, fejlesztéséhez, illetve, hogy a nemzetközi aktivitás és az ezzel összefüggő multikulturális megközelítés, azaz a pedagógiai innováció e formája milyen mértékben valósul meg a napi gyakorlatban.

A 245 regisztrált iskola közül vizsgálatunkba tízet választottunk be; közöttük vannak kapcsolattal rendelkező és még nem rendelkező iskolák. Elsőként feltérképeztük a résztvevők informatikai hátterét. Az iskola eszközzrendszerére és az IKT használatára vonatkozó kérdőívet küldtünk el *online* formában az iskolai igazgatóknak, a projektet vezető tanárnak, és az iskola rendszergazdájának. A partnerkapcsolatok leírásához strukturált interjúkkal és kérdőíves vizsgálattal gyűjtöttünk adatokat a nemzetközi aktivitás jellemzőiről, a kapcsolattartás módjáról, gyakoriságáról, az ehhez használt eszközökről, a közösen kidolgozott célokról, a projekt munkafolyamatairól, eredményeiről, nehézségeiről, az IKT eszközök pedagógiai célú alkalmazásáról. A projektek során megvalósuló idegen nyelvű e-mail kommunikáció vizsgálatokor kvalitatív dokumentumelemzésre kerül sor, amely Byram (1997) interkulturális kommunikatív kompetencia modellje alapján történik.

A kutatás eddigi eredményei azt bizonyítják, hogy a személyes erőforrások között az előzetes nemzetközi kapcsolatokban szerzett tapasztalatok nagy jelentőséggel bírnak. Az iskola IKT eszközökkel való megfelelő ellátottsága a tárgyi erőforrások bázisát képezi. A tanárok és diákok számára a program legfőbb motiváló tényezője a személyes találkozás lehetősége és az általános ismeretbővítés. Megjelenik a szakmaspecifikus tapasztalatszerzés is mint motívum, de általános pedagógiai, módszertani célok nem fogalmazódtak meg. A vizsgálatba bevont iskolák egyike sem építette be a helyi tantervébe a programot, csak alternatív, kiegészítő jelleggel alkalmazzák. Ezért hatását a pedagógiai fejlesztés, újítás területén áttételesen fejtí ki.

NEVELÉSI VIZSGÁLATOK – AZ ÉRTÉKELTEK ÉRTÉKELÉSE

Hercz Mária

Kodolányi János Főiskola, Elméleti Pedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: nevelési vizsgálat, iskolaértékelés

Az elmúlt évtizedben az iskola minősége a figyelem fókuszába került. Számos intézmény tud eredményeket felmutatni, bizonyítva a külvilág számára, hogy ők jobbak, mint a többiek. De hányan fogalmazták meg azóta, hogy mi volt a cél? A papírhalmok között vajon látszik-e még a gyermek? Megkérdezték, ő hogy látja iskoláját? Kutatásom nevelési vizsgálatok másodelemzésével e kérdésre (is) szeretne választ adni.

A szakirodalom alapján egyértelmű: a nevelőmunka értékelése akkor eredményes, ha az iskolák a nevelést komplex rendszerként értelmezik, amelyben az értékelés folyamatos és fejlesztő jellegű, ciklikussága során a kritériumoknak megfelelő szakaszok ismétlődnek. Az iskola belső világával kapcsolatos kutatások segíthetnek e rendszer kiépítésében.

Kutatásom alapkérdései: Mit, mikor és hogyan érdemes megvizsgálni az iskola életében? Hogy érzik magukat a gyermekek az iskolában? Hogy alakulnak közösségi érzéseik? Bevonhatók-e az iskolaértékelésbe? A felmerült kérdésekre többféle válasz adható, az enyém egy a sok közül. Céлом a tanulók értékelésén keresztül az iskola világának és a nevelőmunka jelenségeinek feltárása volt. A minta nem reprezentatív, iskolaelemzések összesítéséből származik: Fejér megye 14 településén 914 negyedikes és 1208 hetedikes gyermek került a vizsgálatba. Egyenlő arányban vannak falvakban, városban, és nagyvárosban élők. Empirikus kutatásom során induktív, összefüggés-feltáró stratégiát, írásbeli kikérdezést alkalmaztam. Az adatokat SPSS 11.0 programmal dolgoztam fel, statisztikai módszerekkel elemeztem. A mérőeszköz részben standard kérdőívek alapján készült. A vizsgált témakörök: iskolaértékelés, iskolai értékek, az iskola közösségeihez való viszony, tanulási és tantárgyi motiváció.

Az eredmények egy része meglepő, továbbgondolásra és elemzésre készítő. A vizsgálat legérdekesebb és legtanulságosabb része a tanulók iskolaképe, iskolájukról, annak értékeiről és hiányosságairól alkotott véleménye, s a bennük kialakult iskolai értékek megjelenítése volt. A kép, a korcsoportonkénti változás, s a gyermekek pedagógiai jellegű elemzése megkapó. Jól látják az oktatás problémáit, látenszen megfogalmazzák a modern iskola képét. Az iskolához való viszony elemeiből faktoranalízissel három csoport alakult ki: az iskola adottságai, érzelmi környezete, a tanári hatás. Településtípusonként szignifikáns különbséget találtam a tanulócsoportok között a kisebbek előnyére. Az osztályközösséghez való viszony vizsgálatokor negatív önértékelést tapasztaltam, ezen belül azonban a külvilág felé mutatott kép sokkal szebb volt. A tanuláshoz való viszony az országosan ismert kép szerint alakult.

A vizsgálatok tapasztalatai a visszajelzések szerint a gyakorlatban jól használhatóak, segítik a nevelőmunka folyamatorientált fejlesztését. Pedagógia szempontból pozitív mellékhatás a gyermekek iskolájukról való partneri gondolkodásának azonosítása.

KÖZOKTATÁS

Levezető elnök: Molnár Éva
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

A Zuglói Pedagógiai Szakmai Központ által a 2005/2006. tanévben szervezett tantárgyi mérések néhány eredménye

Kováts Antalné
Zuglói Pedagógiai Szakmai Központ

A közoktatási alapellátás helyzete Baranya megyében

Reisz Terézia
PTE, FEEK

Összetett pedagógiai folyamatok hatékonyságának mérése

Kiss László
Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar

A kommunikatív nyelvtudás mérése és értékelése a középszintű német nyelvi érettségi íráskészség vizsgarésze alapján

Vígh Tibor
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Iskolai hatásmechanizmusok

Hercegh Judit és Buda András
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Összefüggések a kreativitás és a társas viselkedést meghatározó személyiségvonások között dráma tagozatos tanulók körében

Kasik László
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Az órai interakció mérése

Kertész Károly
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Számítógéppel segített önellenőrző módszer az elektronikus tananyag visszakerdezésére

Lénárt Anett
Pécsi Tudományegyetem

**A ZUGLÓI PEDAGÓGIAI SZAKMAI KÖZPONT ÁLTAL A 2005/2006.
TANÉVBEN SZERVEZETT TANTÁRGYI MÉRÉSEK NÉHÁNY
EREDMÉNYE**

Kováts Antalné
Zuglói Pedagógiai Szakmai Központ

Kulcsszavak: tantárgyi mérések, mérőeszköz fejlesztés, háttérvizsgálat

A Zuglói Pedagógiai Szakmai Központ a Budapest-Zuglói Önkormányzata által elfogadott mérési terv alapján szervezi meg a kerületi méréseket. A tantárgyi mérések keretében az olvasás-szövegértés és a matematika mérésére került sor a 3., 5. és a 7. évfolyamon. A nyolcadik évfolyamon egy komplex ismereteket vizsgáló feladatlapot töltöttek ki a tanulók, amely a Kapcsolódás az Európai Unióhoz, a nagyvilághoz címet viselte. A tantárgyi vizsgálatokat az 5. és a 7. évfolyamon kiegészítette a tanulói háttéradatak felvétele. A mintát az önkormányzati fenntartású kerületi általános iskolák tanulói alkották. A 3. évfolyamon 829 fő, az 5. évfolyamon 789 fő, a 7. évfolyamon 678 fő, a 8. évfolyamon 723 fő vett részt a vizsgálatban.

A mérések mellett folytattunk a mérőeszköz-fejlesztést is. Az értő olvasást és a geometriai ismereteket mértük egy-egy feladatlappal. A 3., 5. és a 7. évfolyamon azonos feladatlapot oldottak meg a tanulók 5 percnél kevesebb idő alatt.

A poszteren bemutatom az értő olvasás és a geometriai feladatlap főbb adatait és a háttérvizsgálat egy részeredményét. Az értő olvasás feladatlap egy prózai szöveghez kapcsolódott, és 14 részre tagolva állításokat tartalmazott. A szövegtartalomhoz illő három állítás közül a két hamis állítást kellett jelölni. Az értő olvasás eredménye egyenletes fejlődést mutatott az egyes évfolyamok között. Évfolyamonként meghatároztuk, hogy 5 perc alatt hány mondatot tudnak a tanulók néma értő olvasással elolvasni, értelmezni. A geometriai feladatlap ismeret, megértés és alkalmazás szintű feladatokat tartalmazott. Az ismeret jellegű feladat megoldásában egyenletes teljesítménynövekedés mutatkozott. A megértés és alkalmazás jellegű feladatokban a fejlődés ütemének lelassulását tapasztaltuk.

A háttérvizsgálat eredményei közül a tanulói önértékelést emelem ki. A tanulók önmagukról alkotott véleményét azzal egészítettük ki, hogy a tanáruk és a szüleik elképzelt megítélése szerint is nyilatkoztak. A tanulók bizonytalanok voltak abban, hogy tanáraik hogyan vélekednek róluk. A mérés azt is jelezte, hogy leginkább a tanárok tudták jól megítélni a tanulók tudásának, szorgalmának, teljesítményének különbségeit. A tanulók véleménye a tanárokéhoz állt közelebb, és nem a szülőkéhoz. Az ötödikes szülők kétszer olyan arányban találták okosnak gyermeküket, mint a pedagógusok, és a pedagógusokhoz képest kevésbé tartották szorgalmasnak gyermeküket. Jellemző, hogy a szülők által kijelölt csoportok teljesítménye között találtuk a legnagyobb különbséget.

A KÖZOKTATÁSI ALAPELLÁTÁS HELYZETE BARANYA MEGYÉBEN

Reisz Terézia
PTE, FEEK

Kulcsszavak: iskolai hatékonyság, esélyegyenlőtlenség, területi közoktatás-tervezés

A PTE FEEK Pedagógiai Kutatócsoportjában végzett területi közoktatási vizsgálatban az 1988–2002-es időszakra vonatkozóan felépítettük Baranya területi közoktatási alapellátási intézményhálózatának adatbankját, valamint a teljes körű települési társulási adatbázisát. A kutatás célja, hogy – szocioökológiai szempontok bevonásával, hagyományos, illetve többváltozós matematikai módszerek alkalmazásával – feltárja a térség intézményi alapellátásának helyzetét és elemezze a területi egyenlőtlenségek mértékét és okát.

A kutatás eredményeként rögzíthető, hogy az országos trendekhez hasonlóan, az intézmények számának csökkenésével átalakult az alapellátás területi szerkezete. Baranyában 1988-ban összesen 550 óvoda, iskola, középiskola volt, amely 2002-re 322 működő intézményre apadt. Ez az alapellátási hálózat 43,1%-os összezsugorodását eredményezte. 1988-tól napjainkra az óvodák száma 274-ről a felére csökkent, ezért a baranyai települések 47,7%-ában ma nincs működő óvoda. 1988-ban még összesen 252 általános iskola volt Baranyában, számuk 139-re csökkent. A települések 55,3%-ában nem működtetnek iskolát, mert ehhez a minimális infrastruktúra sem áll rendelkezésre, sőt, iskolaépület sincs a falvak többségében. Az intézményrendszer koncentrációja ellenére – a középiskoláztatás élénkülésével párhuzamosan – megfigyelhető a középiskolai hálózat szolid mértékű bővülése (4%-ról 9%-ra). A szuburbán és a városi térségekben ez a változás ma már jól érzékelhető. Látható azonban az is, hogy a demográfiai folyamatok tovaryűrűzése folytán bővül az a közoktatáskorú népesség, amely ellátatlan maradt a kistelepüléseken. Megváltozott ugyanis a városok és falvak élveszületési rátájának aránya. Ennek következtében a Dráva mentén, az Ormánságban, valamint a megye rurális térségeiben nő az ellátatlan óvodások és kisiskolások száma. A migráció és sajátos szocioökológiai hatások következtében e populációban nagy a szociokulturális hátrányokkal élő kisgyermek és cigány fiatalok aránya. Az esélytelen népesség újratermelődésének lefékezését a közoktatás és felnőttoktatás kiterjesztésében látjuk. Ennek feltétele a közoktatási alapellátás, a művelődési intézményhálózat kiegyensúlyozott komplex térségi fejlesztése. A rurális térségek fokozódó középfokú expanziójának kanalizálása érdekében a regionális középiskolai hálózat bővítése szükséges.

Megfékezhető-e a megye településeiben a közintézmények pusztulása? Milyen irányba mutatnak az intézménytípusok területi hálózatának változásai? E kérdések aktualitását adja, hogy az önkormányzatok társulási kedvének élénkülése, valamint az új, többcélú kistérségi társulások megalakulásával előre jelezhetően tovább gyorsul Baranyában a közoktatási és művelődési intézmények koncentrációja és az alapellátás területi inkongruenciája.

ÖSSZETETT PEDAGÓGIAI FOLYAMATOK HATÉKONYSÁGÁNAK MÉRÉSE

Kiss László

Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar

Kulcsszavak: mérés, hatékonyságvizsgálat, hatásmátrix

Egy adott pedagógiai folyamat optimális tervezésének feltétele az egyes folyamatelemek végeredményre gyakorolt hatásának ismerete. Ezt csak objektív mérések segítségével ismerhetjük meg. A pedagógiai mérésekkel foglalkozó szakirodalom részletesen tárgyalja a mérések fajtáit, lebonyolításuk menetét, a feldolgozás kvalitatív és kvantitatív módszereit, de kevés szó esik a vizsgálandó pedagógiai folyamat mérhetőségéről, illetve mérhetővé tételéről. A mérési módszerek többsége eredménycentrikus szemléletű, céljuk a teljes folyamat végeredményének számszerű kimutatása, ezért nem táruul fel a folyamat egyes elemeinek végeredményre gyakorolt hatása. Ezzel szemben a folyamatcentrikus vizsgálat célja – a folyamat egyes összetevőit független változónak tekintve – az összetevők végeredményre gyakorolt hatásának mérése. Az esetek többségében a végeredmény nem jellemezhető egyetlen számértékkel, hanem egy sokdimenziós vektorral, ezért mérni kell minden egyes független változó hatását az eredményvektor mindegyik komponensére.

A bemutató célja a folyamatcentrikus szemléletű vizsgálat menetének ismertetése, hangsúlyozottan kiemelve a folyamatelemek meghatározását és a mért adatok statisztikai feldolgozásra való előkészítését. A bemutatás egy konkrét példa segítségével történik, amely a projektpedagógia nevelési hatásrendszerének felvételét szemlélteti egy kérdőíves felmérés alapján. A projekt keretében közvetíthető nevelő hatások részletes feltérképezésével bemutatja, hogy az egyes tanulói és tanári tevékenységelemek hogyan fejlesztik a tanulók képességeit és személyiségét, vagyis hogyan hat a projektben végzett tevékenység a tanulók biológiai, szellemi és lelki fejlődésére. Ugyanakkor bemutat egy általános érvényű eljárást, amellyel felderíthető egy tetszőleges pedagógiai módszer nevelési hatásrendszere. Az eljárás lényege az, hogy a vizsgálandó pedagógiai módszert tanulói és tanári cselekvési elemek sorozatára bontja, és minden cselekvési elemhez hozzárendeli a rá jellemző nevelési hatás számszerűsített értékét. A hatások mátrixba rendezhetőek, ezzel előállítható az adott pedagógiai módszer teljes nevelési hatásrendszere, amit hatásmátrixnak nevezünk. A hatásmátrix felhasználásával megadható, hogy a pedagógiai folyamat egyes összetevői milyen mértékben járulnak hozzá a végeredményhez, hogyan kell az összetevők egymáshoz viszonyított arányát beállítani ahhoz, hogy a végeredmény a lehető legjobb legyen. A hatásmátrix a pedagógiai folyamatok optimalizálásának kiinduló eszköze.

A KOMMUNIKATÍV NYELVTUDÁS MÉRÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE A KÖZÉPSZINTŰ NÉMET NYELVI ÉRETTSÉGI ÍRÁSKÉSZSÉG VIZSGARÉSZE ALAPJÁN

Vígh Tibor

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: nyelvi mérés és értékelés, kommunikatív kompetencia, íráskészség

A kommunikatív nyelvtudás fogalmának definiálása alapján meghatározható a kommunikatív nyelvoktatás célja, azaz a kommunikatív kompetencia kialakítása. E komplex képesség szerkezetének és összetevőinek leírására több modell is született, amelyek lehetővé teszik a nyelvhasználat során megnyilvánuló nyelvtudás mérését és értékelését, ehhez azonban szükséges a kommunikatív nyelvi tesztelés alapelveinek pontos meghatározása.

A négy kommunikatív készség közül az íráskészség mérésének problematikája kerül bemutatásra. E készség mérésének célja, hogy a vizsgázó képes-e magát írásban kifejezni, illetve írásbeli feladatokat végrehajtani különböző kommunikációs célok megvalósítása érdekében. Mivel a jelölt íráskészsége csak nyitott feladatokkal mérhető, így olyan eljárások kidolgozása szükséges, amelyek az értékelést megbízhatóbbá és objektívebbé teszik.

A kutatás során (1) azt vizsgáltam, hogy a tanulók mennyire tudták a tesztfeladatban megadott témákat megfelelően kifejezni, hogyan valósították meg a kommunikációs célokat és mennyire tudták a szövegfajta formai jegyeit megvalósítani. (2) a tanulói dolgozatok alapján arra kerestem választ, hogy a tanárok mennyire objektíven értékelték és milyen mértékben követték a javítási-értékelési útmutató leírását.

E kérdések megválaszolására 82 írásbeli dolgozatot elemeztem, amelyeket az Országos Közoktatási Intézet Követelmény- és Vizsgafejlesztő Központ által szervezett 2004-es középszintű német próbaérettségi második feladatához (B1 szinthez) írtak. Az 1. cél elérése érdekében a tanulói megoldásokat hasonlítottam össze, és a tartalmi megvalósításnál példákat gyűjtöttem az egyes irányító szempontok kifejtésének minőségére, illetve a formai jegyekre. A 2. kutatási cél kérdéseinek megválaszolásához egy második javítást végeztem, illetve az értékelők eredményeit hasonlítottam össze egymással, és elemeztem az eltéréseket.

A tanulók kommunikatív kompetenciájának vizsgálata arra utal, hogy sok esetben nem tudják a tesztfeladatot megfelelően értelmezni, illetve az egyes tartalmi irányító szempontok között a megfelelő arányt megtalálni, így megállapítható, hogy a kommunikációs célokat vagy csak részben, vagy többnyire megfelelően érték el. A tanulóknak problémát okoz a szövegfajta formai jegyeinek ismerete.

A javítótanárok értékelésének vizsgálata rámutatott arra, hogy az objektivitást elősegítő irányító szempontoknak azt is garantálniuk kell, hogy egyértelműen eldönthető legyen, az adott tartalmi szempontot milyen minőségben fejtette ki a vizsgázó.

Az elért eredmények alapján az alábbi következtetések vonhatóak le: egyrészt a nyelvoktatás során még nagyobb hangsúlyt kell fektetni e készség fejlesztésére, másrészt pedig az értékelő tanárok képzése fontos azért, hogy pontosabban megismerjék és alkalmazzák a javítás és értékelés elveit.

ISKOLAI HATÁSMECHANIZMUSOK

Hercegh Judit és Buda András
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: kortárscsoportok az iskolában, az iskola belső világa, tanár-diák kapcsolatok

Az iskolában eltöltött idő sikeressége meghatározó a gyermek későbbi pályája és a társadalomban majdan betöltendő pozíciója szempontjából. Az iskolába lépés pillanatában a kisdíák tanulással kapcsolatos attitűdjeit még a családi környezet determinálja. A későbbiekben az iskola és a pedagógusok által nyíltan és rejtve közvetített értékek és normák erőteljesen formálják a gyermekek személyiségét, de ebben a formálódásban mindig is jelentős szerepet tölt be az intézmény és a szülők viszonyrendszere. A pedagógus oktató szerepéhez szorosan kapcsolódik a nevelői tevékenység. Feladata nem csupán a diák tanítása, hanem minták közvetítése is a tanuló családjá felé.

Az iskola belső világa igen összetett, bonyolult folyamatok, társas egymásra hatások eredménye. Magyarozatához szükséges részekre bontani az iskolai élet motívumait. Elemzésünkben az iskola belső világát alkotó komponensekből ragadjuk ki azokat a főbb dimenziókat, amelyek mentén a tanulói attitűdök és motivációk megismerhetővé válnak. A rejtett tanterv közvetítése, a szülői-tanári elvárások, az iskolán belüli kortárscsoportok mind kihatnak az iskola társadalom felé közvetített képére. Mindezt az OTKA „Rejtett tanterv” – változatok iskolai életvilágokra kutatás anyagának (T043492) segítségével kívánjuk bemutatni, amelyek eredményei támpontot adhatnak az oktatásban jelenleg zajló folyamatok feltárásához.

A kutatás több dimenzió mentén vizsgálta az iskola belső sajátosságait. Két fókuszpontja az iskolákban megjelenő heterogenitás és a napjainkra megváltozott tanári szerepvállalás volt. A bemutatandó poszterhez a 2004 őszén – 2005 tavaszán felvett kérdőíves vizsgálat adatbázisának elemzését használjuk. A vizsgálat alanyai az Észak-kelet Tiszántúli Régió 16 iskolájának 11. évfolyamos tanulói voltak.

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a nevelési folyamat egyes összetevői rejtett társadalmi jelentést hordoznak, és gyakran a várttól eltérően hatnak. Példaként a rejtett tanterv megmutatkozásának egyik különleges területét, a tanulók sűgással kapcsolatos beállítódásait emeljük ki. Sűgni a tanári normák szerint bűn, ami a lebukás esetén komoly büntetést von maga után, nem is beszélve a tanár szemében elszenvedett presztízsvesztéséről, mégis egy igen általános és elterjedt szokásként van jelen az iskolai életben. A sűgás egyfajta gerilla-harc, a diákok eszköze az intézmény folyamatos teljesítménymérésével szemben. Másrészt a sűgás a bajtársiasság mércéje is, hiszen a diákok nem mindig és főképpen nem mindenkinek sűgnak. A vizsgált tanulók közel 93%-a szokott sűgni, akár rendszeresen, akár alkalmoszerűen. Az iskola által látens módon közvetített értékekkel és normákkal szemben a diákok 87,1%-a a sűgást normális dolognak tartja, hiszen ezzel a rászorulókat segítik. A sűgás tehát egy „karitatív” tevékenység, amely az intézmény által közvetített „a bajbajutottaknak segíteni kell” normának a sajátos diákértelmezése.

ÖSSZEFÜGGÉSEK A KREATIVITÁS ÉS A TÁRSAS VISELKEDÉST MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYISÉGVONÁSOK KÖZÖTT DRÁMA TAGOZATOS TANULÓK KÖRÉBEN

Kasik László
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Kulcsszavak: kreativitás, kreatív személyiség, társas viselkedés

A kreatív személyiség hazai és nemzetközi kutatásának eddigi eredményei alapján úgy tűnik, hogy az átlagnál nagyobb kreativitású személyeknél szoros kapcsolat mutatható ki az alkotóképesség és egyes személyiségvonások között. A kutatók már az 1970-es években különbségeket mutattak ki az alacsonyabb és a magasabb kreativitású általános és középiskolás gyerekek társas viselkedést meghatározó személyiségjegyei között, és számos, a kreatív egyéneket ezen a területen is megkülönböztető személyiségjegy-készletet írtak le. A későbbi kutatások eredményei szintén azt támasztják alá, hogy ezekre a gyerekekre nagyobb mértékben jellemző a nonkonformizmus; a csoportonkívüliség és a magányosság tűrése; csoportos munkába való kapcsolódás esetén vezetői szerep vállalása; mások véleményétől való nagyfokú függetlenség; a korlátozás, a kötöttségek, az elnyomás elleni védekezés; valamint a beszabályozottság és a konvenciók elutasítása.

Az empirikus vizsgálatunkban részt vevő négy középiskola drámatagozatára többnyire a kreativitás felmérését középpontba állító felvételi eljárás alapján veszik fel a tanulókat, ezért a vizsgált 9. évfolyamos, dráma tagozatos tanulókra (N=127) mint kreatív potenciált mutató egyénekre tekintünk. Tudomásunk szerint ezeknek a tanulóknak a kreativitásukat mérőeszközökkel még nem vizsgálták. A Torrance-féle kreativitástesztel arra keressük a választ, valóban kreatívabbak-e a dráma tagozatos tanulók a szintén vizsgált, más tagozatra járó kortársaiknál (N=224).

A kreatív gyerekekkel végzett eddigi vizsgálatok eredményei alapján mi is feltételezzük, hogy a kreatív személyiség meghatározásában fontos szerepet játszanak a társas viselkedést befolyásoló személyiségvonások. A szociális faktorokat a Big Five Kérdőívvel (BFQ) vizsgáljuk, amit a személyiség vonásstruktúrájának, az előzetes taxonómiai vizsgálatok alapján feltárt öt faktorának mérésére fejlesztettek ki.

A két teszt eredményei alapján statisztikai módszerekkel összefüggéseket keresünk a kreativitás és a társas viselkedést meghatározó személyiségvonások között. A tesztek felvételére 2006 januárjában és februárjában került sor, feldolgozásuk jelenleg folyamatban van. Az eredményeket, illetve az azokból levonható pedagógiai következtetéseket a konferencián ismertetjük.

AZ ÓRAI INTERAKCIÓ MÉRÉSE

Kertész Károly
SZTE, BTK, Pedagógia szak

Kulcsszavak: hatékony tanórai interakció, kérdéskultúra, tanulási motiváció

Az órai interakció mérésével, és a tanulókról kapott háttér információk segítségével komplex képet kapunk a tanulókról, hogy „miért nem szeretnek tanulni”. Flanders a tanár és a tanulók között végbemenő interakció leírására dolgozta ki 10 kategóriát tartalmazó rendszerét. Feltételezése szerint a legtöbb tanítási funkció a verbális kommunikáción keresztül valósul meg. A Flanders rendszerére épülő új mérőeszközben a „Tanári beszéd: Válasz” kategórián belül elkülönítettem a „Dicsér, Bátorít” és az „Elfogadja, Felhasználja” fogalmakat. A „Tanári beszéd: Kezdeményezés” kategóriában új elem a „Nem gondolkodtató és a Gondolkodtató kérdés” megkülönböztetése. A „Tanulói beszéd: Kezdeményezés” kategórián belül bevezettem a „A tanuló spontán módon kezdeményez” fogalmát. Az „Egyéb” kategórián belül különbséget tettem a „Csönd” és a „Zűrzavar” között. Így a 15 kategóriából 5 db tanári válasz, 5 db tanári kezdeményezés, 3 db tanulói beszéd, 2 db egyéb rögzítésére alkalmas.

Egy tanórai kérdés egyszerre képezheti nyelvi, logikai, pszichológiai és didaktikai vizsgálódás tárgyát. Én az órai interakció mérésen belül a gondolkodtató illetve a nem gondolkodtató kérdésre hívom fel a figyelmet. Természetesen a többi kategória is ugyanolyan fontos szereplője az órai interakciónak.

Az adatok elemzése számítógépes programmal történt. A poszter bemutatja, milyen gyakran szerepel az indirekt tanári tevékenység, direkt tanári tevékenység, tanulói beszéd. A tanári beszéd jellemzésében a tananyag tartalma és a tanár stílusa is megjelenik, a tanulói megnyilvánulásokban pedig a reagálás és a kezdeményezés aránya. Az adatok alapján szerkesztett interakciós mátrix segítségével a tanári és diák interakciók kapcsolata elemezhető.

SZÁMÍTÓGÉPPLEL SEGÍTETT ÖNELLENŐRZŐ MÓDSZER AZ ELEKTRONIKUS TANANYAG VISSZAKÉRDEZÉSÉRE

Lénárt Anett
Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: elektronikus visszacsatolás, önellenőrző számítógépes környezet, tudásellenőrzés rávezető kérdések segítségével

Az elektronikus tananyagok, az E-Learning egyre fontosabb tényező az oktatásban, mivel a hallgató időtől és tértől függetlenül, a saját tempójában haladhat a tanulandó tananyagok elsajátításában. Tanulás azonban nem létezik visszacsatolás nélkül. *Csapó Benő* értelmezése szerint az értékelés segítségével a hallgató visszajelzést kap saját teljesítményéről, személyiségéről, mindezek fejlődéséről, és tehetségéről. *Ralf Tyler* hangsúlyozza, hogy az értékelés információkat ad a célok megvalósulásának a mértékéről, szintjéről. *E. Hurlock* kutatásai bizonyították, hogy az elismerő–buzdító értékelés ösztönöz. *Hurlock* klasszikus kísérlete kimutatta, hogy jobban fejlődnek azok a hallgatók, akiknek minden megnyilvánulását megdicsérik, még az alapvetően hibás produktumokból is a dicsérhető elemeket emelik ki, mint azok, akiknél a hibák miatti elmarasztalásra helyezik a hangsúlyt.

Az elektronikus visszakerdező mechanizmus napjainkban kérdésfeltevésekből, illetve tesztkérdések sorozatából áll, amelynek előnye, hogy gazdagabb, gyakoribb, pontosabb, és megbízhatóbb visszajelző információt szolgáltat a lehető leggyorsabban. A kérdés az, hogy mi viszi előrébb a hallgatót a tudás elsajátításában – az, hogy helytelen válasz esetén a rendszer megmutatja a helyeset?

Kutatásomban – a tudás ellenőrzésére – megalkottam egy idő- és térfüggetlen, összefüggéseket elmélyítő, önigazoló, visszacsatoló mechanizmust, illetve az eljárásra építve elkészítettem annak működő programját. Az ellenőrző program rávezető kérdések feltevéseivel segíti a hallgatót a tananyag elsajátításában, illetve a tudásának ellenőrzésében. Önértékelésként az egyszerű elektronikus kérdésfeltevéseken túl motiválhatjuk a hallgatót a tananyag pontos, alapos, mély elsajátítására az ismertetett kidolgozott módszerrel, amely során a kérdés–válasz folyamatban a helytelen válaszadások esetén általánosabb, rávezető kérdésekkel segíti a rendszert a hallgatót. Az elektronikus tananyag számítógépes visszakerdezésére kidolgozott módszer segíti a tanulni vágyókat önmaguk tudásának leellenőrzésében.

FELSŐOKTATÁS

Levezető elnöke: Csíkós Csaba
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

A Veszprémi Egyetemen angoltanárként végzettek egy csoportjának véleménye a kibocsátó intézmény angoltanárképzéséről

Bankó Marietta
Veszprémi Egyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola

Gyakorlati követelmények a testnevelőtanár-képzésben – hallgatói szemmel

Prisztóka Gyöngyvér, Tóvári Ferenc, Vass Miklós és Papp Gábor
PTE, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet

Üzenet egykori iskolámba – tanárjelöltek pedagógusképei

Engler Ágnes és Kóródi Márta
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Tapasztalatok az EKF Neveléstudományi Tanszékének levelező hallgatói körében végzett „hallgatói elégedettség” mérésről

Keller Magdolna és Mogyorósi Zsolt
Eszterházy Károly Főiskola

A pedagógusképzésben alkalmazott projektmunka értékelési elemei (esettanulmány)

Kopp Erika
Károli Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A VESZPRÉMI EGYETEMEN ANGOLTANÁRKÉNT VÉGZETTEK EGY CSOPORTJÁNAK VÉLEMÉNYE A KIBOCSÁTÓ INTÉZMÉNY ANGOLTANÁRKÉPZÉSÉRŐL

Bankó Marietta

Veszprémi Egyetem, Interdiszciplináris Doktori Iskola

Kulcsszavak: angoltanárképzés, végzetek programértékelése, kérdőíves kikérdezés

Sok kutatás helyezi a programértékelést a vizsgálódás fókuszába. Ezek között vannak olyanok is, amelyek a programban végzetek körében vizsgálódnak, így szolgáltatnak felhasználható adatokat az intézmények programfejlesztési törekvéseihez és a releváns oktatáspolitikai döntésekhez is. A Veszprémi Egyetemen az angoltanárképzés 1990. évi alapítása óta végzett angoltanárok retrospektív képzésmegítéléséről nincs ellenőrizhető tudományos tudásunk. Az ismeretkör feltárását 2004-ben kezdtem el az egyetemen angoltanárként végzetek teljes populációjának szakmaiéletút-alakulását vizsgálni kívánó kutatás első fázisának keretében. Az előadás így a teljes populáció egy csoportja körében elvégzett szakmaiéletút-követő kutatás azon folyamatát és eredményeit mutatja be, amelyek a végzetek általi programértékelést érintik.

Az empirikus, leíró-problémafeltáró kérdőíves vizsgálat fő célja annak feltárása volt, hogy a Veszprémi Egyetem angoltanárképzését (valaha is volt) angoltanári munkájuk kapcsán hogyan ítélik meg az ott 2001 júniusában nappali tagozaton okleveles angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárként végzetek (N=50). Kérdéseink az egyes képzéstartalmi egységek (tárgyi blokkok) megítélésére, a képzés egészszleges megítélésére és az érzékelt képzési hiányterületekre vonatkoztak. Az adatfelvételt önkitöltős kérdőívvel végeztük. Az adatok feldolgozásakor elektronikus és manuális eljárásokkal alapsokaság-megoszlásokat vizsgáltunk, tartalomelemzést, klaszteranalízist és korrelációs számításokat végeztünk.

A kutatás főbb eredményei közül figyelemre méltó például a képzéstartalmi egységek angoltanári munkában érzékelt hasznosságának alakulása. A képzés egészszleges és tárgyi blokkonkénti értékelésének összevetése kapcsán azt láttuk, hogy a válaszadók az egészszleges értékeléskor sokkal inkább az anyatanszék, mint az egyetem angoltanár-képzését értékelték. Retrospektíve érzékelt képzési hiányterületeket leginkább azokon az anyatanszéki és nem anyatanszéki képzési területeken neveztek meg, amelyeket a leghasznosabbaknak ítélték.

A kutatás eredményei egyértelműen jellemzőek sokaságunkra, leginkább a kérdőívek 98%-os visszaérkezési aránya miatt. Azonban éppen a sokaság kiválasztása, nagysága és összetétele, valamint a képző intézmény és a képzési ciklus specifikumai alapján az eredmények nem reprezentatívak, így nem lehetséges azokat az egyetem vagy más felsőoktatási intézmény angol szakjain végzetek bármely csoportjára, csoportjaira vagy azok összességére vonatkoztatni. Jól használhatóak azonban hipotézisek megfogalmazására, más hasonló vizsgálatok eredményeivel való összevetésre, elemzésre, a kibocsátó intézmény programértékeléséhez, -fejlesztéséhez, valamint hasznosak lehetnek a válaszadók, más végzetek és a végzendők számára is.

GYAKORLATI KÖVETELMÉNYEK A TESTNEVELŐTANÁR- KÉPZÉSSEN – HALLGATÓI SZEMMEL

Prisztóka Gyöngyvér, Tóvári Ferenc, Vass Miklós és Papp Gábor

PTE, Testnevelés- és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: ellenőrzés, értékelés, gyakorlati követelmények

Napjaink testnevelőtanár-képzésének egyik sarkalatos, oktatóknak és hallgatóknak egyaránt problémát okozó jelensége a szaktárgyi gyakorlati követelmények teljesíthetőségének kérdésköre. Az elméleti és gyakorlati követelmények, bemutatandó „szintek” – igazodva a képzés rendjéhez és tematikájához – a pályára való felkészülés szempontjai szerint alakultak ki. Egyes szaktárgyak esetében azonban már az alkalmassági vizsgáktól kezdve a felvételi, majd a képzés időtartama alatt is nyomon követhető a sikertelen, alacsony színvonalú teljesítmények jelenléte.

A pedagógusok értékelési rendszerében szerepet kell kapnia didaktikai és pedagógiai alapelveknek is. A testnevelőtanári pályára készülő hallgatók az egyetemi és főiskolai képzésük során számtalan esetben találkoznak számonkéréssel, ellenőrzéssel, értékeléssel, amelyeket vegyes érzelmekkel fogadnak, élnek meg. Itt ismerik meg először azokat az értékelési módszerekhez kapcsolódó elméleti ismereteket is, amelyeket aztán együttesen a gyakorló tanítások során alkalmaznak – sajnos gyakran helytelenül. Az ellenőrzés-értékelés konfliktushelyzetek forrása is lehet: egyrészt a felsőfokú tanulmányok, másrészt a későbbi pályaválasztás ideje alatt is.

Vizsgálatunk elsődleges célja annak megállapítása volt, hogy a testnevelés szakos hallgatóink szerint a gyakorlati követelmények szintje és teljesíthetősége megfelelő-e. A vizsgálat arra is kiterjedt, hogy a hallgatók hogyan képzelték el a szintek megállapítását, esetleges módosítását; hogyan ítélik meg annak szükségességét, az ellenőrzés-értékelés rendjét a testnevelő tanári pályára való felkészülés folyamatában.

Nyílt és zárt kérdésekből álló kérdőívet állítottunk össze, amelyet nappali és levelező tagozatos testnevelés szakos, alapképzésben részt vevő hallgatók töltöttek ki (N=364). Interjú, kikérdezés módszerével egészítettük ki a kapott információkat, amelyben záróvizsgát tett hallgatók vettek részt (N=35). Dokumentumelemzés során helyzetfelmérést végeztünk a Pécsi lezajlott alkalmassági vizsgák eredményei alapján (N=360).

A felmérés során kapott adatok kiértékelésével képet kaphatunk hallgatóink képességeiről, a későbbi képzésük során várható eredményeikről. Mindezek alapján tükröt tartva saját értékelési módszereink elé az oktató-hallgató kapcsolatrendszerbe is beeláthatunk.

Az eredmények értékelése után tisztázható és áttekinthető, hogy szükséges-e az értékelési módszerek felülvizsgálata, módosítása, a gyakorlati szintek esetleges átalakítása az egyes szaktárgyaknál. Mindezek következtében a vizsgálat eredménye hatással lehet a képzés tartalmi kérdéseinek alakulására, valamint a hallgatók és oktatók együttműködésének, közös munkájának javítására is.

ÜZENET EGYKORI ISKOLÁMBA – TANÁRJELÖLTEK PEDAGÓGUSKÉPEI

Engler Ágnes és Kóródi Márta
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: tanárszerep, tanárjelölt, pályaorientáció

A közoktatás számos területén változásokat élünk át: szakértők hangsúlyozzák a paradigma-váltás szükségességét többek között a tanár-diák kapcsolatban, a tanítási-tanulási folyamatban, a tanárjelöltek oktatásában. A szaktárgyi tudáson túl fontos, hogy a leendő pedagógus alkalmassá váljon a pedagógiai munkára, illetve a pedagógiai technológia ismeretére és alkalmazására. Mindemellett a tanári pálya teljes embert kíván, s a szaktárggyal kapcsolatos ismeretanyag interpretálásának egyéni jellegzetességei mellett a pedagógus személyisége is jelentősen befolyásolja munkájának eredményességét.

A poszterbemutató keretei között a tanári tevékenység értékelésének egy sajátos szempontú megközelítésére vállalkozunk. Vizsgálatunk során a tartalomelemzés módszerét használtuk, amelynek anyagát a Debreceni Egyetem Neveléstudományi Tanszékén a 2004/2005. tanév első, és a 2005/2006. tanév második félévében meghirdetett Pedagógiai programfejlesztés kurzus során született szemináriumi dolgozatok jelentették. A hallgatók feladata a szakirodalmi források felkutatása és feldolgozása volt, valamint ezek kiegészítése, ötvözése diákori élményekkel, megfigyelésekkel, egyéni meglátásokkal. Beszámolóikban különböző nézőpontokból közelíthették meg tanáraikat, mivel a dolgozatok tartalmi követelményei erre vonatkozóan nem tartalmaztak konkrét irányelveket. Így találtunk példát az egyes tanárok személyiségére, tanítási és értékelési módszereire, szakmai kompetenciájára, fegyelmezési eszközeire vonatkozóan is.

Az esszék olvasása közben felfigyeltünk arra, hogy csaknem mindegyik munkában megjelenik egy hajdani pedagógus képe, aki – akár pozitív, akár negatív értelemben – hatással volt a tanárjelölt tanulmányaira, sőt, pályaválasztására. A dolgozatok szerzői nemcsak felvilágították tanáraikat egy-egy történet erejéig, hanem minősítették is a történéseket. Ez az értékelés számos esetben érintette a hallgatók pályaorientációját. Kutatásunk fő motivációját az jelentette, hogy tetten érjük a tanári pályára készülő egyetemisták visszaemlékezéseiben megjelenő pedagógusok szakmához és személyiséghez köthető jellemvonásait. A tipizálás során alkalmaztuk a hagyományos (tudós, hivatalnok, nevelő), illetve a más szempontok szerinti (személyiségjegyek, társadalmi szerepek, pályaorientáció, tekintélyelvűség, életkor, tapasztalat) tanártípusokba történő besorolást. Bár a múltban átélt élményeket természetesen minden esetben megsűrűrik és átforgalmazzák a tanárjelöltek mai meglátásai, ily módon mégis választhatunk arra a kérdésre, hogyan befolyásolják a gyakorló pedagógusok tanítói és nevelői munkájukkal egy új tanárnemzedék pedagógiai attitűdjeit.

TAPASZTALATOK AZ EKF NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉKÉNEK LEVELEZŐ HALLGATÓI KÖRÉBEN VÉGZETT „HALLGATÓI ELÉGEDETTSÉG” MÉRÉSRŐL

Keller Magdolna és Mogyorósi Zsolt

Eszterházy Károly Főiskola

Kulcsszavak: hallgatói elégedettség, felnőttképzés, tanárszerep

A 2005/2006. tanév I. félévében az EKF Neveléstudományi Tanszékének levelező tagozatos képzéseiben kidolgozásra és bevezetésre kerülő hallgatói elégedettség-mérések, a hallgatói kérések és reklamációk kezelésének új eljárásai szervesen illeszkednek abba a folyamatba, amit a tanszéki minőségbiztosítási és minőségirányítási rendszer kidolgozásának tekinthetünk.

Mivel a munkánkkal szembeni „vevői igények” között az állami követelmények adottak, a munkáltatói igények, elvárások feltárásához pedig további erőforrások bevonása szükséges, munkánkat kézenfekvően a hallgatói igények feltárásával, elégedettségük mérésével kezdtük. Célunk elsősorban az volt, hogy saját munkánkról szerezzünk megbízható visszajelzést, ugyanakkor a vizsgálat tapasztalatai szélesebb körben is hasznosak lehetnek. A speciális felhasználói körből fakadóan (pedagógiát hallgató, alapszakos és másoddiplomás képzésben részt vevő, pedagógusként és nem pedagógusként dolgozó, munkáltatói elvárásra vagy egyéni érdeklődésből tanuló, változatos életkorú felnőttekről van szó), várakozásaink szerint elvárásai, és a képzésről alkotott véleményük is ennek megfelelően differenciált. A levelező tagozatos képzésben részt vevő valamennyi hallgatónkat felkértük kérdőívünk megválaszolására. A beiratkozott hallgatók több mint kétharmada, összesen 363 fő válaszolt kérdéseinkre, így értékes elemzéseket megengedő adatbázishoz jutottunk. A figyelemreméltó válaszadási kedvet (minden kérdőív értékelhető volt, elvéve akadt válaszhiány, a nyílt kérdésekre is jellemzően válaszoltak a hallgatók, gyakran részletesen) a megkérdezésre adott kedvező reakciónak értékeljük.

A kérdőív zárt és nyitott kérdéseket tartalmaz. A zárt kérdésekből leszűrhető közvetlen tanulságok közé tartozik a hallgatók, különösen a képzettebbek várakozáson felüli igénye az őket érintő kérdésekről való döntéshozatal bevonásába. A három nyitott kérdés egyike arra vonatkozott, hogy kinek ítélné a hallgató „a félév oktatója” címet, másik két kérdésünk pedig a leggyengébbnek és a legjobbnak ítélt kurzusra kérdezett rá, mindegyik esetben indoklást is kértünk. A nyitott kérdések tartalomelemzése során kirajzolódik, milyen sajátos igényeket támasztanak a felnőtt hallgatók (részben maguk is pedagógusok) az oktatókkal szemben, illetve tanulmányi munkájukkal kapcsolatban melyek a legfontosabb értékelési szempontok. Az első elemzések alapján kiemelkedőnek tűnik a gyakorlati hasznosság, az előzetes elvárásokkal való kongruencia; a tanárok esetében emellett, hogy a hagyományos „jó tanár” képek és modellközvetítő szerep is gyakran köszöntek vissza, nagyobb szerepet kapott a szakmai tekintély és a következetesség, illetve negatív szempontként a felnőttek iránti, sértőnek ítélt bizalmatlanság.

A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN ALKALMAZOTT PROJEKTMUNKA ÉRTÉKELÉSI ELEMEI (ESETTANULMÁNY)

Kopp Erika

Károli Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: projekt, kooperatív tanulás, reflektív tanulás

A tervezett poszter az ELTE–BTK és a KRE–BTK hallgatói csoportjai körében a 2005/2006. tanév első félévében, összesen 80 hallgatóval végzett projektmunka-kísérlet folyamatát ismerteti, különös tekintettel a projekt során alkalmazott értékelő elemekre. Az akciókutatás két speciálkollégiumon zajlott, amelyek a „Gyermekmesék” és az „Alternatív oktatás” témához kapcsolódtak. A kurzus a projektmunka közismert előnyeinek kihasználása mellett arra a kapcsolati szükségletre kívánt megoldást nyújtani, amely felsőoktatásban a hagyományos csoportok megszűnésével együtt járó elmagányosodás, a kapcsolati háló elvesztése következtében jelenik meg.

A kutatás három elméleti bázisra támaszkodott.

1) Az innovációs folyamatot *Fullan* (1999) pedagógiai változások leírására szolgáló modelljére alapozva építettem, amely a változást a következő sajátosságokkal jellemzi: az innováció alapeleme a bizonytalanság, a saját tapasztalataink által már értelmezett valóságkonstrukció elvesztése; a változások ellen ható „konzervatív impulzus” nem inkompatibilis a változással, de szükséges biztonságot adó kapcsolódási pontok keresése; a változásokat mindig ambivalens érzések kísérik, ez csak akkor csökkenthető, ha az adott változás egyéni értelmét és értelmezését sikerül megtalálni. A változást a pedagógiai folyamatban csak komplex, a célok-módszerek-tananyag-értékelés egységében megvalósuló átalakulás során tartja értelmezhetőnek.

2) A fejlesztés módszertani orientációja a kognitív pszichológia és a konstruktív pedagógia tanulókonceptiójából kiindulva a pedagógusjelöltek tanulásának következő elemein alapul (*Ball és Cohen, 1999; Korthagen, 2001; Donovan, 1999*): A hallgatók az oktatási folyamatot megelőzően már rendelkeznek valóságkonstrukcióval, prekoncepciókkal. Az oktatási folyamatnak erre kell épülnie. A kompetenciák fejlesztése az érdeklődésen, a kíváncsiságon alapul. Ehhez az szükséges, hogy a hallgatók a téma vonatkozásában mély és biztos alaptudással rendelkezzenek, a tényeket és elméleteket a koncepció hálójába rendezve ismerjék meg, valamint az alkalmazás során szervezhetőek újra saját koncepciójukat.

3) A projektek során részben a kooperatív tanulás, részben a kritikai gondolkodás fejlesztése program során alkalmazott technikákra és módszerekre támaszkodtam, amelyeket részben *Green* (2000) és *Kagan* (2004), részben *Bárdossy* (2000) munkái alapján építettem fel.

A poszteren az akciókutatás következő elemeit tervezem bemutatni: az egyéni és csoportos folyamattervezés céljára kidolgozott anyagok és eszközök; a csoportmunkában végzett projektek tervezésének lépései, folyamata, eredménye, valamint a folyamatelvű értékelés alkalmazása a projektben; reflektív folyamatok segítése a projektben alkalmazott csoportmunka során; a projekt egésze értékelésének eredményei.

KISISKOLÁSOK ELEMI KÉSZSÉGEINEK FEJLETTSÉGE

Elnök: Józsa Krisztián
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Opponens: Nagy József
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

A számolási készség fejlődése az iskoláskor első két évében

Józsa Krisztián* és Kelemen Rita**
*SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék
**SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Alapkészségek fejlettsége Békéscsaba első osztályos tanulói körében

Zentai Gabriella és Hrabovszki Mihály
Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba

Az elemi kombinatív képesség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltárása 4–8 évesek körében

Hajduné Holló Katalin
Napköziotthonos Óvodák, Egyek

Tanulásban akadályozott gyermekek elemi alapkészségeinek fejlődése

Józsa Krisztián* és Fazekasné Fenyvesi Margit**
*SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék
**ELTE, BGGYFK

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Az iskolakezdés sikeressége döntő mértékben meghatározza a tanulók iskolai előmenetelét, a későbbi tanulás sikerességét. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyermekek tanulmányi sikerei, az ezeket megjelenítő osztályzatok az iskolai évek alatt alig változnak. A gyengén teljesítő tanulók meghatározó hányada évek múltával is gyengén teljesítő marad. Ismertek azok a kutatási eredmények is, amelyek megmutatják, hogy már iskolába lépéskor több évnyi különbség mutatható ki a gyermekek készségeinek fejlettségében, s e különbségek az iskolai évek alatt tovább növekszenek. Mindezek arra mutatnak rá, hogy komoly figyelmet kell szentelnünk az óvodás- és kisiskoláskorú gyermekek készségfejlődésére és -fejlesztésére. Korábbi kutatásaink keretében az óvodás és kisiskoláskor elemi alapkészségeinek diagnosztikus mérésére és kritériumorientált fejlesztésére dolgoztuk ki a DIFER Programcsomagot (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló és Kritériumorientált Fejlesztő Rendszer 4–8 évesek számára), amelynek egyik alapvető célja az iskolakezdés sikerességének elősegítése. A DIFER hét elemi alapkészség fejlettségét vizsgálja: számolás, írásmozgás-koordináció, beszédhanghallás, következtetés, összefüggés-megértés, relációszókincs és szocialitás. Szimpózium négy előadása a kisiskoláskor alapkészségeinek fejlettségével, fejlődésével foglalkozik; mindegyik kapcsolódik valamilyen módon a DIFER-hez.

Józsa Krisztián és Kelemen Rita egy olyan longitudinális kutatás eredményeiről adnak számot, amelyben 5000 gyermek számolási készségének fejlődését vizsgálták első és második osztályban. Megmutatják, hogy az elemi alapkészségek iskoláskor elején mérhető fejlettsége milyen mértékben befolyásolja az iskolai matematikatanulás sikerességét.

Zentai Gabriella és Hrabovszki Mihály vizsgálata Békéscsaba minden első osztályos gyermekére, több mint 500 tanulóra terjed ki. Az előző tanév végén felmérték a gyermekek alapkészségeinek fejlettségét (írás, olvasás, számolás). Előadásukban példát látunk arra, hogy az intézmények munkája hogyan segíthető a diagnosztikus mérések alkalmazásával.

Az elemi alapkészségek közül a DIFER-ben hét kapott helyet. A készségeknek ez a rendszere azonban még nem tekinthető lezártnak, a rendszerbe további alapkészségek illeszthetők be. E feladatra vállalkozott *Hajduné Holló Katalin*: kidolgozta és kipróbálta az elemi kombinálás diagnosztikus, kritériumorientált tesztjét. Középső csoporttól második osztályig terjedő keresztmetszeti adatfelvétele 800 gyermekre terjedt ki.

A DIFER Programcsomag eredetileg többségi gyermekek részére került kidolgozásra. A szimpózium utolsó előadásában *Józsa Krisztián és Fazekasné Fenyvesi Margit* egy olyan kismintás kutatásról adnak számot, amelyben a DIFER teszteket tanulásban akadályozott gyermekek esetében próbálták ki. Vizsgálatukban rámutatnak a tesztrendszer adaptálási lehetőségeire, felhívják a figyelmet a tanulásban akadályozott gyermekek készségfejlettségének eltéréseire, és érintik az integráció kérdését.

A SZÁMOLÁSI KÉPSZÉG FEJLŐDÉSE AZ ISKOLÁSKOR ELSŐ KÉT ÉVÉBEN

Józsa Krisztián* és Kelemen Rita**

*SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

**SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: számolási készségek, longitudinális kutatás, kisiskoláskor

A matematikai képességek fejlettsége az iskolai tanulás meghatározó eleme. E képességek vizsgálatával több hazai kutatás is foglalkozott már. A korábbi elemzések keresztmetszeti adatfelvétellel tettek kísérletet a fejlődést meghatározó tényezők szerepének a feltárására. Nem ismertek ugyanakkor olyan nagymintás hazai vizsgálatok, amelyek longitudinális kutatás keretében vállalkoznának a matematikai képességek fejlődésének feltárására. Előadásunkban a számolási készség fejlődését vizsgáló longitudinális kutatásunk eredményeit mutatjuk be.

Adatainkat az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport vizsgálatának keretében vettük fel. Mintánkat, amely az ország régiói, településtípus és szülők iskolai végzettsége szerint reprezentatív, mintegy 5000 gyermek alkotja. Az előmérés idején, 2003 októberében a tanulók első osztályba jártak, ekkor a DIFER elemi számolási készség tesztjét vettük fel. A teszt a számlálás (növekvő és csökkenő rendben), manipulatív számolás, számképfelismerés és számolvasás fejlettségét vizsgálja; 58 itemből áll, reliabilitása 0,925. Az utómérés idején, 2005 májusában a tanulók második osztályosak voltak, e vizsgálat keretében a számolási készség fejlettségét egy tanórányi papír-ceruza teszt alkalmazásával mértük fel. E tesztet a NAT második osztály év végére előírt követelményei, valamint az amerikai *Principles and Standards for School Mathematics* alapján szerkesztettük oly módon, hogy a készség általunk meghatározott összetevőit diagnosztikusan lefedje. A teszt a számlálást, százas számkörbeli alapműveleteket, helyi értéket, sorszámnevek ismeretét, szöveges feladat-megoldási készség fejlettségét vizsgálta; 95 item alkotta, reliabilitása 0,915.

Az előméréskor és az utóméréskor felvett számolási készség-teszt között közepes erősségű összefüggést kaptunk ($r=0,47$). A gyermekek között az iskoláskor kezdetén meglévő jelentős különbségek a másfél éves időszak alatt nem csökkentek. A számolási készség fejlettségét számottevően meghatározza a családi háttér. Részben ezzel indokolhatóak azok a különbségek, amelyek a településtípusok és az ország régiói között kimutathatóak. A fiúk és a lányok átlagos fejlettsége mind az előmérés, mind az utómérés esetében közel azonosnak tekinthető. Az osztályok, iskolák közötti különbségek nagyok, néhol években kifejezhető fejlettségbeli különbségek lelhetők fel a különböző osztályokba járó, azonos életkorú tanulók között. A különbségek mértéke a közel két éves időszak alatt nem változott jelentős mértékben.

Vizsgálatunk eredményei igazolták, hogy az elemi alapkészségek iskolába lépéskor mérhető fejlettsége jelentős mértékben meghatározza a további matematikatanulás sikerességét. Az adatok felhívják a figyelmet a családi háttér számottevő szerepére, az iskolarendszerünkben jelen lévő jelentős mértékű szegregációra. Az eredmények emellett azt mutatják, hogy a jelentős fejlettségbeli különbségek már iskolakezdekortől jelen vannak, ezek a különbségek az első két tanév alatt nem változnak meg jelentős mértékben.

ALAPKÉSZSÉGEK FEJLETTSÉGE BÉKÉSCSABA ELSŐ OSZTÁLYOS TANULÓI KÖRÉBEN

Zentai Gabriella és Hrabovszki Mihály

Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba

Kulcsszavak: alapkészségek, első osztály, diagnosztikus mérés

Az iskola egyik alapvető célja a készségek, képességek fejlesztése. Korábbi kutatásoknak köszönhetően számos készség, képesség fejlődési folyamata ismert. Az óvodás- és kisiskoláskor elemi alapkészségeinek fejlesztését a gyermekek egyéni vizsgálatára alapozva szolgálja a DIFER Programcsomag. Gyakorlati szempontból a DIFER mellett fontos olyan készségmérő eszközök kidolgozása és kipróbálása is, amelyek csoportos formában, tanórai keretek közt teszik lehetővé a fejlesztést segítő diagnosztikus vizsgálatokat.

2005 májusában Békéscsaba első osztályos tanulói körében teljes körű felmérést végeztünk. A vizsgálat mintáját 12 iskola 23 osztályának 535 tanulója alkotta. Olyan alapvető jelentőségű készségeket választottunk vizsgálatunk tárgyául, amelyek elsajátítása az iskolai tanulásban elsődleges fontosságú. Célunk volt (1) az alapkészségek fejlettségi szintjének megállapítása, (2) mérésünk eredményeinek és az országos sztenderdeknek az összehasonlítása, (3) mindezekkel az iskolák hatékony munkájának segítése.

Vizsgálatunkban a következő készségek szerepeltek: (1) számolási készség; (2) írásmozgás-koordináció; (3) íráskészség; (4) szóolvasó készség. Az írásmozgás-koordináció és a képes szóolvasás tesztek *Nagy József* (mindkettő országosan bemért, kritériumorientált), a számolási készség tesztet *Józsa Krisztián* dolgozta ki. Az íráskészség mérésére készült tesztet a Zuglói Pedagógiai Szolgálattól vettük át. A két utóbbi teszt normaorientált.

Elemzéseink során kritérium- és normaorientált adatelemzési módszereket egyaránt alkalmaztunk: megvizsgáltuk a készségek fejlettségét az optimális elsajátítási szintekhez viszonyítva, emellett feltártuk a tanulók, osztályok, iskolák közötti különbségeket. Eredményeink szerint a békéscsabai első osztályos tanulók átlagos teljesítménye az írásmozgás-koordináció és a képes szóolvasás tesztek esetén az országos átlagtól nem tér el szignifikánsan, a tanulók közötti különbségek viszont jelentősek. Eredményeink összhangban állnak azokkal a kutatási eredményekkel, amelyek szerint a tanulók között az iskolába lépéskor 5-6 évnyi különbség is tapasztalható. Ezek a különbségek vizsgálatunkban az első iskolai év végén is hasonlóan mutatkoznak. Az iskolák és az osztályok közötti különbségek további adalékkal szolgálnak a hazai iskolarendszer erőteljes szelektivitására rámutató kutatási eredményekhez.

A felmért alapkészségek fejlettségéről átfogó képet is igyekeztünk kialakítani, ezért a tesztek legnagyobb magyarázóerővel rendelkező feladatelemeit felhasználva (regresszió- és faktoranalízis alkalmazásával) képeztünk egy alapkészség-index nevű mutatót, amely egyetlen számba sűrítve fejezi ki a készségek fejlettségét. Az iskolák munkáját azzal segítettük, hogy az osztálytanítók minden tanulóról megkapták a készségek fejlettségének diagnosztikus térképét, valamint az alapkészség-indexet jellemző adatokat, ami segítheti további munkájuk sikerességét.

AZ ELEMI KOMBINATÍV KÉPESSÉG FEJLŐDÉSÉNEK KRITÉRIUMORIENTÁLT DIAGNOSZTIKUS FELTÁRÁSA 4–8 ÉVESEK KÖRÉBEN

Hajduné Holló Katalin
Napköziotthonos Óvodák, Egyek

Kulcsszavak: kombinatív képesség, kritériumorientált, diagnosztikus

A kombinatív képesség azon kulcsfontosságú képességek egyike, amelyek döntő szerepet játszanak a személyiség egészének fejlődésében. A kombinativitás kutatásában az első mérföldkövet *Jean Piaget* és iskolája jelentették. *Csapó Benő* a téma újszerű megközelítésével a kombinatív képesség első részletes empirikus vizsgálatával, a képesség struktúrájának és fejlődésének feltárásával megnyitotta az utat az újabb kutatások előtt. *Nagy József* meghatározta az elemi kombinatív képesség fogalmát, leírta szerveződését, elvégezte a fejlődés diagnosztikus feltérképezését. A 4., 5., 6., 9. és 10. osztályos tanulókkal végzett országos felmérés eredményei alapján megállapította: az elemi kombinatív képesség manipulatív szinten történő elsajátítása kritikus szerepet játszik a kognitív kompetencia fejlődésében; az elsajátítás óvodáskorban kezdődik, és feltehetően a gyermekkor végéig tart.

Bemutatásra szánt empirikus vizsgálatom hipotézisének *Nagy József* megállapításait tekintettem, céljaim ennek megfelelően a következők: (1) 4–8 éves gyerekek elemi kombinatív képességének vizsgálatára alkalmas manipulatív teszt kidolgozása; gyakorlati célú diagnosztikus értékelést segítő eszközcsoomag összeállítása és kipróbálása, (2) az elemi kombinatív képesség felmérése (a teszt bemérése) 4–8 éves gyerekek körében, (3) a fejlődési folyamat kritériumorientált diagnosztikus feltárása a vizsgált életkorban.

Kidolgoztam az elemi kombinatív képesség értékelő rendszerét: a 4–8 éves korosztály elemi kombinatív képességének mérésére szolgáló manipulatív tesztet, egy részletes mérési útmutatót, értékelőlapot és javítókulcsot.

A vizsgálatban középső és nagycsoportos óvodások, valamint első és második osztályos tanulók vettek részt. A 798 fős rétegzett minta optimális feltételeket kínált a képesség elsajátítási folyamatának diagnosztikus feltérképezésére. A kapott eredmények alapján ismertté vált, hogy az elemi kombinatív képesség szélsőséges egyéni különbségekkel jellemezhető, években mérhető fejlődése igen korán, két-három éves kor körül kezdődik és feltehetően a serdülés kezdetéig tart. Az átlagos fejlettség már a középső csoportos óvodások esetében 38%-os, a második osztályosok körében pedig 58%-os szintet ér el. Kimutatható a lányok előnye a fiúkkal szemben, valamint az, hogy a képesség fejlettsége nagymértékben függ a családi háttértől és az anya iskolai végzettségétől.

Az elemi kombinatív képességet minden ép növendékben optimális működésűvé és állandósult tartósságúvá kell fejleszteni. Már az óvodai évek alatt célszerű felvállalni a játékos formában történő fejlesztést. A kidolgozott „korongos” manipulatív teszt használatával olyan diagnosztikus térképhez juthatunk, amely a fejlesztő munkához kiindulásul szolgálhat. A teszt rövid változata praktikus célokat szolgál, megbízható becslését adja a képesség fejlettségének.

Az előkészítő munkálatokat követően a DIFER Programcsomag tesztrendszerre kiegészülhet az elemi kombinatív képesség tesztel.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK ELEMI ALAPKÉSZSÉGEINEK FEJLŐDÉSE

Józsa Krisztián* és Fazekasné Fenyvesi Margit**

*SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

**ELTE, BGGYFK

Kulcsszavak: tanulásban akadályozottak, DIFER, készségfejlődés

A DIFER Programcsomag (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló és Kritériumorientált Fejlesztő Rendszer 4–8 évesek számára) olyan készségmérő teszteket tartalmaz, amelyek a többségi óvodás és kisiskolás gyermekek elemi alapkészségeinek diagnosztikus mérését és fejlesztését teszik lehetővé. A DIFER a személyiségfejlődés, társadalmi beilleszkedés szempontjából alapvető jelentőségű készségeket tartalmaz. E készségek elsajátítása a tanulásban akadályozott gyermekek esetében is célul tűzhető ki.

A DIFER kidolgozása és alkalmazása során szerzett tapasztalataink alapján azt a hipotézist fogalmaztuk meg, hogy a tesztek kellő körülményekkel a tanulásban akadályozott gyermekek esetében is alkalmazhatóak. Ezekre az előzményekre alapozva 85 tanulásban akadályozott, 1-10. évfolyamra járó tanuló vizsgálatát végeztük el. Célunk volt: (1) A tesztek kipróbálása tanulásban akadályozott gyermekeknél, az adaptálás lehetőségének vizsgálata. (2) Az elemi alapkészségek fejlődési folyamatának feltárása tanulásban akadályozott gyermekek esetében. (3) A tanulásban akadályozott és a többségi tanulók készségfejlődésének összehasonlítása.

Kismintás vizsgálatunk eredményei szerint a DIFER tesztei alkalmasak a tanulásban akadályozott gyermekek fejlettségének vizsgálatára. A tesztek e populáció esetében is megbízható diagnózist nyújtanak az elemi alapkészségek fejlettségéről. A tesztfelvétel során szerzett tapasztalataink emellett azt is megmutatták, hogy a tesztek használata során néhány esetben változtatásokat kell mérlegelni (pl. instrukciómagyarázat, időigény, motiváció), a tesztek adaptációjában ezekre tekintettel kell lenni.

Vizsgálatunk alapján úgy látjuk, hogy a tanulásban akadályozott gyermekek fejlődésbeli megkésettsége mind a hat vizsgált készség esetében jelentős. A többségi gyermekekhez képest átlagosan mintegy 5–7 évnyi elmaradást mutatnak, az egyéni különbségek mértéke pedig meghaladja a többségi tanulókét. Készségfejlődésük lassabb, időben széthúzottabb. Elemzéseink emellett azt is megmutatták, hogy az alapfokú képzés végére a tanulásban akadályozott gyermekek többsége is eléri az elemi alapkészség-rendszer fejlettségének befejező szintjét, sőt, néhány százalékuk az optimális szintet is.

Eredményeink szerint a tanulásban akadályozott gyermekek elemi alapkészségeinek fejlettsége a többségi gyermekekhez képest több évnyi elmaradást mutat, ezért esetükben a tesztek még felső tagozatos korban is használhatóak. A DIFER diagnosztikus tesztjeivel kapott információk a tanulásban akadályozottak differenciált fejlesztésének alapeszközévé válhatnak. Ebből a szempontból a DIFER új jelentőséget nyerhet, a tanulásban akadályozottaknál az alapfokú oktatás teljes időtartamában a fejlesztést segítő mérőeszköz lehet. A tanulásban akadályozottak elemi alapkészségeinek fejlettsége fontos jelzője lehet annak, hogy kik integrálhatóak a többségi tanulók közé.

OKTATÁSÜGY, OKTATÁSKUTATÁS

Levezető elnök: Korom Erzsébet
SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék

Előadások:

Az oktatáskutatás helyzete Magyarországon

Draskovits Ildikó
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

A romániai magyar középfokú oktatás és annak minősége: dinoszaurusz vagy kaméleon?

Mandel Kinga
MTA, Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet

A közoktatás minőségéért díj-modell szerinti szervezeti szintű értékelés

Sárköziné Kollárits Edit
suliNova Kbt.

Az új érettségi rendszer a tanulók szemszögéből

Holik Ildikó
Nyíregyházi Főiskola, Művelődéstudományi és Felnőttképzési Tanszék

AZ OKTATÁSKUTATÁS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Draskovits Ildikó

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: K+F, oktatási rendszer

A környezet és társadalom mindenkori igényeinek megfelelő oktatási rendszer kialakításához elengedhetetlen az oktatáskutatás színvonalas működése, naprakész eredmények folyamatos szolgáltatása, amely a fejlesztő tevékenységek alapját adja. A hazai oktatáskutatás helyzetét és jelenlegi állapotának megismerését több, egymástól viszonylag különálló forrásból lehet elérni, nehéz átfogó képet nyerni róla. Emiatt a szerző kvalitatív, mélyinterjú módszerrel kívánta az oktatáskutatás állapotát feltárni. A teljesség igénye nélkül 6 oktatáskutató vélekedései, meglátásai alapján készült el a tanulmány, akik mindegyike a magyar oktatáskutatás egy-egy meghatározó alakja. Az interjúalanyok kiválasztásában döntő szempont volt a lehető leg szélesebb kör nézeteinek megismerése, ezért az oktatáskutatás különböző szegmenseiben alkotó szakembereket kértem fel. Az interjúkra 2006 januárjában került sor, hosszuk egyenként nagyjából 70–90 perc volt, feldolgozásuk anonim módon történt. Egyik kiválasztott szakemberrel sajnálatos módon csupán „e-interjú” formájában zajlott az adatfelvétel.

Az interjúk során feltett kérdések nagyobb része az oktatáskutatás néhány alapvető attribútumát célozta meg, kisebb részben pedig személyre szabott, speciálisan a szakterületre vonatkozó témákra vonatkozott. Az általános kérdések az oktatáskutatásban résztvevők körét, szervezeti csoportosulását és hátterét, finanszírozási lehetőségeit és célcsoportjait firtatták, továbbá a minőségbiztosítás illetve tájékozódásra alkalmas hiteles információforrások meglétét. A személyre szabott kérdések a tudásmenedzsment és tudástranszfer, szakértői tevékenység, nemzetközi trendekhez való illeszkedés, gyakorlat-orientált fejlesztés és az oktatáskutatás vs. társadalomtudományi kutatások témakörökre irányultak.

Noha az interjúk teljes feldolgozása még nem fejeződött be, annyi bizonyos, hogy a több különböző nézőpont megismerése arra adott lehetőséget, hogy feltáruljon az oktatás egyes vizsgált szeleteinek egy szélesebb spektruma, ami kétségtelenül gazdagabbá teszi az oktatásról alkotott ismereteket.

A ROMÁNIAI MAGYAR KÖZÉPFOKÚ OKTATÁS ÉS ANNAK MINŐSÉGE: DINOSZAURUSZ VAGY KAMÉLEON?

Mandel Kinga

MTA, Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet

Kulcsszavak: romániai magyar középfokú oktatás, minőség, szolgáltatás, verseny

A középfokú oktatás eltömegesedésével, a demográfiai apály elhúzóásával és a szabad iskolaválasztással a romániai magyar oktatásban is egyre inkább előtérbe kerül a minőséggel történő tudatos foglalkozás.

2003-ban indult és nemrég zárult OTKA kutatásunk azt vizsgálta, hogy a romániai, nagymértékben centralizált oktatási rendszerben milyen lehetőség adódik a minőség fogyasztószempontú megközelítésének meggyökerezésére, elterjedésére; illetve milyen mértékben érzékelhetők a különböző szereplők (fogyasztók) elvárásai, és ezen elvárásokra hogyan válaszol a rendszer.

Kutatásunk során a szolgáltatói véleményeket megyei szintű vezetőkkel (tanfelügyelőkkel) és iskolaigazgatókkal készített interjúkkal, valamint pedagógusok kérdőíves megkérdezésével mértük, a fogyasztók nézeteit a diákokkal készített strukturált kérdőívek tükrözték.

Azt tapasztaltuk, hogy fogyasztók és szolgáltatók megítélése az oktatás alapvető funkcióit, szerepét illetően nagymértékben eltér egymástól. A szolgáltatói szemlélet még mindig a hagyományos megközelítésben a minőséget a színvonallal, eredményességgel összekapcsoltan értelmezi, a diskurzust egyfajta elitista szemlélet uralja.

Bár a fogyasztók szemléletében is megtalálhatók a teljesítményelvű szempontok, de ők nagyobb mértékben elrugaszkoznak tőle, tágabban értelmezik a fogalmat. Ez a szemlélet személyre szabottabb, élehetőbb, rugalmasabb iskolát álmódna, mely a készségek és képességek fejlesztésén keresztül felkészít a változó világra. A két szemléletben közös annak a meglehetősen paradox nézetnek a domináns jelenléte, hogy a romániai magyar oktatás mindezek mellett minőségi oktatás, azon egyszerű tényből kiindulva, hogy magyar.

Egy szélsőséges nézőpont szerint kevés az esély arra, hogy minőség huzamosabb ideig a romániai magyar oktatáspolitikai gondolkodás előtérében maradjon, főként azért, mert román oktatási rendszer olyan, mint a dinoszaurusz: ha megrúgod a farkát, két év kell, amíg az inger eljut az agyába, és mivel óriási nagy teste van, még csak feldönteni sem lehet. Ezért minden változás, újítás és jobbítási szándék eleve kudarcra ítélt.

Előadásomban a szolgáltatói és fogyasztói szempontokat mérlegelve arra a kérdésre keresem a választ, hogy a romániai magyar oktatási rendszer tényleg a dinoszauruszhoz hasonló, vagy valójában inkább a változásokhoz rugalmasan alkalmazkodni képes kaméleon? Arra a meglehetősen provokatív kérdésre is keresem a választ, hogy milyen összefüggés tételezhető az oktatás nyelve és minősége között, illetve létezik-e egyáltalán ilyen összefüggés, vagy az nem más, mint a kisebbségi frusztráció kompenzálása.

A KÖZOKTATÁS MINŐSÉGÉÉRT DÍJ-MODELL SZERINTI SZERVEZETI SZINTŰ ÉRTÉKELEÉS

Sárköziné Kollárits Edit
suliNova Kbt.

Kulcsszavak: szervezetértékelés, minőség, KMD-modell

A Közoktatás Minőségéért Díj alapításától számítva az első két pályázati évben önmaga definiálására, a hazai és a nemzetközi díjrendszerekben való elhelyezésére, díjrendszeri nemzetközi kapcsolatrendszerének kialakítására helyezte a hangsúlyt, hiszen a díjrendszer meghonosítása, ismertté tétele volt a cél, az oktatáspolitikai körében és által. Most, hogy ezt már reményeink szerint elértük, lehetőség van továbblépni és a Közoktatás Minőségéért Díj-modell a pedagógiai értékelési kultúra szervezettebb részévé tenni és így a közoktatási intézmények pedagógiai minősége növelésének szolgálatába állítani.

A szervezet meghatározott célt, érdekeket szolgáló szervezett csoport, intézmény, s mint ilyenek, a közoktatási intézmények is szervezetek. Egy oktatási-nevelési intézmény mint szervezet milyenségét, minőségét alapvetően három tényező határozza meg. Az első a *szolgáltatás*, vagyis az oktatás, nevelés színvonala. Mint minden szolgáltatástól, az oktatás-neveléstől is általánosan elvárt a „minőségi szolgáltatás” nyújtása. A második azon *folyamatok* minősége, amelyeken keresztül megvalósul az oktatás és a nevelés. A harmadik az *emberek* minősége, a személyes minőség. A szervezet minőségének meghatározásakor a viszonyítási pontok az intézmény képességei, adottságai, az elvárt igények, illetve más szervezetek. Amennyiben ez az értékelés tervezett; szervezett; átfogó, vagyis előre eltervezett rendje, elvárt eredménye és mérési módszere van, amelyek kihatnak az intézmény egészére, a teljes szervezetre; szisztematikus, szempontrendszer szerinti, azaz a szervezet önmagához és másokhoz viszonyított, de egységes szempontú értékelése; és végül rendszeres, vagyis ismétlődő értékelés, úgy a szervezet fejlesztésének tényeken alapuló folytonosságát biztosítja. Ez a fajta értékelés tehát a szervezet folyamatos fejlődésének záloga. A Közoktatás Minőségéért Díj-modell a folyamatos fejlődés mérésére alkalmas mérőeszköz a közoktatási intézmények számára.

Megindult az országos szinten eddig összesen 122 pályázat statisztikai elemzése, a díj szimulációs szervezeti önértékelését végző intézmények önértékelési dokumentumainak és külső – RADAR logika szerinti – értékelésének összehasonlító vizsgálata, az önértékelést és külső értékelést többször elvégző intézmények eredményváltozásainak statisztikai elemzése. A szervezeti szintű díj szimulációs értékelés-hatásvizsgálatának segítségével vizsgáljuk, hogy a folyamatos, tervezett és szisztematikus – a Közoktatás Minőségéért Díj-modell szerinti – értékelés milyen mértékben és tekintetben közoktatási szervezet-fejlesztési módszer, milyen mértékben van fejlesztő hatással a szervezet minőségét meghatározó mindhárom legfontosabb elemre, az emberek, a folyamatok és az oktatás-nevelés minőségére.

AZ ÚJ ÉRETTSÉGI RENDSZER A TANULÓK SZEMSZÖGÉBŐL

Holik Ildikó

Nyíregyházi Főiskola, Művelődéstudományi és Felnőttképzési Tanszék

Kulcsszavak: kétszintű érettségi, vélemények

Napjaink oktatásügyének egyik legaktuálisabb kérdése a kétszintű érettségi bevezetése, illetve az érettségi eredmények beszámítása a felsőoktatási intézményekbe való jelentkezésnél. A téma pedagógiai szakirodalmában elsősorban szaktárgyi oldalról közelíti meg a problematikát, illetve a kompetenciaalapú oktatással és vizsgáztatással foglalkozik.

Kutatásukban a leginkább érintettek véleményére voltunk kíváncsiak a megváltozott rendszerrel kapcsolatosan. Ezért olyan fiatalokat kerestünk meg, akik a 2005/2006-os tanévben egyetemi hallgatóként folytattak tanulmányokat, mivel ők már az új szisztéma szerint érettségiztek és kerültek be a felsőoktatásba. Vizsgálatainkat a Debreceni Egyetemen végeztük, 83 hallgatóval készítettünk kérdőíves vizsgálatot és annak kiegészítéseként strukturált interjút. Az adatokon végzett alapstatisztikák elkészítése mellett a különböző összefüggéseket többváltozós elemzéssel tártuk fel. A könnyebb átláthatóság kedvéért kontingenciátáblázatot készítettünk, az eredményeket diagramokkal ábráztuk.

Kutatásunk során elsősorban arra kérdeztünk rá, hogy a megkérdezettek szerint milyen pozitívumokkal és negatívumokkal szolgált a kétszintű érettségi bevezetése, milyen mértékben töltötte be az új rendszer a neki szánt szerepet. Vizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolták a most érettségizőket a tantárgyak kiválasztásánál, amelyekből emelt szintű érettségi tettek, illetve látnak-e különbséget a hallgatók a 2005 előtt és után érettségizettek bekerülési esélyeit tekintve. Hangsúlyt helyeztünk annak megállapítására, hogy mely előnyökkel és hátrányokkal jár a felsőoktatási intézményekbe történő bejutás új rendszere, milyen szempontok alapján döntöttek az adott szak kiválasztása mellett, valamint hogyan befolyásolja az új rendszer a felsőoktatási intézményekbe való bekerülés nehézségét.

Megállapítottuk, hogy a tanulók döntő mértékben a felsőfokú intézménybe való bejutás lehetőségeit, az érdeklődési területüket és a tárgy későbbi hasznosíthatóságát tartják szem előtt az emelt szintű érettségi tantárgyainak kiválasztásánál. Szerintük közepes mértékben töltötte be az érettségi a neki szánt szerepet, egyaránt látják előnyeit és hátrányait. A pályaválasztásnál döntően az egyéni érdeklődés vezérli őket, azonban az intézmény hírneve és a pénzkereseti lehetőség, a karrierépítés szempontja is lényeges szerepet játszik döntésükben. A család, a barátok, a középiskola csekély mértékben befolyásolja őket a pályaválasztásban.

Az előadás a kutatás eredményeit ismerteti, az adatok ismertetésén túl mélyebb összefüggések feltárására is törekszik, a következő évek érettségi vizsgáinál is hasznosítható információkkal szolgál.

OKTATÁS ÉS HATÉKONYSÁG

Levezető elnök: Nagy Lászlóné
SZTE, TTK, Biológiai Szakmódszertani Csoport

Előadások:

A fejlesztő értékelés és a tanítási módszerek kölcsönhatása

Hunya Márta
Országos Közoktatási Intézet

A szükséges kérdések válaszai

Buda András
Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Az iskolarendszeren kívüli oktatás hatékonyságmérése – felvetések és kérdések

Gordon Győri János
ELTE, PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Értelemgazdag tanulás a hazai iskolákban

Habók Anita
SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Angol nyelvi készségek fejlettsége a 10. évfolyamon és az iskolák hozzáadott pedagógiai értéke 2004–2005-ben Bács-Kiskun megyében

Hornyák Zoltán* és Albert Csilla**
**Bács-Kiskun Megyei Pedagógusház, Kecskemét*
***Katona József Gimnázium, Kecskemét*

A FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉS ÉS A TANÍTÁSI MÓDSZEREK KÖLCSÖNHATÁSA

Hunya Márta

Országos Közoktatási Intézet

Kulcsszavak: fejlesztő értékelés, személyre szabott oktatás, aktív tanulás

Az OECD Oktatáskutatói és Innovációs Központja (CERI) nyolc ország oktatási rendszerében és pedagógiai gyakorlatában keresett jó példákat a formatív (alakító, fejlesztő, formáló) értékelési módokra a 13–18 évesek körében. A kutatást magát, valamint az esettanulmányokat *Vass Vilmos* fogja tárgyalni, ez az előadás az övé szerves folytatása.

Az előadás arra világít rá, hogy milyen szerepe lehet a fejlesztő értékelésnek a tanulás fejlesztésében, és milyen pedagógiai feltételeknek kell érvényesülniük az osztályteremben ahhoz, hogy a módszer alkalmazható legyen.

A 8 oktatási rendszerben, 7 országban zajló kutatás során osztálytermi látogatások nyomán 19 iskolában készültek esettanulmányok. Megvizsgálták a szakpolitikai kereteket (jogszabályok, ösztönzők, útmutatók, segédanyagok, különleges kezdeményezések, innovatív programok, tanártovábbképzés), valamint a helyi szakértők segítségével kiválasztott, minta értékű gyakorlatot folytató iskolákban óralátogatásokat végeztek és interjúkat készítettek, megvizsgálták az iskola dokumentumait is.

Az előadás azokra az eszközökre összpontosít, amelyeket a tanárok bevihetnek az osztályba, és amelyek segítségével nem csak a fejlesztő értékeléshez kapnak segítséget, hanem a tanulás tanításához, a felelős tanulói magatartás kialakításához, az önismeret fejlesztéséhez, végeredményben az egész életen át tartó tanulásra való felkészítéshez.

Bár a fejlesztő értékelés nem az oktatás minden problémáját megoldó csodaszer, hatékony eszközt kínál a jó teljesítménnyel, a tanulói eredmények fokozott méltányosságával és az egész életen át tartó tanulásához szükséges tudás és készségek kialakításával kapcsolatos célok elérésére. E célok elérésére pedig azoknak a rendszereknek van nagyobb esélyük, amelyek igyekeznek feloldani a fejlesztő értékelés szélesebb körű gyakorlását akadályozó feszültségeket, és elősegítik az értékelés kultúrájának terjedését. Az osztályteremben ezek a gátak elsősorban a túl hagyományos és egyben túl merev, tanárcentrikus tanítási módszerekben rejlenek. A fejlesztő értékelés gyakorlati eszközei visszahatnak az osztályban alkalmazott tanítási és tanulási módszerekre, indirekt módon azokat is fejlesztik.

Mivel a fejlesztő értékelés csak az aktív tanulásba ágyazva képes rendszerszerűen és hatékonyan működni, hozzájárulhat a pedagógiai módszerek általánosabb megújulásához is. Az eddigi hazai disszeminációs alkalmakon érdeklődéssel fogadták a tanárképzésben, tanártovábbképzésben és a pedagógiai intézetekben dolgozó kollégák azokat a gyakorlati eszközöket, amelyeket eddig adaptáltunk, illetve kidolgoztunk. Ezek bemutatása, az új eszközök alkalmazásának lehetősége alkotják az előadásnak az eredeti kutatás ismertetésén kívüli hozzáadott értékét.

A SZÜKSÉGES KÉRDÉSEK VÁLASZAI

Buda András

Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: az iskola belső világa, pedagógusok, tanári interjúk

Az iskolák belső világa annyira összetett, bonyolult, hogy egyetlen kutatás sem vállalkozhat e komplex rendszer minden szempontot figyelembe vevő, átfogó elemzésére. Éppen ezért a kutatók kénytelenek egyes részterületeket kiválasztani és a hozzá kapcsolódó kérdéseket (vagy azok egy részét) próbálják meg megválaszolni. Vizsgálható pl. a tanterv, a tananyag, a tanulók gondolkodása, konfliktusaik, az iskolák felszereltsége, az oktatási módszerek hatékonysága, az értékeléssel szemben támasztott követelmények teljesülése, de nagyon hosszan kelene még folytatni a felsorolást ahhoz, hogy ne legyen hiányérzetünk.

Ebből a rendkívül gazdag kínálatból választva azt állítottuk az OTKA által is támogatott (T15 43492) vizsgálódásunk középpontjába, hogy az iskolai életvilág meghatározó szereplői, a pedagógusok, hogyan élték, élnek meg a munkájukat befolyásoló reformokat, iskolai, társadalmi változásokat. Változott-e tevékenységrendszerük, tanórai és azon kívüli munkájuk? Hogyan ítélik meg iskolájuk légkörét, hogyan próbálják meg alakítani, jobbitani, nem utolsósorban a diákok számára? Kérdéseinkre tanárokkal, iskolai vezetőkkel készült strukturált interjúk segítségével kerestük a választ.

Az előadás a kutatásba bevont három megye (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Szolnok) 16 középiskolájából származó tapasztalatokat foglalja össze. Annak ellenére, hogy a válaszadók azonos korosztályt tanítanak és azonos régióban élnek, nagyon kevés kérdésben értenek egyet, sőt nem egyszer teljesen ellentétes álláspontot képviselnek. Van, aki sajnálja, és van, aki irigyli a mai diákokat, de egyik legfontosabb célként szeretnék, ha tanítványaik jól éreznék magukat az iskolában. Ennek mélyebb értelmezésében viszont már nem egységesek az interjúk alanyai.

Túl azonban azon, hogy a vélemények, tapasztalatok megismerése kiindulópontot jelenthet az újabb, hatékonyabb folyamatok kidolgozásához, a kutatásnak nem várt hozadékát is elének tárták a válaszadók. Ugyanis – mint ahogy azt többen jelezték – az általunk feltett kérdések arra késztették, „kényszerítették” a kollégákat, hogy végiggondolják tevékenységrendszerüket, mindennapi gyakorlatukat, illetve azok egyes mozgatórugóit is. Mint ahogy egyikük fogalmazott: „Szükségesek ezek a kérdések, hogy az ember végiggondolja, mit is akar itt csinálni.”

AZ ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI OKTATÁS HATÉKONYSÁGMÉRÉSE – FELVETÉSEK ÉS KÉRDÉSEK

Gordon Győri János

ELTE, PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Kulcsszavak: iskolarendszeren kívüli oktatás, árnyékotatás, oktatási hatékonyságmérés

A tömegotatás egyik figyelemreméltó vonása, hogy jellemzően olyan társadalmi környezetben alakul ki, amelyben az állam úgy tekint az oktatásra általában vagy annak egy éppen fejleszteni kívánt szegmensére, mint aminek a kialakítása, elterjesztése, általánossá tétele, ellenőrzése elsősorban az ő feladata. Minden állam szisztematikusan építi, illetve építette ki a múltban a maga iskolarendszerét. Ennek ugyan sosem az összes intézményi elemét kívánja maga az állam kézben tartani, de az iskolarendszerű oktatás strukturális átvételét különböző adminisztratív mechanizmusokon keresztül mégis többnyire kikényszeríti az oktatásban részt vevő más szereplőktől is.

Mindezzel összefüggésben logikusnak látszik, hogy a pedagógiai tevékenység s ezzel együtt az oktatási hatékonyság kutatása, mérése főképp az iskolarendszerű oktatásra irányuljon, de ez valójában inkább csak egyfajta hagyomány, amely többek között éppen az iskolarendszerű oktatás kitüntettségével magyarázható.

A pedagógiai tevékenységgel szélesebb értelemben foglalkozóknak nem szabadna megfedkezniük arról, hogy az oktatás mint tevékenység jóval sokágúbb tevékenység. A tanítás spontán és laikus formái, az elektronikus vagy hagyományos oktatási programok, az iskolarendszerű oktatás körén kívül eső olyanféle tevékenységek, mint például a művelődési házak oktatási programjai vagy a felvételi előkészítők, mind kiveszik a maguk részét abban, ahogy az emberek egy kisebb vagy nagyobb csoportja képződik, tanul. Végeredményben mindezen tevékenységek együtt járulnak hozzá az oktatás egyéni és társadalmi hatékonyságához, eredményességéhez.

Ha azonban ez így van, akkor fontos lenne ismerni, milyen pedagógiákat (metateóriákat, elméleteket, gyakorlati módszereket) alkalmaznak az iskolarendszerű oktatáson kívüli oktatás szereplői, s megfelelő hatékonyságmérésekkel fontos lenne tudni azt is, képzési tevékenységeik mennyiben képesek hozzájárulni az egyének és közösségek oktatási eredményességéhez.

Az előadás egyszerre kíván még pontosabban rámutatni arra, milyen fontos lenne ezekkel az ismeretekkel rendelkezni, ugyanakkor milyen módszertani nehézségek gátolják mégis annak kibontakozását, hogy a pedagógiai tevékenység hatékonyságát az iskolarendszerű oktatáson kívül is minél szélesebb tevékenységi körökben mérjük. Egyben bemutatjuk az utóbbi évek e területre vonatkozó legfontosabb nemzetközi vizsgálatának kérdésfelvetéseit és – kétélyeket ébresztő – eredményeit: a TIMSS-hez kapcsolódó egyik háttérkutatást, amelyben *Baker, Akiba, LeTendre* és *Wiseman* (2001) azt igyekezett felderíteni, hogy a világszerte egyre jobban elterjedő árnyékotatás mennyiben járul hozzá az oktatás nemzeti szintű eredményességéhez.

ÉRTELEMGAZDAG TANULÁS A HAZAI ISKOLÁKBAN

Habók Anita

SZTE, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanulási szokások, tanulási stratégiák, memorizálás

Az értelemgazdag tanulás fogalma az 1960-as években került először a kutatók figyelmének középpontjába. Ausubel elméleti alapjai azóta is meghatározzák a fogalom értelmezésének főbb irányvonalait. Az értelem nélküli és az értelemgazdag tanulás a recepció és a felfedezés révén jellemzik a tanulás minőségét. Értelemgazdag tanulás akkor történik, ha a tanuló a már meglévő ismereteivel kapcsolatba tudja hozni az új információkat, összefüggéseket fedez fel és ezáltal kognitív struktúrája is bővül. Az iskolai oktatásban arra kellene ösztönözni a tanulókat, hogy a tananyag szó szerinti megtanulásával, memorizálásával szakítva a tananyag főbb gondolatait, kulcsfogalmait tárják fel, előzetes tudásukat aktiválva az új információt az előzetes tudásukhoz kössék. Szükség van ugyan az iskolai tanulásban és a mindennapi életben ismeretek szó szerinti elsajátítására, de ezen ismeretek nem kerülhetnek túlsúlyba, valamint a szó szerinti tanulás során is az ismeretszervezés tekintetében értelemgazdag összefüggéseket kell feltárni, sokoldalú kapcsolatokat kiépíteni. Ha az információfeldolgozás csak felszínesen történik meg, akkor nem kerülnek át az információk a hosszú távú memóriába, ezzel hosszú távú felidézhetőségük sem valósulhat meg.

A pedagógusok feladata a tanulók tanulásra való megtanítása, azok felnőttként önállóan is képessé válnak az élethosszig tartó tanulásra. Ennek megvalósítására az iskolai munkában olyan tankönyvekre, módszertani útmutatókra és segédanyagokra van szükség, amelyek a tantárgyak közötti transzferre hangsúlyt helyeznek, a tananyagot több oldalról körbejárják, magyarázzák és a különböző tanulási stílusú tanulók igényeihez igazodnak.

A magyar tanulók teljesítménye elmarad a nemzetközi vizsgálatok eredményei szerint az élvonaltól, s ennek egyik oka a tanulási stratégiákkal, szokásokkal függ össze. Az előadás célja azon pontok feltárása, amelyek a tanulóink tanulási szokásait befolyásolják. A PISA 2000 vizsgálat a tanulási szokásokról, a tanulók jellemzőiről összeállított kérdőívében is megjelentek az értelemgazdag tanulás vizsgálatára irányuló kérdések. A tanulási stratégiákon belül az elaborációs stratégiák, memorizáló stratégiák, kontrollstratégiák vizsgálatára került sor. A PISA kérdőívet felhasználva az MTA–SZTE Képességkutató Csoportja, valamint az SZTE Oktatásemélet Kutatócsoportja 2005-ös vizsgálati eredményei alapján mutatom be a hazai helyzetet az értelemgazdag tanulás szemszögéből, rávilágítok arra, hogy tanulóink milyen mértékben kötik össze előzetes ismereteiket az új információkkal, milyen gyakran használják a memorizálást, ellenőrzik-e a tanulás végén, hogy a szövegben lévő lényeges gondolatokat megjegyezték-e.

**ANGOL NYELVI KÉSZSÉGEK FEJLETTSÉGE A 10. ÉVFOLYAMON
ÉS AZ ISKOLÁK HOZZÁADOTT PEDAGÓGIAI ÉRTÉKE
2004–2005-BEN BÁCS-KISKUN MEGYÉBEN**

Hornyák Zoltán* és Albert Csilla**

**Bács-Kiskun Megyei Pedagógusház, Kecskemét*

***Katona József Gimnázium, Kecskemét*

Kulcsszavak: angol nyelvi készségek, kiválóság-méltányosság, hozzáadott pedagógiai érték

Az idegen nyelvi kompetencia stratégiai jelentősége vitathatatlan. Az ennek fejlettségét vizsgáló országos reprezentatív mérésről készült beszámoló (OKÉV, 2003) tanulságai e terület mérésére ösztönöztek minket. Mérésünk célja a tanulók angol nyelvi készségeinek elemzése, az iskolák kiválóság-méltányosságának és hozzáadott pedagógiai értékének vizsgálata, az új típusú érettségi vizsga követelményeihez igazodó mérőeszköz fejlesztése, bemérése, paraméterezése és feladatbankba illesztése volt. 275 fős mintánkban a reprezentativitást településtípus és képzéstípus szerint biztosítottuk.

A mérőeszköz-fejlesztésnél az olvasott szövegértés és íráskészség követelményeket az Európa Tanács tudásszint-skáláján szereplő A2, B1 és B2 szintekhez illesztettük. A könnyebb olvasott szövegértési és az íráskészséget mérő feladat a középszintű érettségi, a nehezebb olvasott szövegértési feladat az emelt szintű érettségi követelményéhez igazodik. A hozzáadott pedagógiai értékek meghatározásához szociokulturális háttérkérdőívet használtunk.

Mérési eredményeinkben a könnyebb olvasott szövegértés-feladat megyei átlaga 65,1%, a nehezebbé 34,2%, az íráskészséget mérő feladaté 27,5%, így a feladatlap egészének átlaga 36%. Amíg az iskolatípusok átlagai között jelentős különbségek adódtak, a településtípusok esetében t-próbával nem tudtuk igazolni a kisvárosi iskolák és a városi iskolák átlageredményei közötti különbségek szignifikanciáját.

Az iskolai átlagok és a relatív szórások összefüggését szemléletesen ábrázolhatjuk *David Hopkins* kiválóság-méltányosság koordinátarendszerében. A magas kiválóságú és magas méltányosságot alkalmazó iskolák mezőjében az iskolák közel fele, az alacsony kiválóságú és alacsony méltányossággal működők csoportjában az intézmények ötöde, az alacsony kiválóságú és magas méltányossággal működők között pedig az iskolák harmada található.

A regresszióanalízis szerint a teljes standard varianciából az összpontszámmal jelentősen korreláló háttérváltozóink együttesen 37%-ot magyaráznak meg, amelyen belül a háttérváltozók részaránya adja azokat a súlyokat, amelyekkel a hozott érték indexek képezhetők. A feladatlap-összpontszám és a hozottérték-index között számított $r=0,573$ erősségű, szignifikáns korrelációs együttható szerint a szociokulturális környezet nagyban meghatározza az angol nyelvi készségek szintjét. Így e két kulcsváltozó közötti összefüggést leíró lineáris regressziós egyenesekkel iskolatípusonként az iskoláktól elvárható teljesítmények megadhatók.

Standardizált mérőeszközünkkel az átlagteljesítmény és az elvárható teljesítmény különbségeként újabb iskolákban is könnyen képezhetjük a hozzáadott pedagógiai értéket, s ez mérésünk egyik fontos eredménye annak szaktárgyi tanulságai mellett.

HOSSZMETSZETI VIZSGÁLATOK ISKOLAI KONTEXTUSBAN

Csapó Benő

Szegedi Tudományegyetem, MTA–SZTE Képességkutató Csoport

Az iskola alapvető feladata a tanulók *fejlesztése*, ebből következően a pedagógiai kutatás egyik legfontosabb területe az oktatási rendszerben eltöltött évek alatt végbement *fejlődés* vizsgálata. Ugyanakkor – részben az iskola ismeret-centrikus jellegének tulajdoníthatóan – a pedagógiai felmérések túlnyomó többsége a tanulók tudásszintjére irányul, a képességek fejlődésével is inkább csak az alapkutatás jellegű felmérések foglalkoznak. A fejlődés vizsgálatára szolgáló felmérések a gyakorlati problémák miatt általában a *keresztmetszeti* technikát alkalmazzák, amely a fejlődés valódi mértékére csak közelítő becslést adhat, és nem alkalmas a fejlődési pályák, valamint az ok-okozati összefüggések feltárására.

A *hosszmetszeti* (követéses, longitudinális) felmérések alkalmasak a tanulók egyedi fejlődési folyamatainak feltárására, de a technikai nehézségek és a kutatás időbeli elhúzódása miatt ez a technika nem vállalkozhat az információigény gyors kielégítésére. Mindezek miatt korábban viszonylag kevés hosszmetzeti vizsgálatra került sor. Az utóbbi években azonban mind több olyan gyakorlati probléma (pl. a tanulók fejlődési lemaradásainak korai diagnózisa, az iskolai hatékonyság megítélése) merült fel, amelyek megoldása elengedhetetlenné teszi mind több longitudinális alapkutatás elindítását.

E felismerések jegyében a Szegedi Tudományegyetemen is megindultak a nagymintás longitudinális vizsgálatok. Először az iskolai nyelvtudáshoz kapcsolódóan 2000–2002-ben került sor egy részben követéses adatfelvételre, amely közel 5000 tanuló 6–8 és 10–12 évfolyamok közötti fejlődésének leírását tette lehetővé. Ezt követően 2003 szeptemberében indult a tanulók hosszabb távú követésére tervezett longitudinális kutatási program hasonló méretű országos reprezentatív mintákkal az akkori 1., 5. és 9. évfolyamokon.

Az előadás összefoglalja a longitudinális felmérések általános elméleti kereteit, és áttekinti más tudományágak (fejlődéslélektan, gazdaságtan, szociológia, orvostudomány) követéses vizsgálatainak sajátosságait. Ezután részletesebben kitér a hosszmetzeti pedagógiai vizsgálatok elméleti-tudományos jelentőségére, az ilyen jellegű alapkutatások legfontosabb kérdéseire, majd bemutatja az oktatási rendszerek jelenlegi fejlődésének azokat a mozzanatait, amelyek gyakorlati szempontból különösen aktuálissá teszik a hosszmetzeti vizsgálatokat. Elemzi azokat a módszertani problémákat, amelyek a hosszmetzeti programok során felmerülnek, és kifejti, miként lehet ezeket megoldani a különböző technikák kombinálásával, illetve az eredmények integrálására alkalmas szimulációs modellekkel. Felvázolja a 2003-ban indult kutatási program fő céljait, bemutatja a mintákat, a mérőeszközöket, az adatok szerkezetét és elemzésük lehetőségeit. A felvetett kérdéseket a korábbi hosszmetzeti adatfelvétel, illetve a folyamatban levő kutatási program első eredményeivel illusztrálja.

A KONFERENCIÁN PREZENTÁLÓ RÉSZTVEVŐK LISTÁJA

Albert Csilla	acsi02@freemail.hu
Baksa-Haskó Gabriella	gabriella.hasko@uni-corvinus.hu
Bankó Marietta	farkasa@almos.vein.hu
Barabás Katalin	bar@nepsy.szote.u-szeged.hu
Bedő Andrea	andrea.bedo@axelero.hu
Békési Kálmán	kalman.bekesi@sulinova.hu
Benyák Anikó	benyak@atif.hu
Berkéné Sajti Ilona	bsajti@yahoo.com
Bogárné Németh Mária	mary@edpsy.u-szeged.hu
Buda András	buda@delfin.unideb.hu
Csaplár Péterné	csaplarterez@vipmail.hu
Csapó Benő	csapo@edpsy.u-szeged.hu
Csikos Csaba	csikoscs@edpsy.u-szeged.hu
Csordásné Anda Éva	matanda@freemail.hu
Dancsó Tünde	dancsot@enternet.hu
Dorner Helga	helgadorner@axelero.hu
Dózsa Monika	vargamoni@chello.hu
Draskovits Ildikó	draskovits.ildiko@chello.hu
Engler Ágnes	agnespost@freemail.hu
Fazekasné Fenyvesi Margit	fenyvesi_m@freemail.hu
Fejes József Balázs	jozseffejes@citromail.hu
Fülöp Márta	fmarta@mtapi.hu
Gaal Edit	gaal.edit@om.hu
Gál Ferenc	galf@muszakikiado.hu
Gálosné Szűcs Emília	szucsemy@t-online.hu

Gordon Győri János	gyori.janos@ppk.elte.hu
Habók Anita	habok@edpsy.u-szeged.hu
Hajduné Holló Katalin	hollok@level.datanet.hu
Hercz Mária	herczm@t-online.hu
Holik Ildikó	holiki@nyf.hu
Hornyák Zoltán	hzoli@bacs-kisk-ped.sulinet.hu
Hrabovszki Mihály	hrabovszkim@freemail.hu
Hunya Márta	hunyam@oki.hu
Huszár Zsuzsanna	zsizsu@t-online.hu
Józsa Krisztián	jozsa@edpsy.u-szeged.hu
Kálmán Orsolya	kalmanorsolya@invitel.hu
Kárász Péter	karaszpeter@freemail.hu
Kasik László	kasiklaszlo@freemail.hu
Kelemen Rita	kelemenr@edpsy.u-szeged.hu
Keller Magdolna	kellermagdolna@ektf.hu
Kertész Károly	kerteszk@fibermail.hu
Kinney, Mark	mkinney@utnet.utoledo.edu
Kinyó László	kinyolasz@tvnetwork.hu
Kiss László	kiss.laszlo@gamf.kefo.hu
Kiss Róbert	kiss.robert@gamf.kefo.hu
Kissné Takács Erika	kurucz.ovoda@axelero.hu
Kopp Erika	kopp.erika@ppk.elte.hu
Kóródi Márta	martakorodi@yahoo.com
Korom Erzsébet	korom@edpsy.u-szeged.hu
Kovács Henrik	kovacshen@freemail.hu
Kovácsné Duró Andrea	duro.andrea@chello.hu
Kováts Antalné	kovats@zpszku.hu

Lakatosné Török Erika	torok.erika@gamf.kefo.hu
Lénárd Sándor	lenard.sandor@ppk.elte.hu
Lénárt Anett	lanette@morpheus.pte.hu
Makó Józsefné	mako.teri@freemail.hu
Mandel Kinga	mandel@mtaki.hu
Molnár Edit Katalin	molnar@edpsy.u-szeged.hu
Molnár Éva	medu@edpsy.u-szeged.hu
Nagy Czirok Lászlóné	nczmagdi@freemail.hu
Nagy Dóra	dorinagy@freemail.hu
Nagy József	nagyjozs1@axelero.hu
Nagy Judit	njudit@hodmezovasarhely.hu
Nagy Lászlóné	nagylne@bio.u-szeged.hu
Pap-Szigeti Róbert	pap-szigeti.robort@gamf.kefo.hu
Pethő Balázs	pethob@elte.hu
Prisztóka Gyöngyvér	gyongy@gamma.ttk.pte.hu
Radnóti Katalin	rad8012@helka.iif.hu
Ranschburg Ágnes	csala.ranschburg@chello.hu
Rapos Nóra	rapos.nora@ppk.elte.hu
Reisz Terézia	reiszt@freemail.hu
Sárköziné Kollárits Edit	edit.sarkozine@sulinova.hu
Sramó András	sramo@ktk.pte.hu
Szakácsné Nagy Szilvia	szilvi@zeus.kf.hu
Szarvasné Mátó Veronika	mveronika@jgytf.u-szeged.hu
Szerencsés György	LuckyGeorgie@hotmail.com
Szombathelyiné Nyitrai Ágnes	nyitraia@invitel.hu
Tóth Jánosné	tjne1@szolnok-ped.sulinet.hu
Tóth Zoltán	tothzoltandr@yahoo.com

Tóvári Ferenc	toferenc@freemail.hu
Vargáné Molnár Márta	varmol@barczy.elte.hu
Vári Lászlóné	vari.lne@freemail.hu
Vass Miklós	vass@gamma.ttk.pte.hu
Vass Vilmos	vilmosv@axelero.hu
Vígh Tibor	tivigh@freemail.hu
Villányi Györgyné	villanyi.jutka@freemail.hu
Zentai Gabriella	zentai@bekes-ped.sulinet.hu

NÉVMUTATÓ

A

Albert Csilla, 134

B

B. Németh Mária, 37, 49
Baksa-Haskó Gabriella, 70
Bankó Marietta, 113
Barabás Katalin, 85, 94
Bedő Andrea, 32, 34
Békési Kálmán, 75
Benkő Zsuzsanna, 95
Benyák Anikó, 39
Berkéné Sajti Ilona, 92
Buda András, 108, 131
Busi Etelka, 75

CS

Csaplár Péterné, 41
Csapó Benő, 135
Csíkós Csaba, 50
Csordásné Anda Éva, 65

D

Dancsó Tünde, 70, 78
Dorner Helga, 101
Dózsa Monika, 49
Draskovits Ildikó, 125

E

Engler Ágnes, 115

F

Fazekasné Fenyvesi Margit, 44, 123
Fejes József Balázs, 46
Fülöp Márta, 99

G

Gál Ferenc, 88
Gálosné Szűcs Emília, 90
Gordon Győri János, 132

GY

Gyarmati Anikó, 34

H

Habók Anita, 133
Hajduné Holló Katalin, 122
Hercegh Judit, 108
Hercz Mária, 102
Holik Ildikó, 128
Hornyak Zoltán, 134
Hrabovszki Mihály, 121
Hunya Márta, 130
Huszár Zsuzsanna, 52

J

Józsa Krisztián, 44, 120, 123

K

Kálmán Orsolya, 76
Kárász Péter, 84
Kasik László, 109
Kelemen Rita, 35, 62, 120
Keller Magdolna, 116
Kertész Károly, 110
Kinney, Mark, 29
Kinyó László, 53
Kiss László, 106
Kiss Róbert, 91
Kissné Takács Erika, 59
Kopp Erika, 117
Kóródi Márta, 115
Korom Erzsébet, 81
Kovács Henrik, 97
Kovácsné Duró Andrea, 68
Kováts Antalné, 104
Kővári Eszter, 33

L

Lakatosné Török Erika, 101
Lénárd Sándor, 75
Lénárt Anett, 111

M

Makó Józsefné, 60
Mandel Kinga, 126
Mogyorósi Zsolt, 116
Molnár Edit Katalin, 69
Molnár Éva, 47, 49
Molnár Miklós Zsolt, 40

N

Nagy Czirok Lászlóné, 84
Nagy Dóra, 63
Nagy József, 72
Nagy Judit, 94
Nagy Lászlóné, 83

O

Orosz Gábor, 99

P

Papp Gábor, 96, 114
Pap-Szigeti Róbert, 80, 100
Pethő Balázs, 66
Prisztóka Gyöngyvér, 96, 114

R

Radnóti Katalin, 74
Ranschburg Ágnes, 89

Rapos Nóra, 45, 75
Reisz Terézia, 105

S

Sándor Mónika, 99
Sárköziné Kollárits Edit, 127
Sramó András, 51

SZ

Szakácsné Nagy Szilvia, 38
Szarvasné Mátó Veronika, 95
Szerencsés György, 71
Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, 56

T

Telek István, 96
Tóth Jánosné, 64
Tóth Zoltán, 82
Tóvári Ferenc, 114

V

Vargáné Balogh Orsolya, 57
Vargáné Molnár Márta, 40
Vári Lászlóné, 64
Vass Miklós, 96, 114
Vass Vilmos, 77
Víg Tibor, 107
Villányi Györgyné, 58

Z

Zászkaliczky Péter, 40
Zentai Gabriella, 80, 121

